

فی

عائشہ سلیم

پہلی گل

گُوک — ایس وِج پہلیاں چار کہاٹیاں — گُوک، کھلوتے پیر
 میلا اتے گستان تے قبریں جیوندیاں رہن — ہن کہاٹیاں مینڈی
 ماں بولی تِج ایون — مینڈی ماں بولی نا بہوں حق اے — میں
 اپنا ایہہ حق نبھاؤن فی کوشت کرینی رہساں —
 چاء دی پیالی — ایس عنوان تے میں نوں کہاٹیاں لکھیاں —
 تے دسویں تے آخری کہانی، ایہناں کہاٹیاں دی ای کہانی اے —
 ایہہ سبھ تجربے نیں — ایہہ سبھ جگ پیتی نہیں بدورتیاں نیں —
 میں کسے توں کچھ وی ادھار نہیں لیتا۔ کھسیاں ہوٹیاں شیناں تے
 باتاں مینوں پسند نہیں، جس طرح مینوں ظلم تے ظالم دوویں بھیرے
 لگنے نیں —

عائشہ اسلم

ک — گُوک دلا، متاں رب سُنے در دمنڈاں دیاں آہیں ہو
 سینہ میرا در داں بھریا، اندر بھڑکن بھلیاں ہو

اول حمد ثنا الہی جو مالک ہر ہر دا
اُس دا نام چتارن والا ہر میدان نہ ہر دا

کام تمام میسر ہوندے نام اوہدا چت دھریاں
رہمیں سکے سادے کردا، قہروں ساٹے ہریاں

قدرت تھیں جس باغ بنائے جگ سنسار تمامی
رنگ برنگی بوٹے لائے، کچھ خاصی کچھ عامی

کن اوہدی نوں کوئی نہ پھتا عاقل، بالغ، دانا
در جس دے سجدے سٹے لوح قلم اسماناں

ہر عاجز پر رحمت کردا، کرے قبول دُعائیں
بن منکے لکھ دان دوائے محرم دل دا سائیں

نور الیوم والیہ

نور الیوم والیہ

ویروا

گوک

صفحہ

- ۱- عادت ۹
- ۲- سوال ۱۲
- ۳- گھبے ۱۵
- ۴- کہانی ۱۹
- ۵- جوانی ۲۵
- ۶- اڈیک ۲۷

کھلوتے پیر

- ۱- بویا ۳۰
- ۲- گستان ۳۹
- ۳- مروخجن ۴۶
- ۴- جھٹ ۵۳
- ۵- خالی ورقہ ۶۱
- ۶- دھڑک ۶۵
- ۷- کھلوتے پیر ۷۱

قبراں جیوندیاں رہن

صفحہ	
۷۸	۱۔ قبراں جیوندیاں رہن
۸۱	۲۔ سیالاکو گستان
۸۴	۳۔ " " " "
۸۷	۴۔ " " " "
۹۰	۵۔ " " " "

چا دی پیالی

۹۲	۱۔ جواب
۹۹	۲۔ ادھی پیالی
۱۰۵	۳۔ گنجھل
۱۰۸	۴۔ مجبوری
۱۱۵	۵۔ سوال
۱۱۸	۶۔ چور
۱۲۰	۷۔ میلی چدر
۱۲۹	۸۔ تاریخ
۱۳۷	۹۔ بھٹی عورت
۱۴۰	۱۰۔ کہانی دی کہانی

عادت

جدوں بی لوکاں نے ہتھیں دتھ میں آوینی آں تاں لوکی
میکوں وگاڑن نی کوشش کرینے اے۔ بھلا میں بی بہوں سیانی آں
کدے نہ وگڑی۔ اصلوں میں نہ وگڑی وئی ہاں تے نہ سنوری وئی
کدی ہئی۔ جو بی کچھ لوکاں میکوں سمجھیا بس اوہا میں نہ ایہوں۔
نہ بہوں ٹھڈی تے نہ بہوں تتی۔ نہ بہوں کوڑی تے نہ بہوں مٹھی۔
نہ بہوں اچھی تے نہ بہوں بھٹری، نہ چنگی نہ مندی۔ نہ سوہنی تے
نہ کو بھی۔

اپنے گھر آلیاں بارے تساں کیہ دساں۔ بس اوہ سبھے اُنجے ہار
ہن جیویں دوجے لوکاں نے گھر آئے ہونے ایون۔ بس بک جھوک
ہے نہ دسنی پٹی لے تے نہ اُٹکا اُجڑی وئی ہے۔ میں کدائیں
وی ایہہ فیصلہ نہ کر سکنی کہ ایہہ کندھاں کھلتیاں نیں کہ ڈھمٹھیاں
وُیاں نیں۔ میں فیصلیاں کن نہ جیوندی ہاں تے نہ ای مردی
حاں۔ میں تاں بس دو جیاں نی جیہاں چوں نکلے فیصلے منن لئی
جیاتی نی گھٹاں تھ سزا نی لپکاں پٹی مرینی آں۔ میں ایہہ بی جانی
آں کہ مینڈی سزا کدے نہ نکسی۔ بھلا میں اپنے کن بہوں واری
آپ ای فیصلے کھس گھینی آں۔ ایہہ فیصلے کھسنے پونے نیں۔ کیوں
جے مینڈی واری تاں کدے بی نہیں آوٹی تے کسے کھڈ دتھ

کدے واری نہ آوے تے جت بار نا فیصلہ وی نہیں مٹی سکنہ۔
مانہ اُکا پتا نہیں بی کاٹی واسطے تے کیں ویلے میں ضد کرن
نی عادت پائی۔ ضد کرن نی عادت بی نشے نی عادت جیہی ہونی
لے۔ جے نشے نی عادت پڑاں تہ پے و بے تاں ایہہ کھیڑا اُکا
نہ پھڈیسی۔ تسیں ایہہ گل ایس طرح سمجھو جیویں کسے آں اپنی عادت
پے گئی ہووے تے ایہہ بہوں بھیڑی عادت ہونی لے۔ ہر عادت
توں ودھ بھیڑی تے ڈاڈھی عادت۔ مانہ بی جہاتی نے پہلے
دیباڑے، پہلے ساہ توں ایہہ عادت پے گئی۔ پہلوں تاں میں
ضد وچ آکے آپ ای اپنا ناں مرہاں (مریم) رکھیا۔ صحن میں
ایہہ گل کسے آں اُکا نہ دیساں جے میں اپنا ایہہ ناں کیوں
رکھیا۔ تسیں آپے سمجھاں والے او جان گھنسو۔

مینڈی ہور ضداں وچ پڑھائی لے۔ میں اپنے گھر تے
گراں چوں سبھ توں زیادہ پڑھن لکھن آلی گڑی آں۔ مانہ اپنی
ضداں نی سزاواں وی بہوں تے اوکھیاں لیاں لبعیاں نیں۔
بھلا مینڈی ہمت نا دھاگا کدے نہیں ٹرٹیا۔ میں ہمیش ای
جندی آں بھاویں ایہہ جت کسے بار وچ لگی ہووے تے
بھاویں ایہہ جت جت بن کے ساہمنے آوے۔ میں جتن آلی
آں تے جت کے ای رہندی آں

۱! تے گل جت نی ہوئی پئی ایہی نہیں ضدن ہونی پئی
آہی۔ اوہ ضد جیہدے وچ میں جتی آں۔ میں بہوں پڑھ
لکھ کے اپنی سُرَت گوا بیٹھی آں، بھلا الزام تے بہوں گلاں
تے آسکنا لے۔ بہوں گلاں کوں اسیں بد دُعا دینے آں۔
اسیں دُعا تے بد دُعا نے وڈے فیصلے بہوں ترکھی کر گھینے آں۔

سوچنے وی نہیں کہ سوچنا نہیں چاہندے تے مینڈے دکھاں
چوں پک دکھ ہی ایوے جے میں بہوں سوچنی آں ہر رنگی
وڈی شے بارے سوچنی آں جیہڑیاں گلاں بارے لوک اُکا
نہیں سوچنے اوہناں کوں سوچن نی عادت جے نہیں۔ اوہناں نی پڑاں
وچ اے ایہہ نہر نہیں پیا جہڑا امرت تھی وینا لے۔ اپنا رنگ تے
تاثیر بدلا گھینا لے۔ میں وی کجھیاں گلاں وچ پے گئی آں۔ میں تاں
تساں کوں اپنے بارے وچ پئی دینی آں کہ میں کیہ ہے واں، میں
پڑھنیاں پڑھنیاں لکھن نی عادت بی پاگھدی تے پک وڈے جیہ
دفتر وچ چھوٹے دل دماغ آئے لوکاں وچ بہہ کے کماگت کالے
کرینی رہنی۔ پر سوچاں مینڈے ہو وچ رہیاں رہیاں۔

سوچاں نا کوئی پک رنگ تاں نہیں ہونا جے ہووے ہا تاں
میں بی جی، رتی یاں کالی ہوویں ہا بھلا میں تاں لکھ رنگی ہاں "لکھ رنگی"
میں اپنے بہوں سارے رنگ تاں کسے آں تھکائے ای نہیں۔ میں
تساں کوں دیساں جے میں بہوں سیاں آں۔ سیاںے لوکی تاں
چپ چاپ ای رہندے نیں۔ بہوں گلاں لکا کے ہا میں ج رکھینی
آں۔ مانہ ہر شے ساہمنے نی بی عادت پے گئی۔

ہر تھاں تے تھوڑا بہوں کچھ نا کچھ لکا کے رکھینی آں۔ مانہ
کچھ نہ کچھ لکا کے رکھن نی عادت اپنی ماؤ کول پئی۔ مینڈی ماؤ
میکوں دی لکا کے رکھیا ہے اوکھے ویلے تے کم آون واسطے۔
میں بی کینہاں بھیڑیاں تہ پے گئی۔ ایہہ تاں کدے نہ مکن دایاں
باتاں نیں میں اصلوں تاں تساں کوں اوس جھلی بارے وشنا چاہندی
آہی تے میں اپنی باتاں کرن لگ پئی۔ آؤ تساں کوں ہن آس
نیاں گلاں دساں۔

سوال

ہک دوپہرے میں دفتروں مٹرن ویلے اپنی اک سہیلی کوں ملن نا سوچیا۔ آساں ملیاں ہویاں ماٹہ بہوں دیہاڑے تھی گئے ہے تے اوس ٹیلیفون تے ماٹہ بہوں گالی کڈھیاں۔ ایہاں جس توں مجبور تھی کہ میں آسانہ ملن ٹری آئی۔ راہ وچ جانڈیاں جانڈیاں میں فٹ پاتھ تے ہک زنانی آں تکیا تے مینڈا روح کیتا میں اوس نال گل کراں بھلا اوس مینڈے نال کوئی گل نہ کیتی۔ بس اکھیاں وچ اکھیاں پا کے ماٹہ تگنی رہی اوس پائے وٹے چیرے پائے وٹے تے اوس نی چتھی وی کیرو لیر صحتی۔ اوس تھکڑیاں نال بنائی وئی جھک چد وچ جھک کالا جیہا بہوں ماٹا جاتک لکایا ویا۔ میکوں اوس زنانی تے اوس جاتک تے اپنے ول کھچیا۔ اوس نے چکیں تے گر لان نال ماٹہ انج گیا جیویں کوئی مینڈے ہائیں تے ہتھ پیا پاونا ہووے۔ اوس فٹ پاتھ تے بیٹھن آلی زنانی نے نہ تے میکوں دیکھ کے مینڈے ول ہتھ اڈیا تے نہ ای موہوں کجھ اکھیا پر اوس نی اکھیاں وچ میکوں کئی کہانیاں نظری آئیاں میں اوہناں ول تکیا تے مینڈا اندر چیک پیا۔ میر کئیں دیہاڑے تائیں آساں تگنی رہی۔ اوس نے کولوں لنگھدی رہی۔ میں اوس نے میلے ہتھ پھڑکے بی تھچھیا پر اوہ کجھ نہ بولی۔ بس حیرانی نال مینڈے ول تگدی رہی۔ رونی رہی

تے کدے ہستی رہی۔ کدی ڈونگھیاں سوچاں سوچنی رہنی۔ میں اوس کولوں اوس نے جاتک نا ناں پچھیا۔ اوس مینڈے ول تکیا۔ جیویں آکھنی ہووے آسانہ ناں نی کیہ لوڑے ؟ ایس تے انساناں وچ رہ جان والا پھان بورلے سانوں کیہ فرق پیندا لے۔ ساڈا کوئی ناں ہووے کہ نہ ہووے۔ آہو کیہ لوڑے ناں نی۔ تے ایس جاتک نا کیہ ناں لے ؟ اوس مینڈے سوال نے جواب وچ ہک ہور سوال چا کیتا۔ ایس نا ناں پچھنی ایس بی بی ؟ جنگ لے کہ لام لے کہ کجھ ہور ماٹہ کیہ پتا ؟ تئیں تے بہوں عقلاں والے اودہ تئیں میکوں ایس نا ناں چا دسو ایہہ کور لے ؟ ماٹہ کجھ پتا لگے۔ ماٹہ نہیں پتا، جا کسے ہور کولوں پچھ کے آ۔ کسے ہور کولوں پچھ۔ ایہہ آکھ کے اودہ روون لگ پئی۔ جد اوس نے ہنھوٹے تاں میں پچھیا جے ایس جاتک نا پو کور لے ؟

مینڈا سوال سن کے چیک پئی۔ ایس نا پو کور لے ؟ کور ہیوے ایس نا پو۔ اودہ تگو، اوس نڈھے آں تگو، اوس چھوہر آں تگو، ایہہ سارے ایس نے پوہن تے ایس نا پو کوئی وی نہیں۔ کھٹائیں وی نہیں۔ کور لے ایس نا پو، کور لے ؟

اوس نی وارج دکھ وچ ڈبی وئی آہی۔ وٹ اودہ وارج اچا اچا روون لگ پئی۔ روندی رہی تے بہوں چہر پچھوں اوس اپنے پلے توں ای اپنے ہنھو پونجے۔ جیویں اودہ ہنھو نہیں اوس لنگھی جاتی نے نشان مٹا کھدے ہوون۔ سکی مٹی ورگی جاتی تے ڈگے پیراں دے نشان کدوں تیک رہندے نیں۔ وار سارے نشان لے اڈدی لے۔ بس نشاناں نے درد ساہ لیندے رہندے نیں۔ پیٹر کدے نہیں مگدی۔ درد تے

ہینڈے دے وڈھے ہوئے اودہ انگ ہوندے نیں۔ جیہناں ول
جدوں وی نظر جاوے رُوح تے جُٹا پیٹر نال نیلا ہو جاندا لے۔
اودے طرح درد دیاں لہراں تن دھرتی توں اُٹھدیاں نیں جس طرح
سمندر ترح چھلاں اُٹھدیاں نیں، پیٹر سہونی ڈاڈھی اوکھی ہوندی لے
بھاویں اپنی ہووے یاں دو جیاں دی۔

بھلا پیٹر سہونی بہوں اوکھی۔ میں جانشنی آں کیوں جے میں بی
پیٹراں پی پی جاتی لنگھاتی لے۔ مرمر جی جی جیاتی لنگھاتی لے۔
جیاتی جیہڑی ہر گھڑی کھلو جاندی لے تے ٹر پیندی لے۔ جیاتی ول
یاں موت ول ایہ تے کوئی بی نہیں جاندا کیوں جے اسیں انسان
بہوں کجھ جاندے آں تے کجھ بی نہیں جاندے۔ ایہ ساڈی
نوشتمتی وی لے تے بدقسمتی وی ایہو جیہی کہ اسیں سمجھن تے
نا سمجھن دے کنڈے تے کھوتے کھوتے جیوندے آں تے
مردے آں۔

کھبے

اوس بھلی آں ہک ڈونگھی چُپ لگی جس نا جنڈرا کائی چابی نال
نہیں کھلنا ایہا۔ اوس ہنسا روٹا بی چھڈ وُٹا۔ بس چُپ رہنی تے
مینڈے ول دُکھے نال تنکنی رہنی۔ ماٹھ پتا بی کوئی نہ جے میں اوس
نی چُپ آں کسراں حرف دواں۔ میں بی کئی دیہاڑیاں تائیں اوس
نے کول چُپ بیٹھی رہنی ہئی۔ اودہ کوئی گل کرے ہاتے میں بی
کریں ہا۔ بھلا اوس تاں اُگتا ای بولنا چھڈ وُٹا ہیا۔

بہوں چمر پھوں ہک دُپہر اوس نی چُپ نا بولہ کھلیا تے اودہ بی
بھلا اودہ کنج بولی کہ اوس نی جیہہ آں چُپ رہنا وسر گیا۔ اودہ ہک
گل کھتے کرینی ایہی۔ بہوں ساریاں گلاں پئی کرینی ہئی، نہ سمجھج
آدن والیاں گلاں، ڈھیر ڈھیر گلاں جیہناں نا کوئی سیرا نہ ایہا تے
نہ ای اوس کوئی وی گل ایس کن اکھی ایہی جے میوں سمجھ آوے
بھلا وُت جیویں اُسانہ صبر آگیا ہووے۔ ہن اودہ تہکھی ترکھی گل
نہیں کرینی ایہی بہوں آہستہ گل بات پئی کرینی آہی۔ بہوں ارمان
نال ایس طرح کہ گل سمجھ وُج آونجے۔ تیکوں پتا لے میں بہوں
سوہنی آہی پر سوہنی نہ بی ہونی تاں کیہ ہووٹا ایہا۔ مینڈا نہ نانی
ہووٹا ای بہوں کافی ایہا میں گراں ترح اپنے ماں پیو نال رہنی ایہی۔
اساں نا گائیں وچھا ڈھور، ڈنگر تے زمیں واڈی سبھے کجھ ہیا۔

ایسں بہوں خوش ہئے۔ مینڈی بھیناں نا دیاہ تھی گیا تے میں کلم کلی
 رہ گئی بھلا میں تاں پہلوں بی ہنگلی ہئی۔ مانہ بہوں فرق نہیں
 پیا ہیا۔ پر میکوں ای پتا لگ گیا کہ میں ہنگلی آں۔ ہتھی ہنگلی کہ
 مانہ اپنے ہنگلے پن کولوں ڈر گنا ایہا بھلا میں ساریاں چیکاں
 اپنی مٹھ وچ پا کے مٹھ گھٹ گھینی ہئی۔ مانہ پتا ہیا کہ چیکاں
 اندرے نی کوٹھڑی وچ پائیاں چاہیدیاں۔ ایہہ گل مانہ کسے وی
 نہ دستی ہئی، ایہہ مانہ آپے ای پتا ہیا۔ بہوں گلاں میں اپنے
 توں سکھیاں ہیاں۔ میں اپنی استاد آپ بن گئی تے کدے تاں
 میں اپنا رب وی آپ بنی تے بندی ہاں۔
 ”تسیں کتنے بھین بھرا بیوہ؟“

”مینڈا یک بھراتے زمین واڑی کرینا ایہا تے دوجا فوجاں وچ
 لگا گیا۔ یک شوہرا انھا ایہا۔ انھے تے ایسں سارے ہئے۔ بھلا
 اوس نا انھا ہونا سمجھ لوکاں نظری آونا ہیا تے دوجیاں نا انھا
 ہونا کوئی بی نہ تکدا ایہا۔ کسے آں بی نہیں پتا ایہا کہ اوہ انھے
 ہن۔ بہوں کول رہوں والے لوکاں بی کافی پتا نہیں گنا ایہا۔
 مینڈے انھے بھرا تاں دکھ اسال کول بہوں ایہا تے ایسں سارے
 اوس کن انھے ہوتے پھرے آپے۔“

”توں سکولے بی پڑھنی ایہوں؟“
 ”ہا بی بی! میں پنجویں تائیں سکولے پڑھی۔ مانہ پڑھن نا
 بہوں شوق ایہا۔ بھلا بھیرے مقدر۔ ورت میں مسیتے جا کے مولی
 صاحب کولوں قرآن پڑھن لگی۔ میں سکولے وچ بہوں اچھی طرح
 پڑھ گھینی ایہی تے جماعتناں کولوں اگے لنگھ دینی آئی بھلا مولی
 صاحب نا سبق میکوں بہوں دیر نال سمجھ وچ آونا ہیا۔ مانہ پتا بی

نہ ایہا جے میں کیہ پئی پڑھنی آں۔ ایسں پڑھن نا کیہ مطلب لے۔
 بس ماؤ نے کہن تے پڑھدی ایہی۔ میں ماؤ نیاں گلاں بہوں منینی
 ایہی۔ منیاں پونیاں ہن۔ کیوں جے میں جیونا چاہندی ایہی۔ مانہ
 زندگی نی لوڑ ایہی جیویں نہتے آں کھڈو نیاں نی لوڑ ہونی لے۔

”بی بی! میں موت کدے نہ تکی ایہی میں موت کولوں بہوں
 ڈرنی ایہی سن میکوں کسے شے توں ڈر نہیں گنا۔ پر میں تساں
 کول اپنے ڈر کیوں دساں۔ میں نہ دسینی۔ میں تاں تساں کول
 لنگھی جیاتی بارے دسیاں۔ دسینی پئی ایہوں تے گل کتھوں
 گڑی کتھے پہنچی۔ میں دسینی پئی ایہی جے مولی صاحب کولوں
 سبق گھینی آہی تے یک دیہاڑے..... مولی صاحب
 رب نا کلام پڑھاندے پڑھاندے میکوں بندے نا علم پڑھا گھدا۔
 ”بی بی! میں ماں پیو کولوں بہوں ڈرنی ایہی۔ میں کسے اگے
 گل نہ کیتی۔ کچھ مولی صاحب کولوں جھکنی بی ایہوں تے ہنج
 میں ویلے توں بہوں پہلاں عورت مرد نے رشتہ نی پہچان کیتی۔
 بھلا سچ پئی آکھنی آں مانہ ایہہ رشتہ بہوں کوڑا لگیا۔ بہوں بھیرا
 مینڈا ناں ماں پیو سکھیاں رکھیا تے میں دکھاں نے دس پے گئی
 لوکاں نا سکھ بن کے بی میں ڈاڈھی دکھی ایہی۔ ڈاڈھی دکھی۔
 مینڈے دکھے آں دور کرن لئی اساڈے ویہرے جھک مہمان ٹکیا۔
 اُس ناناں نواز ایہا تے اوس میکوں بہوں نوازیا۔ میں جھپٹی
 ایہہ جاتا کہ جے اوہ میکوں ویاہ کھڑ بسی بھلا اوس بی میکوں ورت
 کے اپنی لوڑ پوری کیتی۔ صُن میں ہتھی ک حدی ورتی گئی آں کہ
 توں جان نہ سکئی۔ ایہہ سوتھ کے ای میکوں پرے آونا لے تے
 مینڈی روح کنب جاندی لے۔ کسے نویں گڑی آں ویکھ کے مینڈا

حال بھیڑا تھی دینا لے۔ سوچنی آں جے ایہہ وی مینڈے ہار نہ ہو ونجے۔ مینڈے ورگی نہ تھیوے۔

”بی بی! میں تاں اچھا ٹکڑا آں جس نے گجے ہر تھاں زمیں تے ڈرگے۔ مینڈی بُرکی ہر بندے بھٹی تے گجے سٹ دتے۔ لوکی تاں گجے وی نہیں چکدے۔ اونہاں دا درد نہیں جائے۔ جان ای نہیں سکے۔ میں ایس گل تے بہوں اداس رہنی آں۔ بہوں روئی آں تے ہن تے میکوں سمجھو بی نہیں آنے، تھکے بہوں ہوسن۔ اینہاں نی بی حک عمر ہوئی لے۔ اوس نے بعد سمجھو نہیں وگدے جیویں کھوہ سُک وینے نیں۔ اُنجے ہار مینڈے سمجھو داں نا کھوہ وی سُکا دیا لے، کدائیں تیک سُکیا رہی۔ ایس نی پیاس نچھے گی کہ نہیں؟ ایس نی پیاس کدوں نچھے گی؟ ماٹھہ کیہ پتا ہووے۔ ماٹھہ تے کسے بی گلاں نا پتا نہیں۔ آکا ای پتا نہیں۔ ماٹھہ کجھ بی پتا نہیں؟ کجھ بی نہیں پتا!

کہانی

”تینڈا ویاہ نہیں تھیا؟“
مینڈے ایس سوال تے اودہ چپ کر گئی۔ بہوں چرچپ رہن توں بعد اُس آکھیا۔

”بی بی! مینڈا ویاہ مینڈی ماسی نے پترے نال تھیا ایہا اودہ بہوں سدھا ایہا۔ اُساٹھ تے کسے بی گل نا پتا نہ ایہا۔ مینڈے اندر باہر ہر ویلے چیکاں دولا پاوندیاں تے میں اوس توں تے آپنے آپ توں لگ چھپ کے کرے نی گٹھاں ورتج روئی رہندی ایہی۔ اوس میکوں بہوں ڈھیر پیار دتا۔ حقنا کہ، کہ میں بھٹی تھی گئی ماٹھہ اودہ کو جھاتے کوڑا گنا ایہا۔ یاں سنج گنا ایہا جیویں اودہ مینڈے نال ہر ویلے کوڑ مرینا ہووے۔ مخول کرینا ہووے اصلوں اودہ میکوں پیار نہیں کرینا پر میکوں صُن آیتا لگالے بیٹی اودہ میکوں دلوں پیار کرینا ایہا۔ صُن میں بہوں چیکنی آں۔ اوس کن بہوں وراگی تھینی آں۔ اُساٹھ ڈھونڈینی آں بھلا اودہ لہجنا نہیں۔ اودہ ہن کتھے؟ گواہیاں ششیاں مٹر کتھے لہجداں نیں۔ اوس نے گھر والے بی چنگے اہے۔ اونہاں میکوں کدے وی کجھ مندا نہیں آکھیا۔ اوس نی یک نہی جیہی بھین ایہی جسا نہہ سبھے نہی آکھنے اہے تے یک بھرا ایہا جیہڑا کسے شے نا نشہ

کرینا ایہا۔ مانہ کوئی پتا نہیں اودہ کس شے نا نشہ کرینا ایہا۔ بس اپنے ای نشہ و تہ ڈٹا رہنا ایہا۔ بھلا اوس وی میکوں کدے تنگ نہیں کیتا۔ اودہ تے اپنے آپ آں تنگ کرینا ایہا میں تہدھاں دسیا کہ نہیں کہ میں تاں آپ ای لیکھ سٹری آں۔ میں کسے ہور آں کیہ اکھاں؟ میں آپ بی تاں کوڑی تے پکچی آں۔ میں تہ کوئی بی تے سوہنی گل نہیں۔ مینڈے تہ تاں کوئی بی اچھی گل نہیں، وت مینڈے جاتکاں تہ کیہ سوہناتے اچھا ہو سکنا لے۔ اودہ وی مینڈے حارہن۔ مینڈے حارہ۔

”تینڈے جاتک ایہوں؟“

”بی بی! مینڈے ندے نا بہوں اچھا گھر ایہا۔ کوئی جاتک بی ایہے اوس چوں بی بی۔ مینڈے دو سوہنے پھل ہے۔ پنج دیہڑے تہ کھیتے ہے کہ میکوں ڈھڈ پونی آئی۔ پر ہُن کتھے؟ مینڈا تے کوئی ٹھکانا نہیں۔ مینڈا بی کوئی گھار ہووے حارہ۔“

بھلا زمانا نا اپنا کوئی گھار نہیں ہونا۔ ادہا تے جٹا بی اوس نا اپنا نہیں ہوندا گھار کیہ ہوسی؟

گھار، گھار، گھار کس نا گھار؟ گھار تے ہُن کتھائیں نہیں اسماں نے گھراں تے اگ لگ گئی، ٹھڈے گھر ہے۔ بھلا دھنڈی اگ تہ سٹر کے سواہ ہو گئے ہر پاسے اگ کھل گئی۔ ہر پاسے اگ کھل گئی۔

بی بی! پہلوں میں سمجھنی آہی جے چلے فی اگ توں ودھ اگ کتھائیں نہ ہوسی بھلا ایہہ اگ تے بہوں تتی تے بہوں ساری آہی۔ ہر پاسے کھل دی آہی۔ ہر پاسے چیکم چھاڑ تہ گیا۔ کوئی دادرولا جیہا آیا تے وت گویاں فی واج۔ بلدے

گھراں فی اگ۔ سٹردے انساناں نا دھوں تے ہتنا کر بل مچیا کہ کر بل و تہ وی کیہ ہوسی؟

اسیں سارے گھماں وانگ کھڑ پلر گئے۔ مینڈے ہائیں نے ٹوٹے، مینڈے پچڑے دشمنان کھس گھدے۔ سارے جی ظالم گویاں نے ہتھ لگے تے لہو، رتا لہو وگنا رہیا میں لگی رہ گئی۔ رب وی مینڈے کول نہ ایہا۔ ہائے! مینڈا کیہ حال چاکیتا نیں۔ میں تہدھاں کیہ دساں؟ میں تاں اکا دس نہ سگنی۔ اودہ میکوں انسان تے لگنے نہیں ہتے۔ اودہ تاں جنور لگنے آئے۔ انساناں کھاوون والے جانور۔ اوہناں مینڈے کتنے ای گھٹ بھرے، بھلا اوہناں ظالماں فی تریہ نہ مکی۔ اوہناں مینڈے ٹوٹے کر گھدے، میں لیر دلیر تھی گئی آں۔ میں اوہناں واسطے بی دتے، ترے بی پائے ایہہ بی آکھیا کہ تیں تے مینڈے بھرا او بھلا اوہناں مینڈی کوئی گل نہیں سنی۔

اوس ویلے مانہ لگیا جیویں مینڈے نال دھرو کیتا ہووے۔ مینڈے نال ظلم کمایا ہووے۔ مینڈا بھرا بی تے نورج فی وردی پانا ہوسی۔ کیہ اودہ بی اوہناں جیہا ہوسی؟ مینڈا بھرا؟ میں اوہناں بہوں کچھ آکھیا بھلا اوہناں مینڈی پاک گل نہ مٹی۔ مینڈے چیرے تے میں، مینڈی روح، مینڈا جٹا چھج گیا ہیہا۔ میں پاٹ گئی آہی۔

بی بی! ماں اپنی ہوش کاٹی نہ آئی۔ ہک واری میں اکھ پٹ کے تکیا تاں میں اندروں باہروں رتی تھی وئی۔ مولی صاحب، نواز پردہنا۔ مینڈا جٹا تے خورے کور لوک ہتے اودہ سمجھک مک ہو گئے میکوں اودہ ساریاں شکلاں جھک دسندیاں ہیہاں۔

پہلوں میں بہوں رولا پاوئی ایہوں بھلا وت میں اکا خوش تھی گئی ایہوں۔ جدوں گل دستوں باہر ہو وے تے تاں اواز وی

بولنا بھل وینا لے۔ جدوں لوکی اٹھتے ڈورے تھی وچن تاں کیس
سٹے نی لوڑ نہیں رہندی۔ جدوں سوچاں سمجھاں آلے لوکی انجان
تھی وچن تاں شکایت کس اگے کریے۔ کس آں آکھتے کہ
ساڈے نال کیہ تھیا؟ ایس کیوں بنا قصور سزاواں کئے اپنے آں
اساں کوں کیوں لکھاں واری لوک گھٹینے پئے ہن۔ ایس لکڑیاں
تے نہ ، و ت لوک اساں کوں کیوں ہر واری گھٹینے پئے نیں۔
مینڈے جتے تے لکھاں پیراں نے نشان ہن۔ میکوں لوکاں
بہوں پریشان کیتا، مینڈا جتنا نیل و نیل تھی گباتے۔ مینڈی روح
مینڈی روح نی اکھ تہ ہنجھواں نا دریا۔ میں تیکوں دس نہ
گھنئی کہ میں کتنی واری موئی آں۔ ہر نویں دیہارے۔ ہر نویں گھڑی
نویں موت میکوں اڈیکدی ہے۔

میں گونج تاں نہیں بھلا اپنے اندروں اندر گر لاندی اہی۔
گوکدی اہی، گوکدی اہی تے مینڈی وارج، مینڈی کوک کسے نہ
سُنی۔ کوئی وی مینڈی گل نہیں سُندا۔ سُنے وی تے کینج، میں تاں
مونہوں بولدی نہیں۔ میں تاں چُپ اہی رہندی آں تے چُپ
نی گل کہیں سُنائی نہ آوندی۔ سبھے لوک ڈورے نیں نہ کسے
نی گل سُنڈے نیں تے نہ ای جواب دیندے نیں۔

کیوں نہیں سُنڈے؟

سُنڈا نہیں چاہندے ایس کن یاں اوہناں سُن کے وی نہیں
سُنڈیا۔ ہائے! کتنے ظالم لوکی ہن اینہاں نے ظلم دا کوئی انت
تے حساب نہیں۔ ہر بندہ اپنے تے ہون والے ظلم تے زیادتی
نا بدلہ دوجے انسان کوں گھنیا لے تے لوکاں بدلے گھنن نی
عادت اہی پئے گئی لے۔

بھیڑیاں عادتیاں ترکھی پے وینیاں۔ بھلا سوہنی تے اچھی عادتیاں
چر کے انساناں تائیں اپڑنیاں ہیں۔ ایہہ بھارت کدے کسے نہ
بجھی۔ ہر بھارت بجھی وی نہیں وینی۔ کجھ سوالاں سوال بن کے
ای جیونا پیندا لے۔ اوہناں جواب نی تسلی نہیں دتی جا سکئی۔
کجھ لوکاں آں صرف جاتی نے ہتھوں زخم ای ملدے ہن۔ ہر
زخم آں ملھم نہیں ملنا۔ ہر زخم آں کسے دوست نا ہتھ نہیں لھندا۔
جیاتی مونہہ زور تے اتھری گھڑی لے۔ جس تے کسے نا زور نہیں
چل سکنا، نہ چلنا لے۔ ادھی مرضی اوہ کیہڑے ویلے کیہڑی گل
آکھے؟ کدے رستے، مئے، رووے، ہستے۔ ایس تے جیاتی
آں تماشاں بن کے بس تیکن آسٹے جتے آں۔ تیکنے رہیے،
کدی سیرانی نال، کدی پریشانی نال، کدی خوشی نال۔ کدے غم
نال، کدے کاوڑ نال۔ جیاتی تے سیٹج تے کھیدا جاوٹ والا
اک اجیہا شوہر جہدے بارے ایس کجھ نہیں جاندے، کجھ
نہیں جان سکدے۔ ایس تے کھید مکن تے یاں تاڑی ماراں گے
یاں ہنجھو وگاواں گے جو بی کجھ اساڈے بھاگ ترح لکھیا جاوے
پر توں مینڈے کولوں گلاں کیوں تھچھنی پئی ایں؟۔ یاں میں
آپے ای دسینی پئی آں اپنے دل نیاں گلاں چھڑیاں میں کدے
کسے نال نہ کیتیاں۔ مینڈی تے کوئی سنگی وی نہیں کس نال
گلاں کرنی؟ مینڈا تے کوئی بی نہیں ہیا نہ کدھاں نہ بُوے
نہ باریاں نہ زمیں۔ مینڈا کوئی بی نہیں جیہڑا مینڈا حال تھچھے ہا۔
بی بی! اصلوں تے رُب وی ہر کہیں نا دوست۔ ہر کہیں لئی
بہوں اپنا نہیں ہونا جے ہووے صاتے مینڈا ایہہ حال تھیوے
ہا؟ نہ میں اوس رُب آں کسراں اپنا سمجھیں ہا جس میکوں ہر

وادی موتاں جوگی سمجھاتے میں موتی رہی، موتی رہی۔ مہن مینڈا
روح کرینا لے بے میں اُکا ای مروخاں یاں جی پواں۔ راک
نواں جیون جیواں جیہڑا میکوں خوشیاں فی راہ تکاوے تے مینڈا
پلا سُسکھے نال بھر دے میں دُکھ نے کنڈیاں کھٹیاں کر کر جھلی تھی
گئی آں۔ ایہہ کنڈے بہوں پڑنے تے میں زخاں نال چدر
دنگے رنگے جھلی تھی گئی آں۔ ایہہ کنڈے۔ ایہناں میکوں ونجا
دیتا۔ میں اُکا مٹ گئی آں۔

بی بی! مینڈا دل کرینا لے بے میں بی اوہناں لوکاں فی
طرح ہتیاں تے کہواں جیاتی چار دیہاڑے فی لے کیوں نہ
ہس کے کیئے۔ روون لئی ہور لوکی بے ہیون۔ بھلا کسے ہور
نا دُکھ تک کے بی میں روون لگ پینی آں۔ میکوں کسے ہور
نا پیلارنگ نہیں تکیا وینا۔ مرگ کھائیں تھیوے، میں وی نال
ای مروینی آں۔ گھر کسے نا ڈھٹھے میں ڈھے پونی آں۔ جھگی کسے
فی سٹے میں سٹر بل جانی آں۔ کسے فی بی کہانی ہووے میکوں
اپنی لگنی لے۔ ایہہ کیہ گل لے توں میکوں دسیں تاں ہا۔

کسے نابی درد مینڈا کنج ہو وینا لے۔ ایہہ گوڑھا رشتہ کسراں
بن جاندا لے۔ توں تاں بہوں عقلاں والی پئی دسینی ایں۔ میکوں
کیوں نہ سمجھینی ایں کہ ایہہ کیہ گل لے تے کیوں؟ میں بہوں
گلاں تے پریشان رہنی آں مینڈی مشکلاں حل کرے۔ بی بی!
مینڈے پتے چوں سوال گھن کے اوہناں فی تھان جواب پاوے
مینڈی بھولی بھر دے۔ مینڈی بھولی بھر دے!

چوانی

میں اوہدے سوالاں نا جواب کس طرح دینی۔ مینڈے کول
تے اپنے کن کچھ کرن لئی ویہل نہیں بھدا میں کسے کوں کیہ کراں۔
میں اُساں بس تیکنی رہی۔ نہ میں مونہوں کچھ بولی تے نہ ای
ایس فی لوڑ پئی پر اک سوال چیکدیاں چیکدیاں تھک گیا تے
اپنا آپ پیچھے بیٹھا۔

”توں ایس فٹ پاتھ تے کسراں آئی تے کدوں؟“

اوہنے میرے سوال ول تکیا تے بولی۔

”بی بی! میکوں آپ بی پتا نہیں کہ میں ایٹھے کسراں آئی
تے کدوں آئی؟ کدے کسے پتر نوں پتا لگدا لے کہ ادہ کسراں
اڈدیاں اڈدیاں یاں اڈدیاں اڈدیاں پیراں دے دھکے
دھوڑے کھانڈیاں کھٹے پیچھے گا؟ میکوں بی کوئی پتا نہیں لگا۔
میں تاں کوڑے فی اوس بوری دانگ ہیواں جنہوں کوئی بھل
کے سٹ گیا ہوسی یاں جان بچھ کے..... کہ مگروں لہوے۔
مینڈے اندر باہر گند ای گند لے، بے ویکھ سکئی ایں تے ویکھ
کہ کتنے کیڑے مینڈے جٹے تے ٹرنے پٹے ہن تے مرد.....
مرداں نا تیکوں پتا لے۔۔۔۔۔ ایہہ تے روپیا چکن لئی آپ
گندی نالی وچ رستہ پاوون توں وی نہیں جھکدا۔ لوکاں نیں لکھ داری

دوپے چکے ، روپے نہ بچھے ۔ اٹھائی جوانی بھہ پئی ۔ ہتھ و تھ
 کچھ نہ کچھ تے آیا ای ناں ۔ کئی روپے چکن والے اپنی جوانی
 چھڈ جانڈے نیں ۔ کنیاں جوانیاں اٹھائیاں گواچ گئیاں ۔ کوئی
 چک کے لے گیا یاں کسے ٹھوکر مار کے اگانہ و گاہ دتی ۔ بس
 ہن جھک آفری جوانی میکوں بھٹی لے ۔ میں اس آں سانجھ کے
 رکھنی آں ۔ لوکاں آں ایہہ پتا لے کہ ہن میں و تھ کائی شے
 نہیں رہی و تھ بی آدن توں باز نہیں آوندے ۔ جد تک
 جیوندی آں بس ایس جوانی آں سانجھ کے رکھیاں تے جدوں
 مروسیاں ۔ و تھ کیہ ہوسی ؟ یاں جوانی کسے ہور نی ہو ویسی
 یاں کسے نی وی نہ رہی ۔ اپنی بی نہ ہوسی و تھ ۔ و تھ کیہ
 تھیبی ؟ و تھ کیہ تھیبی ؟ و تھ کیہ تھیبی ؟
 ایس توں بعد اُس نا چہرہ جھک وڈا سوال بن کے رہ گیا
 تے اوس نا سوال ساہ لیندا رہیا ۔ ا دکھے ا دکھے ساہ !

اڈیک

اوس توں بعد تے اودہ اُکا اسی جھلی تھی گئی ۔ پہلوں بی
 جھلی آئی جھلا ہن ۔ اوس نا جھل پنا سیانف نیاں گلاں تے اودہ
 اپنے اندر کتھے گواچ گئی ۔ ماٹھ تے ایہہ لگنا لے جے اودہ اپنے
 باہر ہسن والی اپنے اندر ضرور چیکنی ہوسی ۔ جھلا اوس نی وانہ
 میں نہ سنی ۔ کولوں لنگھن آلے تے اُس آں تکلنے ی نہ ۔
 فٹ پاتھ تے ڈھکیاں شیتاں کور تکلنا لے تے اچھیاں
 شیتاں تک کے وقت ضائع کیوں کر ہسن لوک ۔ ہر ویلے
 ناں بھاڑ پئی رہنی لے ۔ سارے لوک کسے نہ کسے تھجے نسے
 پھرنے ۔ و تھ ایس جھلی آں تکلن یاں ایس نے باسے سوچن
 نا ویلا کس کول ہوسی ؟
 میں کوشش کیتی کہ اودہ کچھ بولے ، کوئی ہور گل کرے ۔ کسے
 طرح اوس نا نہ ہر باہر آوے ۔ بھاویں ایس نہ ہر نال سڑکاں تے
 شہراں نی گتھاں تھ چکڑ ہو ونجے پر یک واری اوس نی آگ ،
 آگ بن کے نظری آوے ۔ نہیں تے ایہہ سچا بیج لوک برداشت
 نہیں کر سکن گے تے چیکن گے ۔ اک دوجے آں ہور وڈھن
 تے کٹن نی کوشش کرن گے تے ہر پاسے گکے ہوئے گدھ
 ساہنے آکے دھشت تے نفرت نا ماس چیرن گے ۔ میں اوپر

دن توں ڈر کے کٹی دیہاڑے اپنے اندر لگی رہی۔ ہر دن جدوں میں اپنے چوں باہر نکل کے اوس فٹ پاتھ دل بھاتی پائی تے میں کنب گئی۔

جسکی عورت تے اوس نی چوانی سارے فی لمی رات مچ کنبے کنبے ہن برماں وانگ ٹھڈے تھینے جتھے پئے۔ اوس چوانی نا رنگ نیلا تے زانی نا رنگ پٹا، پیلا، رتنا کسے ہر رنگ نا نہیں بلکہ بہوں سارے رنگاں تھ رنگا دیا۔ اینہاں رنگاں نوں تنگن والا رنگاں نوں ویجھ کے اکھیاں تے ٹوٹ سکدا اے بھلا اوہناں رنگاں نال ہن کوئی بی تصویر نہیں بنا سکدا۔ میں اوس منظر توں بعد کدے کوئی تصویر نہیں بنائی تے میں اعتراف کرینی آں کہ میں رنگاں تے جاتی نے نہر بھرے پیچ تے پیالیاں توں بہوں نفرت کرینی آں۔ انساناں تے رنگاں نا اعتبار تے محبت کرن تے تنگن دل مینڈا دل نہیں منڈا تے مینڈی روح وی مینڈے وانگ خدی لے۔ کنبی لے۔

”رہ رب نوں منڈیاں ہویاں میں نہیں منڈی کہ رب نے اتنی کو بھی تے بھیڑی دُنیا اساں کوں کیوں تکائی۔“

جاوے رہا! میں تینڈا اکھا نہ مینڈی۔ میں تینڈے توں اُٹکا راضی کوئی نہ۔ ایہہ دُنیا بہوں سوہنی ہون نے نال نال ہتھی کو بھی نہ ہووے ہاتے چنگا بیا۔ بھلا ہن کیہ کرینے کہ ایہہ دُنیا سوہنی تے کو بھی لے جے اساں فی مرضی تجھے ہاتے اسیں ایہہ سودا منظور نہ کیتا ہووے ہا۔ اوہ تے سوال نہیں کرینا بس جواب دیون لئی سوالاں فی گنڈھ انساناں چکا دینا لے۔ اسیں بھار پکینے چکینے شک پئے ہاں۔ بندے بھار نہیں

ونڈا نوے ہن رب اسی اساڈے بھار ونڈا نوے گا۔ اوہ دیہاڑا بہوں تر کھتی آوے گا جد اوہ آپ عرشوں فرش تے آوے گا۔ کوجھ مکاوے گا۔ نہیں تے اوہ رب کنج کہاوے گا؟ جے اوہ رب ہے تے اوہنوں آدنا پوسی۔ اُس آں آدنا چا، پیدا۔ کیوں جے میں بھائی پئی آں۔ اوس آدنا بھادیں کسے روپ تھ آوے۔ اوہ آوے گا۔ اوہ آوے گا۔ آوے گا۔!

لوہا

چھوھر: ہی بھر گھن چا -
 جاتکی: نہ میں نہ گھینی -
 چھوھر: کیوں نہ گھینی
 جاتکی: میکوں اماں مریسی آ -
 چھوھر: اماں کو کیوں پتا لگے گا؟
 جاتکی: میں آپ دیسیاں -
 چھوھر: کیہ لوڑے اماں آں دسٹ نی؟
 جاتکی: میں کوڑا اکا نہ مرینی میں دسائیں چا
 چھوھر: ہلا دسائیں، دسائیں بھلا ہن تاں مینڈی گل من گھن -
 جاتکی: کیہ کھڑی گل؟
 چھوھر: آنا کر بن کول وںجاں وت ڈیلیاں بی کپ سیرں
 راج کے کھسیاں -
 جاتکی: ہاراج کے نہ راج کے بے کسے تک گھنا
 وت کیہ تھپسی؟
 چھوھر: کچھ بی نہ تھپسی توں تاں اکا مگا جھلی ایویں
 بہوں سوچیا نہ کر
 جاتکی: میکوں سوچنا پونا ایہوئے -

کیوں؟
 جاتکی: میں جاتکی بے ایواں، ایس کن -
 چھوھر: توں بہوں سیانیاں وایاں گلاں کرینی ایویں -
 جاتکی: ایس تہ سیانی گل کھڑی ایوے؟
 چھوھر: اتھائیں اچھ کے گلاں کرینی رہسیں کہ مینڈے نال
 بی ٹرسیں - مینڈی انگل نپ کے لگی آ -
 جاتکی: نہ میں تینڈی انگل نہ نیسیاں -
 چھوھر: وت ڈے پوسیں -
 جاتکی: ڈھون دے تیکوں کھڑا ارمان تھپسی - میں ڈھانی
 نہ میکوں پیلیاں چوں لنگھن نی بہوں عادت ایوے -
 چھوھر: بے توں کدے بندیاں چوں لنگھن نی عادت
 پائیں تاں
 جاتکی: میکوں تاں سمجھ نہیں آئی، توں کیہ اکھنا پیا ایویں -
 چھوھر: میں کیہ اکھنا، مینڈی گل تیکوں بعد تہ پتا لگسی -
 جاتکی: بعد تہ کدوں کیوں ویلے؟
 چھوھر: جدوں توں سکولے نی جاعتاں پڑھ گھپسیں -
 جاتکی: دکسے دسری گل ناں چیتا کرینی ایوے، ہا ہا -
 آج تاں میں مسیتی نا بہت دی نہیں پکایا - میکوں
 تاں مار پوسی -
 چھوھر: میں ندھاں بچا گھپسیاں -
 جاتکی: توں بی میکوں نہیں بچا سگتا -
 چھوھر: توں من تاں سہی میں ندھا بن کے ندھاں بچا
 گھپسیاں -

جانتکی : جے میں نہ پچی وت ؟
 چھوہر : وت تاں میں بی نہ رہساں ۔
 جانتکی : توں کچھیاں گللاں کرینا ایویں میں تہندی گللاں
 سمجھ نہ سگئی۔ میں تاں سوچنی رہنی ایواں وت
 بی سمجھ نہ آوے تاں اماں کولوں پچھنی ایواں۔
 چھوہر : اماں کولوں نہ پچھی کر توں، ایویں نہ بھلی۔
 جانتکی : ہا بھلی کس کن، جھڑی بی گل سمجھ تہ نہ آوے،
 اماں میکوں آکھا دیا جے اوس کولوں پچھ گھناں۔
 چھوہر : اوس کولوں پچھن نی کیہ لوڑ ایوے، میں دسینا جے
 پاں کہ تڈھاں آج نہیں تاں کل مینڈی ہر گل
 سمجھ تہ آویسی۔
 جانتکی : کدوں آسی ؟
 چھوہر : جدوں توں وڈی تھی ویسیں۔
 جانتکی : میں تاں ہن بی وڈی ایواں۔ دو گھرے چا گھینی
 ایواں تے کھاری بی چوا گھینی ایواں۔
 چھوہر : گھرے تے کھاری چاون نال کوئی بی وڈا نہیں
 تھینا بھلیے۔
 جانتکی : اماں تے میکوں ایہا آکھنی ایہوے جے میں ہن
 وڈی تھی گئی ایواں تے اماں میکوں ایہہ بی
 دسیا جے هن میکوں نڈھیاں نال تے چھوہراں نال
 گل نہیں کرنی چاہیدی، جے کر لیاں تے لوک
 گالی کڈھین۔
 چھوہر : تڈھاں لوکاں ناہوں خیال ایوے تے مینڈا کوئی نہیں۔

جانتکی : میں تینڈا بی تے خیال کرینی ایواں۔ میں سمجھ کولوں لکا
 کے تڈھاں گھرے نی روڑی نہیں دتی آئی تے ہوس
 دیہاڑے کھار بی دتا ایہا جھڑا اماں مینڈے مامے
 کن بنایا ایہا۔
 چھوہر : توڈا ماما کتھا میں باہر ہونا ایوے ؟
 جانتکی : ہا اودہ تاں شہرے تہ رہنا ایوے تے اوس نے
 جانتک اجے سوئے چیرے پینے ایون میں کیہ دساں
 تے ہوس نی گڑی نا بھوچھن بہوں بچھا ایہا تے ادنہاں
 جانتکاں کول کھڈونے بی ایون۔
 چھوہر : کیہے کھڈونے ؟
 جانتکی : مٹی نے تاں نہیں کسے ہوئی شے نے۔ ایون نہ
 تڑن دالے تے ہیڈا سوہنا لشکارا مرینے ایہوں جے
 میں تڈھاں دس نا سگئی تے ہڈھی پیاری گڈی
 چھوہر : گڈی تاں اوس نی ماؤ بنا کے دتی ہوئی۔
 جانتکی : نہ اودہ تاں ادنہاں دکانوں گھدی آئی تے مینڈی
 ماسی آں تکیا ایوے — اوس گڈی نا جتا اُسے
 ہار ایہا منج ہتھ لادیاں ای ہتھ تلکنا ایوے۔
 چھوہر : ہتھ تلکنا ایوے ؟
 جانتکی : ہا جیکن بنی تے پیر تلکنا ایوے۔ بھلا تڈھاں کیہ
 پتا ہووے، تڈھ کدے بتی اُتے پانی بھریا ہووے
 یاں چیرے دھوتے ہوون تے تیکوں پتا ہووے۔
 چھوہر : ہا میں تاں کدے پانی نہیں بھریا تے نہ ای
 چیرے دھوتے ایوں بھلا مینڈی ماؤ میکوں بتی

تے دھوایا جے ایوے ۔۔۔۔۔

توں کدے دھانا بی ایویں ؟

میں تاں بہوں پور دھانا ایواں ۔

کوڑ مرینا ایویں تدهاں دھاوٹ نی کیہ لوڑ ایوے

توں تاں بہوں سوہنا ایویں ۔

سوہنیاں بی تے ہور سوہنا بنن نی لوڑ ہونی لے

میں بی اس کن دھاناں ۔

میں توڑی گل اگا نہ منینی توں کوڑ مرینا ہو سیں۔

میں تاں روز دھانی ایواں۔

نہیں میں دھانا واں ۔

نہیں میں دھانی آں۔

ہنن توں لڑنی کس کن پٹیں ۔ آ ۔ لگی آ ۔ اسیں

دوویں بنی تے جا کے دھا پویے ۔ وٹ پتا لگسی

کہ کور دھانا لے ۔ میکوں تے بنی تے دھاونا

بہوں چنگا لگنا ایوے ۔

نہ میں تاں کھوہ اُتے دھاساں ۔ بنی تے بہوں

کڑیاں ہوسن تے جے اماں پتا لگیا وٹ میکوں

مرلیسی ۔ میکوں تاں پہلوں ای بہوں پیڑ ایوے۔

پیڑ ۔۔۔۔۔ کتھے ؟

سارے جٹے تے کل بی میکوں بہوں مار پی آئی ۔

کس کن ؟

بہوں گلاں اُتے مار پونی ایوے ۔ کیہڑی گل تدهاں

دساں ۔

جاتکی :

چھوہر :

جاتکی :

چھوہر :

جاتکی :

چھوہر :

جاتکی :

چھوہر :

جاتکی :

چھوہر :

جاتکی :

چھوہر :

جاتکی :

کوئی ہک گل ای دس چا۔

مینڈی اماں آکھنی لے جے توں کیں دیہاڑے

میکوں نسا کھڑ لیسیں ۔ میں توڑے کولوں دُور

رہواں تے پچھا لے نہیں تاں اوہ مینڈی جنگاں

بھن رکھیںسی ۔۔۔۔۔ توں کیہ سوچنا پیاں ؟

میں سوچناں جے تینڈی اماں نی گل کدے سچی ہووے

تے وٹ ۔۔۔۔۔ ؟

نہ میں تینڈے نال اگا نہ دیہاں توں ہن ای

نسا کھڑ لیسیں ۔

جھلیے میں تاں ہنچے ہک گل آکھی ایوے توں اس

گل آں چھڈ پرا نہ ۔ ہی تک مینڈے کول کیہ وے ؟

کیہ ؟

دانے ۔

میکوں بی دے ناں ۔

ہن میں تدهے کن ای آندے ایون ۔ پہلوں مینڈے

نال آ وٹ دساٹیں ۔

بھلا بہوں ڈھل نہ لہیوں ۔ اماں کاوڑی تھیںسی

آ دینے ایواں ۔

اماں کھڑا پتا لگسی اسیں سکولے نی گھٹی سن کے

ویٹ سرگھر پہنچ دساں ۔ ٹکڑ کھا کے وٹ مسیتے

مولی صاحب کول دساں ۔

میں تاں آج چھٹی کر لیاں ۔ آج میں سبق بی کوئی

نہیں پکایا ویا ۔ مولی صاحب مرلیسن ۔

چھوہر :

جاتکی :

چھوہر :

جاتکی :

چھوہر :

جاتکی :

چھوہر :

جاتکی :

چھوہر :

جاتکی :

چھوہر :

جاتکی :

چھوہر: چل توڑے حصے نی مار میں کھا گھسیاں - آچیرے
 جاتکی: لہواں کترا ٹھنڈا پانی ایوے - رکھ نی چھاں بی
 چھوہر: ایوے - ایتھے اساں کوئی نہ تکبسی -

جاتکی: کوڑ.....

چھوہر: کور رب تکبسی -
 جاتکی: رب کولوں کیہ ڈرنا - ادس تاں اساں کدے بی
 جاتکی: نہیں ماریا - اوہ جاتکاں کدے کجھ نہیں آکھنا -

چھوہر: کیہ اوہ کدے بی کجھ نہیں آکھنا -
 جاتکی: آکھنا تے نہیں ایوے بھلا جے کدے اُس کجھ آکھیا
 جاتکی: دت کیہ تھکسی ؟

چھوہر: وت تکبسیاں ، ہن ایہ سوچن نا ویلا نہیں -
 جاتکی: توڑے کول کدے کین گل نا ویلا بی ہونا ایوے -
 چھوہر: ہا..... جیویں ہن دھاؤں نا ویلا ایوے -

جاتکی: میں توڑے اگے چیرے نہ لہسیاں میکوں تاں
 شرم آئی ایوے -

چھوہر: توں بھاویں نہ لاہ - میکوں پتا ایوے ہر جاتکی ہکا
 جاتکی: بھبی ہوں ایوے - مینڈے کولوں کجھ بی نہیں لکھا دیا -

چھوہر: کیہ توں رب ایویں ؟
 جاتکی: نہیں رب تے نہیں - پر کدے رب بن کے دی
 چھوہر: وکھیسٹوں -

جاتکی: بندے رب کج بن سکے ایویں ؟
 چھوہر: بنن ویئے ایون جیویں مینڈا آبا ایوے -
 جاتکی: تینڈا آبا رب کسراں ہو سکنا ایوے -

چھوہر: رب نی ہر گل منی پونی تے مینڈا آبا وی ایہا آکھنا ایوے -
 جاتکی: وت تاں مینڈی آماں بی رب ایوے -
 چھوہر: تینڈی آماں رب نہیں ہو سگئی -
 جاتکی: کیوں ؟

چھوہر: زمانیاں تے آپ دو جیاں نی گل منی پونی تے
 جاتکی: رب تے کسے نہ حکم نہیں چلنا -

چھوہر: رب وی تے کسے نا حکم مینا ہوسی -
 جاتکی: مینڈی تاں کدے گل نہیں منی - جے یک گل

چھوہر: کدے منے تاں میں بی آساں رب مناں -
 جاتکی: جے توں رب آں نہیں مینا وت مسیتی کس

چھوہر: کن وینا ایویں ؟
 جاتکی: دوجے رب نی گل منن واسطے.....

چھوہر: دوجا رب !
 جاتکی: ہا ! مینڈا آبا -

چھوہر: اوہ مینڈے نال تے بہوں پیار کرینا ایوے -
 جاتکی: توں جے ادس نی دھی ہوویں ہا ، وت تھہاں ول

چھوہر: پتا لگے ہا - سمجھ نے ماں پیو دو جیاں کن بہوں
 جاتکی: بچھے ہونے ایون بھلا اپنی اولاد کن.....

چھوہر: توں ہنچ نہ سوچی کر -
 جاتکی: ہلا - توں وی تے رب ورگی ایویں - تینڈی

چھوہر: گل منن نوں مینڈا روح کرینا ایوے توں
 جاتکی: ای رب بن جا - میں ڈھیر خوش تھکسیاں - گکاؤن

چھوہر: گکیساں - جے توں مینڈا رب بننا منظور کریں تے.....

جانتی : چل میگوں منظور ایسے توں بنانا ایسی تے میں

رَبِّ بْنِ وَیْنِ اِیوَاں -

پھو ہرز
ہُن گل پکی تھی گئی توں بھلیں نہ - جے توں

بُھلیوں تاراں.....

وَت کیہ مختصری

جاتی :

میں وی مجھل ولیساں -

بجواب

اپنے سودا تان بہوں مہنگا ہو سی۔ ہلا میں اگلا

پلو ہر
جانی

نہ بھلیسیوں -

چھوہرہ آ — گھر ول و نجاں اسان نے وڈے رب

راہ تکٹے پیٹے ہو سن۔

دو دویں ہتھ تھ پا کے ہنسنے ہوئے چہری چوں لنگھنے

ایوں دو بوہیاں چوں دور بے لنگھے تے دت بوہا بندھتی گیا۔

گُستان

چھوہر
میکوں کدے کدے تاں قبرگستان چوں لنگھیاں

شگھیاں ڈر گنا ایوے۔

کیوں؟

چاہتی تھی :

گھوڑے

آں کچھ نہیں آکھنیاں۔

جیوس رت جاتنکاں اُن کجھ نہیں آکھنا۔

جاء:

...

چھوہر

لوکی کیوں مروینے ایون ؟

جانتی :

جیونا جے مشکل ایوے اس کمں لوکی مروینے ہن۔

تجربہ

مر کے لوگ قبریں چ کیوں کک وینے نیں ؟

۱۶۱

تو، دس کھاں بھلا کیوں لکھنے ایون

بسم الله الرحمن الرحيم

لوگوں کو، تیار، جوہنہ مار، وی لوگاں توں لکے پھرنے ایون۔

چونکہ

توئی ماں بیوہ دیاں کوئی کوہاں کوئی ہے پیر۔
تے ارسہ قہار نے جھیل کھوں یا نے ابوں ؟

فصل دوم

2

شہولی لکھنؤ -
 اور ترہک تنہا وہاں بھجنا نے الون -

پیش
مات

— 52 —

محبوب:

جانتی: کیہ خشبو نال بندے پاک تھی دیئے ایون ؟

چھوہر: ہا.....

جانتی: کیہ گناہ وی دھوتے دیئے نہیں ؟

چھوہر: دھوتے دیئے ہوسن -

جانتی: گناہ چھڑے تاں نہیں - وت بی لوک اپنی روح

تے پائی وتے ایون -

چھوہر: ہا.....

جانتی: توں کچھیاں گلاں ترح پے گیا ایویں - میں تاں

توندے نال بہوں ڈھیر گلاں کرنیاں ایان تے

توں ہن.....

چھوہر: میں کوئی ہڑینا ہاں ، توں گل تے کر.....

جانتی: ایہ کچھ قبران تے مٹی نیاں ایون تے کچھ کچیاں -

کچھ پکیاں - حی کیوں ؟

چھوہر: جیویں بندے ہکے ہار نہیں ہونے اُنجے ہار قبران

وی ہکے ورگیاں نہیں ہونیاں -

جانتی: بھلا کتاباں ترح تے پڑھیا ایوے جے رب آکھنا

لے سبھ بندے ہکا جیہے ہونے ایون -

چھوہر: جے ہکا جیہے بندے ہونے وت کوئی کالا چٹا نہ

ہووے ہا -

جانتی: رب نے ذاتاں کیوں بنایاں ؟

چھوہر: بندیاں نی پچھان کن - اسیں سیہان گھینے ایواں

جے اوہ کیٹری قوم ترح ایوے - اُس نال گل کر نی

بی چاہیدی کہ کوئی نہ -

جانتی: کچھ لوکاں نال گل کرنا کیوں بھیڑا ایوے ؟

چھوہر: کچھ لوکاں ول تے تنکنا بی بھیڑا ہونا لے -

جانتی: جیویں..... کچھ سوچ کے آکھنی ایوے جیویں عالماں

جھلی ایوے -

چھوہر: ر چپ رہنا ایوے

جانتی: بھلا اوہ تے سبھ لوکاں وتے مرینی ایوے تے

بہوں گالھیں کڈھینی ایوے تے اوس اپنے بھوچھن

نی چوکاں نال کیکراں بنھے وے ایون -

چھوہر: تھدھاں عالماں جھلی نا چیتا آیا ایوے تے میکوں

بابا ملنگ..... !

جانتی: بابا ملنگ ؟

چھوہر: ہا اوہ بابا ملنگ جہڑا گستان ترح بیٹھا رہنا تے کسے

نال بی گل نہیں کرینا -

جانتی: بھلا اوہ کھوریاں اکھیں نال تنکنا تے ایوے -

چھوہر: ہک دیوارے اُس میکوں بیر بی دتے لے -

بہوں میٹھے لے.....

جانتی: ماٹھہ تے کدے کچھ نہیں دینا -

چھوہر: تھدھاں اُس نی گل نہ سینیٹی ہوسی -

جانتی: گل کرے تے سنیوے ناں - اوہ تے چپ رہنا

ایوے -

چھوہر: کدے تاں توں بی سنیں ہا چپ نی گل بات -

جانتی: چپ کوئی کڑی تاں نہیں لے جھڑی گل کر لسی -

چھوہر: ہا چپ بی گلاں کرینی لے - چپ آں کسے بی تنکنا

نہیں۔ بھلا پتا ایوے جے اوہ کیہ اکھنی لے ؟
تکمن نی کیہ گل لے اساں رب آں بی نہیں ڈٹھا
دیا بھلا اوہ ایوے۔ اتھائیں کھٹائیں ایوے۔

یا رب تاں ہر پاسے ایوے۔ ہر نیں اندر ایوے
عالمیں بھٹی کول بی تے بابا ملنگ کول بی۔ اصل
شے تے اساں لبھن تے منن نی ایوے۔

کیہ رب لبھ پونا ایوے ؟
ہا کسے کسے آں کدے لبھ پونا لے۔

تدھاں کدے لبھا ؟
ہا میکوں تے ہر روز راہے چوں لبھنا دے۔
مینڈے نال گل بی کرینا ایوے۔
وَت اپنے رب آں آکھ جے میکوں بی راہ تہ
لبھے ، مینڈے نال بی گل کرے۔

ہا اکھسیوں چا
اوہ تک — اوہ بابا ملنگ — ایہہ تاں مستا پیا۔
اُج اس نال بی گل کرے۔

توں صٹ ونج میں گل کریناں —
بابا ملنگ — اکھیاں کھولھ اسیں دوویں تیکوں ملن
آئے ایواں۔

اس تاں اکھیں نوٹی وٹیاں — توں ہتھ لاکے اٹھیں۔
ہلا بابا ملنگ — بابا ملنگ ای تاں
ٹھڈا برنناں ہانگ پیا — تے اساں وار
بی نہیں سنینی —

جاتکی

چھوہر

جاتکی

چھوہر

جاتکی

چھوہر

جاتکی

چھوہر

جاتکی

چھوہر

جاتکی

چھوہر

(کولوں ننگھن والا یک نڈھا الانا ایوے)
ہے چھوہرا — ہس ویلے دوپہراں تہ گستان تہ
کیہ پٹے کرینے او — چلو — چلو — گھراں کو
ننگھ و نجو —

بابا ملنگ آں تکائے —

کیہ تھیا — ؟

اساں نال اُکا گل بات نہیں کرینا۔
پتر ستا پیا ہوسی — تسیں جلو — جلو شاباش۔
میں ایساں نکینا واں۔ ملنگ — ملنگ — اوے۔

اُٹھ — کھل — ملنگ اکھیاں پٹ —
(اساں اتھا دن گنا لے تے آکھنا لے)

ہا شوہر دیا —

کیہ تھیا ؟

ایہہ تاں مویا پیا وے —

کور — بابا ملنگ — کیہ بابا ملنگ بی موسکنا ایوے ؟
(اپنے نال سوال کرینا ایوے)

ہا پتر — بابا ملنگ بی تے انسان ایوے — انساناں
ناکم جیونا تے مرو نجا ایوے

کیہ عالمیں وی مرویسی ؟

ہن میں کس نال گلاں کریناں — چپ نی گل
کیں سنیںسی — ؟ کیہ کدے کوئی ہو رہی بابا ملنگ

بن کے آوے گا — مینڈے نال گل کور کرینسی۔
کیہ ہووے گا ؟

نڈھا

چھوہر

نڈھا

چھوہر

نڈھا

چھوہر

نڈھا

چھوہر

نڈھا

جاتکی

چھوہر

جانتی: کیا پتا ہن علماں جھٹی تینڈے نال گل کرے

یاں مینڈے نال ؛ اے تاں کسے بی مینڈے نال
کوئی گل نہ کہیتی تے جے مانہ کدے بی چپ نی
واز نہ سنیوے تاں ؛ میں رب ڈٹھا ویا نہیں۔
کیہ میں کدے بی رب نہ تک گہنی ۔
رب آں حالے توں نہ تک گہنی ۔

چھوہر:

جانتی:

چھوہر:

کیوں ؛
اساں توں بعد ترح تکسیں ۔ پھلاں توں رب نے
بنڈیاں تک گھن ۔

جانتی: ؛ — تنکئی پی ایواں — بہوں کوڑ مرینے نیں تے
بہوں بھیڑے ایون ۔

چھوہر: ؛ — کچھ کوڑے بی ایون تے بھیڑے بی ایون ۔
سارے تے کھو جیہے نہیں ۔

جانتی: گل تاں تینڈی ٹھیک ایوے ۔ سارے بندے جے
بھیڑے ہودن ہاتے وت لوکی جی نہ گھنے ۔ تے

رب تاں انساناں جیونا دیکھنا چاہندا ایوے ۔
؛ — جیون گے تے مرن گے ۔ مرنے رہن تے
بھونے رہن ۔

چھوہر:

جانتی:

میکوں تے گنالاے جے ہک ویلا آدے گا ۔ جدوں
سارے مروہیں تے گھراں نی تھاں تے گستان
ہوسی ۔ ایہ ساری دنیا گستان بن ویسی ۔ بہوں
وڈا گستان — قبریں نا یک وڈا گودام بن ویسی
تے — بھلا قبریں کور وچینی تے کون گھسی ۔

چھوہر: رب آپے ای وچسی تے آپے ای گھسی ۔ ہن
بی تے گھینا پیا ایوے ۔

جانتی: کیا ہن جیس ویلے ۔ ؛
چھوہر: جیس ویلے نے انسان رب آں بیٹاں تے وچنے
پئے نیں ۔

جانتی: کھڑیاں ہٹیاں تے ۔ ؛
چھوہر: کتاباں نی ہٹیاں تے — ہر نظر آون والی تے
نہ نظر آون والی ہٹی تے ۔

جانتی: میں تاں سُنیا ایوے جے ہٹیاں بند ایون ۔
چھوہر: ؛ — ہن تے ہٹیاں بند ای رہن — کدے
چنگے ویلے تے کھلسن ۔

جانتی: چنگا ویلا کھڑے ویلے آئے گا ۔
چھوہر: ہاں کیا پتا — تھہاں پتا ہوئے تے میکوں
وی دس ۔

جانتی: میکوں وی نہیں پتا ؛

مروجن

تو اچ فیڑھل لائی ایوے - کتھے گئی ایوں -

ماں :

جاتکی :

کھیڈنی رہی آں -

ماں :

کتھے کھیڈنی رہی ایوں -

جاتکی :

میں تاں کسلے تے گئی ایوں -

ماں :

ھڈی دوپہرے کسلے تے کیہ کرن گیوں ؟ ہن اران

نال اچھ نہ ہو - ٹکڑ کھیسیں ؟

جاتکی :

آماں ! میکوں بھکھ کوئی نہیں -

ماں :

دھیاراں تہ کیہ کھا ہدا ای ؟

جاتکی :

ڈیلیاں تے بیر -

ماں :

توں ملکاں نے کھوہ تے گئی ایوں -

جاتکی :

ہا.....

کیڑے پاسیوں گئی ایوں ؟ چری وچوں گئی ایوں

ماں :

کہ گستانے چوں لکھی ایوں -

جاتکی :

آماں میں گستانے چوں لکھی ایوں تے ادہ بابا ملنگ

ایوے ناں او مویا پیا ایا -

ماں :

تیکوں ہزار واری آکھیا ایوے جے گستانے چوں

نہ لنگھا کر بھلا توں کسے نے سٹشی کدوں ایوں -

آماں آماں بابا ملنگ تاں

جاتکی :

مینڈے پچڑے مویاں نہیں تکیٹنا ہونا -

ماں :

آماں ! لوک کیوں مروینے نیں -

جاتکی :

پتر ایس دُنیا تے جینا سڑنا ای ایوے لوک آئے

ماں :

ایوں تے ٹروینے -

آماں ! لوک مَر کے کتھے ٹروینے نہیں - گستانے تہ ؟

جاتکی :

نہیں گستاناں تہ جتھے وینے نیں - روحاں تے

ماں :

کتے ہور عرشاں تے دینیاں ہن ، عرشاں توں

کتے دینیاں ایوں ، میں کیہ جاناں ؟

جاتکی :

آماں جدوں آبا مویا ایا ہس دیلے میں کتری ایوں ؟

ماں :

توں ہس ویلے دوئہہ چوئہہ مہینیاں فی ہوسیں -

بہوں سوہنی ہوئی ائی ھن تے توں ڈاھدی کو جھی

تھی گئی ایں - پتا نہیں کیس تے گئی ایوں -

جاتکی :

آماں سوہنا کنج ہووینا ؟

ماں :

بس دھیے مالک ای سوہنا بناوے - لیکھ سوہنے

لکھے ہووون تے بندہ بی سوہنا تھی وینا لکھے - میں

میں بی پہلوں بہوں سوہنی ایوں بھلا ہن تے کتھے

وی نہیں رہیا - ہن تے ہر شے کتھائیں کھتر

پکڑ گئی ایوے -

جاتکی :

آماں ! توں دسینی ایوں جے مینڈا کہ بھرا بی

ایہا -

ماں :

ہا ! ادہ بہوں ہچھا بہوں سوہنا ایہا - اوس ناں

متھا سنج ایا جیویں چنے نی چانٹی ہوئی ایوے

جاتی: دت کیہ تھیا؟ اودہ کتھے گیا؟
 ماں: بس بھیڑے لیکھ جے ائے۔ اسان کس چڑی آئی
 دت اودہ شوہرا نہیں پچیا جے آج ہووے ہا۔
 تے میں، سنج گلاں ہا؟

جاتی: اماں توں روئی کس کن ایویں۔ روئی نہ کر میں رب
 آں اکھیوں اودہ تینڈی ہر گل منیسی — تے میں
 جے ایواں تونڈے کوں توں غم نہ کیتا کر — اُکا
 نہ روئی کر۔ لوک گلاں کرینے ہوسن۔ کوئی تکیسی
 تاں کیہ آکھسی؟

ماں: ہا ہن لوکاں نی جیجھ تے نہ نپ سکئی جے مینڈے
 سرے تے کسے نا ہتھ ہووے ہاں تے کور گلاں
 کر سکنا ایا بھلا مینڈا تے سر جے کتا ویا نہیں۔
 سروں پیروں والی زنانی نی عزت کون کرسی۔
 اینہاں لوکاں نی تے اپنی عزت جے نہیں ہونی۔
 ایہہ دو جیاں نی عزت کیہ کر لیں تے مینڈا سر کچن والا
 بی کوئی نہیں..... کوئی نہیں!

جاتی: اماں توں تاں ہر ویلے سرے تے بھوچھن کر کے
 رکھینی ایں تے توں آکھنی ایں جے تونڈا سر
 کتا ویا نہیں۔

ماں: توں ہن گلاں نہ سمجھینی اینہاں گلاں نا تدهاں
 کیہ پتا — توں نہ جان سکئی کئی گڑیاں چیرے
 پائے دئے ہونے میں بھلا انج لگنا ایوے جے
 اوہناں گلوں مجھوں لایا ویا ہووے۔ اُکا مُکا

نگیاں لگینیاں، ایون تے کچھ زنانیاں ننگیاں ہونیاں
 ایون بھلا، سنج لگنا ایوے جیویں اوہناں سختن پیپی بی
 پائی وئی ہووے تے بھوچھن نال بی کجیاں ویاں
 ہوون — توں آج ایہہ گلاں نہ سمجھیں۔

جاتی: اماں توں اچیاں گلاں کریں کرناں جھڑیاں میں سمجھ گھیناں۔
 ماں: تدهاں کیہ..... بہوں واری تے میکوں آپ بی اینیاں
 گلاں نہیں سمجھنیاں۔

جاتی: اماں! کیہ تونڈی اماں بی ہنچے ہار گلاں کرئی آہی۔
 ماں: ہا پتر میکوں صُن تاں ایہہ پتا نہیں لگا جے مینڈی
 اماں مینڈے ہار اہی کہ میں اُس ہار ایواں۔ ایہہ بی
 تاں ہو سکنا ایوے جے میں تے اودہ دوویں اپنے اپنے
 ہار ہوئیے۔ کوئی کسے ہور ہار کسراں تھی سکنا ایوے۔ کیہ
 پتا ہوندے ہوں کیدوں جے ہک مرنجے تاں دوجا اُس
 نی جا گھینے۔

جاتی: اماں کیہ کوئی مرونجے تے سارے لوکی بی مروینے ایون؟
 ماں: ہا! کئی لوکاں نے مرن نال باقی بی سارے لوکی سجھ

انگ سانک مروینے ایون۔ ہکا فلگاں نہیں بھیننیاں
 ہوو بی بہوں کچھ بھج وینا ایوے — ہر رشتہ ہر گل
 بھج وینی ایوے — بہوں کچھ کھس وینا ایوے — دیلا بی۔
 جاتی: اماں اسان نی کوئی پھچھی کوئی چاچا تایا بی نہیں۔

کیہ آبا ہوراں نال سجھ لوکی بی مر گئے اہے۔ دت
 تاں بہوں قبریں بنیاں ہوسن۔
 ماں: نہیں ہکا قبرے ہر سارے لوکی دبے گئے مینڈے

کن تے سارے ای لوک موئے ایون، کوئی بی نہیں
جیونا جے کوئی جیونا ہووے ہاتے کدے حال پچھے ہا۔
میں بی سکھے ناسا گھنیں ہا۔ بھلا جیونیاں مویاں
کون موڑے۔ کون موڑے۔ ہر کوئی مویا دیا ایوے۔

آماں جے قبریں کڈھیون والے بی مر گئے تے لوک
مویاں کنج دبیسن ؟

توں ہیچیاں پھٹیاں گلاں نہ کمری کر۔ لوکی تڈھاں
جھٹی اکھیں پہلاں اوہ ماڈ آں آکھنے ایون وٹ
دھیوں آں بی اکھیں۔ مرونجنا ہن۔ بہوں خیال کرینے
ایون بھلا جدوں گل کرن تے آون تے ایہ بھل وینے
ایون جے ایس رت نہیں۔ اسان نے اُتے بی
پک رت ایوے ؟

آماں لوکی دو جیاں بائے گل کیوں کرینے ایون ؟
بس اوہناں نی عادت ایوے دو جیاں نی گل کر کے
اپنا آپ کھینے چاؤن۔

کیہ ہن کجے دے لوک ایون ؟
نہیں کھینیاں کھینیاں اپنا آپ لانے چاؤن۔ بھٹے
جے ایون شوہرے۔

آماں ! ہن سارے لوکی بھٹے ایون ؟
ہا ! سارے ای بھٹے ایون تے بہوں سیائے بی۔

آماں ہلکے ویلے بندہ بھلا تے سیانا کنج ہو سکنا ایوے ؟
سبھے کجھ دُنیا وِتھ ہو سکنا ایوے۔ ہی گل توں نہ
پچھی کر کہ کبھری گل کسراں ہو سکنا ایوے۔ دُنیا

تے ہر گل تھی سگنی ایوے تے جے نہ ہون تے
آئے تے کجھ بی نہیں ہو سکنا۔

آماں ! ہن گلاں ہون تے نہ ہون نی اجازت
کس کول گھننی ہونی۔

اپنے کولوں تے اپنے بناؤن والے کولوں۔
بناؤن والا کور لے ؟

رَب جے ایوے۔

رَب !

ہا سوہنا سائیں

آماں کیہ رت ایوے ؟

ہا رت ای ایوے جے اوہ نہ ہووے ہاتے ایہ
دُنیا کیویں پیوے ہا۔

آماں ! کیوں ویلے تیکوں ہنج نہیں لگنا جے رت
وی نہ ہووے۔

نہ، نہ، نہ ہنج نہیں اکھینا۔ رت نراضی تھیں آ۔

نراضی تھیں ؟ مگے بہوں راضی ایوے ؟

ہا ہنج آکھن آ لے آں اوہ۔ بہوں مرینا ایوے۔

مندا نہیں اکھینا، بھٹری گل ایوے۔ ایہ بہوں ماٹری
تے غلط گل ایوے۔

آماں ! غلط ایوے کہ ٹھیک ایس گل آں توں چھڈ۔
ایس تے ایس نافیصد بی نہ کر گئے۔

ایس تاں بہوں مجور بندے ایواں۔ ہر گل اسان
نے دستوں باہر ایوے۔ رت نیاں رت ای جانے۔

اسیں ایہہ رمزاں نہ جان سگئے - اسیں تاں پڑھے دے
بی نہ کہ پتا ہووے ادھ کیہ آکھنا ایوے ؟ کیہ چاہنا
ایوے ؟

جانتگی : آماں ! توں آکا نہ پڑھی وئی -
ماں : ہا... پتر، کتھے پڑھیں ہا - کوئی نہ پڑھی وئی - ہک
حرف بی نہیں آونا -

جانتگی : دت ہن ساریاں گلاں توں کسراں جانی ایویں -
ماں : بس جو کجھ بی میکوں آماں بہشتن دسیا میں اولہ پڑھی
وئی آں - ہن سکول تاں ہن بنے ایویں - آساں

نے زمانے ج تاں جو کجھ وڈیاں دسیا اولہ سبق سمجھ
کے پکا گھدا - ادھ ویلا بی بہوں ہچھا ایا - ہن تاں
ہر شے وگڑی وئی نظری آئی ایوے - اولاد وی
آں نکوتے ادھ جواب دینی آوے - بس کیہ دسائیں
ویلے نے کترا پاسا پرتا گھدا - ؟

(چپ)

جانتگی : آماں تیکوں تے میں وی وگڑی وئی نظری آئی ایواں

بہوں ساریاں گلاں تے میں تھھاں آکھ بی نہ سگئی کہ
میں تیکوں کدے بی دکھ نہیں دیونا چاہندی - توں تاں
پہوں ای مکی وئی ایویں میں تیکوں ہو کس کن مرلیاں -

میں تاں توندے حصے نے بی غم گھنن آسٹے ایس دنیاتے آئی ایواں -
وت اپنے غم تھھاں کنج دے گھنی تے جے کدے میں تھھاں کوئی دکھ دتا
ہووے تے میکوں معاف کریں - ماٹواں تے وڈے کالجے دایاں ہونیاں ایویں -
توں میکوں معاف نہ کریسیں تے ہو کون کمریسی ؟ کور کمریسی - کور ؟

جھلے

چھوہر : توں تھنے دیہاڑے کتھے رہیں ؟
جانتگی : بہوں بیمار مکی رہی ایویں اس کن گھر ج وئی -

چھوہر : تھھاں کیہ تھیا ایا ؟
جانتگی : کس چڑھی اہی -

چھوہر : توں کسے انسان آں پہلی واری مویاں تکیا ایا ایس
کن گھا بر گئی ایویں -

جانتگی : توں بی تے میکوں دیکھن نہیں آیا -
چھوہر : میں تاں آپ بیمار تھی گیاں تے تونڈا حال کیویں تھیں ہا -

جانتگی : کیہ تھیا ؟
چھوہر : میں جس ویلے گھر گیاں میکوں بہوں ڈاڈھی کس چڑھی

تے میں بیہوش تھی گیاں تھنے دیہاڑے میں
جانتگی : توں بابا ملنگ نے مرن نا بہوں غم کیتا ہووسی ؟

چھوہر : ہا... غم تے ہوونا ایا ہن کور مینڈے نال گل کمریسی
میں کس نال گل کریاں ؟

جانتگی : توں مینڈے نال گل کیتی کر - میکوں تونڈیاں
گلاں بہوں ہچھیاں لگنیاں ایویں -

چھوہر : ہن کیہ گل کراں ؟

جاتکی: کیہ بندیاں نے مرن نال گلاں بی مٹی پج دہ بنیاں۔
چھوہر: ہا — سنج بی ہونا ایوے۔

جاتکی: ہن اسان سکولے نا بہوں کم کرنا پوسی۔
چھوہر: کل اسیں سکولے نی چھٹیوں بعد کھوہ نے کول مکھے

جاتکی: نی چھاں تے بہہ کے کم کرینے رہہساں۔
چھوہر: ہتنا ڈھیر کم ایوے — ہک دو دیہاڑے پج تے نہ مکھی۔

چھوہر: چلو دو ترے دیہاڑے تائیں کرینے رہساں۔
جاتکی: کتری عجیب گل ایوے۔ تون تے میں کھٹے ای بیمار تھینے آں۔

چھوہر: اسان نے بہوں سارے کم درد جے پکونہہ ایون
اسیں کھٹیاں بہہ کے ہسنا تے روونا سکھیا ایوے
جینا مرنا بی سکھیا ایوے

جاتکی: جے اسیں کدے نہ مل سکے وت کیہ تھیسے؟
چھوہر: کچھ بی نہیں تے بہوں کچھ بی ہو سکنا ایوے ایہ

جاتکی: بی ہو سکنا ایوے کہ کدے نہ ملے تے ایہ بی کہ
اسیں ملن کن ساری عمر کوئی راہ بھینے بھینے مر جائیے۔
جاتکی: جدوں میں ہور وڈی تھیاں وت بی اسیں ملنے رہساں۔

چھوہر: وت اسیں کدے نہ وکھ ہون کن نہ ملیسوں
ملنے کن ای ملیسوں۔

جاتکی: اودہ ویلا کدوں آسی؟
چھوہر: بہوں چر پچھوں نہیں تاں کچھ چر پچھوں ضرور۔

جاتکی: وت تون میکوں ویاہ کھڑ لیسیں۔

چھوہر: ہا
جاتکی: پرتینڈی بلا دری ہور ایوے۔ تونڈے نال میں کسراں
ووسیوں۔

چھوہر: تون ہس نی فکر نہ کر میں آکھنا جے ہاں کہ اسیں
نہ وکھ ہون لٹی ملیسوں۔

جاتکی: تون تاں بہوں کچھ آکھنا ایویں بھلا ہر گل تے منن
آلی نہیں ہونی تون پج نہیں آکھنا۔

چھوہر: کیہڑی گل میں کوڑ آکھی آئی۔
جاتکی: تون میکوں آکھیا ایابے تون میکوں ہک شے دیسیں

چھوہر: بھلا تون آج تائیں نہ دتی۔ اودہ کیہڑی شے ایوے؟
جاتکی: ابے اودہ شے دیون نا ویلا نہیں آیا۔

چھوہر: میکوں تاں پتا نہیں کہ تون کیں ویلے نی گل پیا
کرینا ایویں۔ میکوں آکا سمجھ نہ آسی۔

چھوہر: تیکوں ویلے سر ہر گلاں نی سمجھ آ دیسی۔
جاتکی: تون بیمار جے ایوں تے میکوں کیوں نہیں دسیا۔

چھوہر: تینڈے ابے تاں پچھیا بی نہیں ہووے گا کہ تون
کس حال پج ایویں۔ تونڈی تے کوئی بھین بی نہیں

چھوہر: جیہڑی تیکوں سنبھالے آ۔ ہا شوہر یا — کسراں لگا پیا
رہیا ہو سیں۔ میکوں تونڈا بہوں ارمان لگنا ایوے

چھوہر: بھلا میں کچھ کر نہ گئی۔
جاتکی: مینڈی بہوں فکر نہ کیتی کر۔ میکوں عادت بھتی گئی

چھوہر: ایوے جے کوئی بی مینڈا چیتا نہ رکھے میں آپ

رکھاں یاں توں — وُت آپ اسی اپنا خیال رکھینا
چاواں —

جانتگی: توں کوڑ مرینا ایویں جے توں اپنا خیال رکھیں ہا تے
میں توںڈا ارمان نہ کریں ہا۔

چھوہر: ہُن تے میں ٹھیک ایواں —
جانتگی: بھلا جدوں توں بیمار ایوں ہُسن ویلے

چھوہر: توں بی تے بیمار ایوں —
جانتگی: مینڈی تے اماں بہوں بچھی ایوے — تینڈی
تے اماں بی کوئی نہیں —

چھوہر: سبھ نیاں اماں نہیں ہونیاں — کجھ نے پیو
تے کجھ نی ماں نہیں ہونی تے کجھ نے پیو تے ماں
ہونے ہویاں بی نہیں ہونے تے کجھ نا رُب
نہیں ہونا تے کجھ نا کجھ بی نہیں ہونا۔ کجھ بی
نہیں ہونا — !

جانتگی: توں کیمیاں گلاں کہ نیاں ایویں — کیمہریاں سوچاں
تج پے گیاں — اماں آکھنی لے ایہہ عمر سوچن نی
عمر نہیں ہونی —

چھوہر: جے سوچن نی عمر نہیں ہونی تاں وُت ایہہ عمر
روون نی عمر ہوسی —

جانتگی: میکوں کیہ پتا ؟
چھوہر: توں ہس دیہاڑے بہوں رُنی ایوں جدوں توں
بابا مانگ آں تکیا ایا — ہے ناں —

جانتگی: بھلا تَدھاں کسراں پتا لگیا ؟

چھوہر: بس میکوں پتا لگ وینا ایوے — میکوں پتا ایوے
جے توں رُنی ایوں —

جانتگی: ہا بہوں رُنی ایوں تے
چھوہر: توں رُنی نہ کر — تیکوں روون نی لوڑ ای نہیں،
جینہاں نا کوئی بی اپنا ہووے اوہناں روون نی

کیہہ لوڑ لے ؟
جانتگی: مینڈی ہک گل منیں ہا

چھوہر: کیہہ ؟
جانتگی: آ — اسیں عالماں جھٹی کول ونبجاں — مینڈا رُح

کرینا ایوے اُساں تنکن تے — آ — اُساں بھجے —
اُساں تے میں ہیچے آوندیاں ہویاں تکیا ایا —
آج تاں اوہ بہوں ماڑی پٹی دسنی آئی —

چھوہر: توں کتھے تکیا ایا ؟
جانتگی: میکوں اوہ ٹلے تے ڈھٹی آئی —
آناں — وُت اُتھے ونبجاں —

(وقفہ)

جانتگی: ہا ! عالماں تے آج بہوں ماڑی دسینی پٹی لے !
چھوہر: میں کوڑ مریناں ؟ میں تَدھاں پہلے ای آکھیا ایا۔

جانتگی: میکوں پتا ایوے جے توں کوڑ نہیں مرینا —
جانتگی: اماں ! اماں عالماں توںڈی طبیعت تے ٹھیک ایوے۔

جانتگی: (عالماں کھوریاں اکھیں کڈھینی ایوے)
دُر دُر مینڈے نیڑے نہ آوائے —
مرسیاں مرسیاں تے گالھی کڈھیاں — بہوں

عالماں

مریساں اگے لنگھ و نچو مینڈے کول نہ آؤ۔
(جاتکی اُس آں ہتھ لاوئی ایوے تے آکھئی لے)

جاتکی:
عالمیں جھلی آں تے کس چڑھی وئی — آ
حکیم کول دنجائ نہیں تے مولی کولوں تویت
گھنناں — آ — ناں — ترکھ کر۔
آناں تے پاں — چیکنی کس کن پٹی ایں —
(وقف)

(راہ چوں ٹرپیاں دیلے)
جاتکی:
ایہہ کیجے لوک ایون۔ حکیم عالمیں جھلی کون دوائی
بی نہیں دتی تے بھٹرا متاں موٹہ پھٹے ہا مولی نا
اُس تویت بی نہیں دیتا۔ میں تاں آکھئی ایواں جے
ہس میں تویت پٹھے ای پے و نجن — شالا کدے
نہ کجھ جڑ ہیس۔ شالا ایہناں کس چڑھے — ہن
لوک عالمیں جھلی آں جھلی ای سمجھنے ایون۔ کیہ جھلے
لوک انسان نہیں ہونے کیہ جھلے لوک انسان نہیں ہونے؟
لوک اوہناں انسان نہ ہون جے نہیں دینے۔

چھوہر:
جاتکی:
چھوہر:
لوک جھلے کیوں ہونے ایون؟
اصلوں تاں سارے ای جھلے ایون — کجھ نا
جھل پٹا نظری آدنا لے تے کجھ نا آکا نظر نہیں آونا۔
جھلے تاں اسیں سارے ای ایواں۔

جاتکی:
چھوہر:
کیہ اسیں وی جھلے ایواں؟
ہا اسیں بی جھلے ایواں تے اسان نا جھل پٹا
ہور طرح نا ایوے۔

جاتکی:
چھوہر:
کیہ جھلیاں نی بی قسماں ہونیاں ایون؟
ہا بہوں ڈھیر قسماں۔ کجھ لوک دو جیاں جھلے
دسینے ایون جھلا اوہ جھلے نہیں ہونے تے کجھ
لوکاں ددبے جھلے دسنے ایون۔ جیہڑے جھلے آپ
جھلے ہون اوہناں ددبے سیانے نہیں دسینے۔
سیانے تے جھلے نی پچھان بہوں مشکل ہونی ایوے
اصلوں تاں بندے رح سیانف نے نال نال جھل پٹا
ہودنا بی بہوں ضروری ایوے — پتا نہیں ضروری
ایوے بی کہ نہیں؟

جاتکی:
چھوہر:
جاتکی:
چھوہر:
جاتکی:
کیہ جھل پٹا ضروری ایوے بہوں ضروری؟
ہا جھل پٹا ہودنا چاہینا
کیہ جھلا کسے ددبے جھلے آں سیہان گھنا ایوے؟
ہا جھلا ای تاں جھلیاں سیہانٹا ایوے۔
بھلا، سچھے تاں سارے سیانے ای جھلیاں سیہانٹے
ایون

چھوہر:
جاتکی:
سیانے آپ بی تاں اصلوں جھلے ہونے ایون۔
توں ایہہ کیجھیاں گھلاں کرنیاں ایویں۔ میکوں تاں کیں
گل نی بی سمجھ نہیں آئی۔ کتھے توں بی تے جھلا
نہ تھی گیاں۔

چھوہر:
جاتکی:
چھوہر:
جاتکی:
ہا جھلا بندیاں کیہڑی ڈھل لگنی ایوے۔
توں جھلا تھی گیاں تے دت میں کیہ کر لیاں؟
تدھان کجھ بی کرن نی لوڑ کوئی نہ
لوڑ کوئی نہ؟

ہا..... میں بی جھلا ایواں تے توں بی جھلی ایویں -
 کیہ میں بی جھلی ایواں
 اسیں سارے جھلے ایواں —
 سارے جھلے — توں بی جھلا — میں بی جھلی ،
 میں بی جھلی — میں بی جھلی — میں جھلی ؟

پھوہر :
 جاتکی :
 پھوہر :
 جاتکی :

خالی ورقہ

توں کدے گاؤں سنیں گائے ؟
 میں تاں بہوں گاؤں گینی ایواں -
 توں ویاہواں تے فینی ایویں ناں ؟
 ہا..... بہوں واری گئی ایواں -
 تیکوں ویاہواں تے کٹہری گل جانی ایوے ؟
 میکوں گاؤں تے چینا تے گھڑولی
 تڈھال بے بناؤنا، پچھا نہیں لگنا ؟
 نہ لوکاں نی برائیاں کرنا مانہ بہوں بھیڑا لگنا ایوے
 کچھیاں کچھیاں گلاں کرینے ایون - میکوں تے ایہہ
 گل آٹا نہیں بھادنی -
 توں کیس نی گھڑولی بھریسیں ؟
 میں تاں تینڈی گھڑولی بھریسیاں -
 بھلا میں تاں توڑا بھرا نہیں -
 گھڑولی تاں کیس بی پیارے نی ہر سکھنی ایوے -
 کیہ میں تڈھال پیارا ایواں ؟
 ہا..... بہوں پیارا

پھوہر :
 جاتکی :
 پھوہر :
 جاتکی :
 پھوہر :
 جاتکی :
 پھوہر :
 جاتکی :
 پھوہر :
 جاتکی :

پھوہر: ارج مینڈا روح کرنا ایوے جے توں مینڈے کن
گاؤں گا۔

جاکھی: بھلا جھڑیسی کور ؟

پھوہر: آپے ای جھڑیں چا

جاکھی: ہلا وت سُن

باجرے نا سٹا دے میں تلی تے مروڑیا

مینڈے کھڈے توں مندا

اوتے ہوئے

کھڈے توں مندا ماہی گلی چوں میں موڑیا

ہُن آوڑ مینڈے ویہڑے

اوتے ہوئے

آوڑ مینڈے ویہڑے

تے میں وڑیاں پئی ڈھکیں

ہو باجرے نا سٹا

اوتے ہوئے

باجرے نا سٹا دے میں تلی تے مروڑیا

مینڈے کھڈے توں مندا

ہے بھلا توں تاں بہوں سرہنا گاؤں گینا ایویں

میکوں ہور بی تے سناویں ناں

نہ ہور نہ سنینی — تڈھاں عادت پے ویسی —

عادت — ؟

ہا میں تونڈی عادتوں وگاڑیاں نہیں چاہندی —

توں اپنی مشکلاں کولوں گھاہری ہوسیں —

پھوہر:

جاکھی:

پھوہر:

جاکھی:

پھوہر:

مشکلاں ؟

ہا بوہتا بھارتے تونڈے تے پیسی ناں —

نہ تونڈے بھاراں نال میں بھاری نہ تھینی — میکوں

تاں تونڈی جاتی لی چننا لگی نہ ہئی —

توں چننا چھڈ — سوچاں نال کدے بی کجھ تھیا ایوے ؟

کیہ پتا کجھ تھی وُجے ؟

سوچاں نال تے بس اپنی مرگ تھی سکئی ایوے ،

کسے ہورنی نہیں —

پر توں تاں جیونا ایویں —

جیونا فطری آدنا ایواں — روح تاں موتی وئی ایوے

چھوڑا ہیناں گلاں کول — ایویں پریشان تھیں نا

فیدہ ؟ توں کوئی گاؤں گا —

میں نہ گینی — اماں آکھئی ایوے جے بہوں گاؤں

نہیں گوئیے — اسیں تے بہوں ، پچھی توماں چوں

ایواں اسیں کوئی مراٹی تے نہ جے ہر دیلے گاؤں

گینے رہیے —

جے مراٹی ہوو دی تے کیہ وے ؟ توں ایہناں

چکراں ترح نہ پوہ سمجھ انسان جے ہوئے ، ہر

قوم ہچھی قوم ایوے —

بھلا انساناں لی بی تے پچھان ہون ایوے —

توں اجیہاں گلاں نہ سوچی کر — سوچاں کجھ

نہیں دے گینیاں بس بندے توں بہوں کجھ گھن

گھیبو بنیاں ایون — دت بندہ خالی ہتھاں تکینا رہنا

جاکھی:

پھوہر:

جاکھی:

پھوہر:

جاکھی:

پھوہر:

جاکھی:

پھوہر:

جاکھی:

پھوہر:

جاکھی:

پھوہر:

ایوے۔ اسیں سارے ای خالی ہتھاں والے ایواں۔
تے بہواں گے۔ اساں نے ہتھاں تے کوئی لیک
بی نہیں کہ اسیں لیکھ تکیے۔

مینڈے ہتھاں اتے تے بہوں ایکساں ایون تے
تونڈے ہتھاں تے بی۔ وت ایہ گل کیوں آکھنا
ایویں —

ہن لیکھاں تے اعتبار نہ کیتی کر۔ ہن تے ہونیاں
بی نہیں ہونیاں۔ تے اساں نے ہتھاں توں ہتھ
نہیں خالی کاگت نا ورقہ سمجھی کر — خالی ورقہ۔
کیہ اسیں سارے خالی ورقے چکل پھرنے ایواں۔
ہا..... خالی ورقے

خالی ورقے — ؛ خالی ورقے ! ہاں دے
اسیں خالی ورقے ایواں — خالی ورقے ہ

جاتکی

چھوہر

جاتکی

چھوہر

جاتکی

دھرک

میکوں تاں، منج لگنا ایوے جیویں میں بدھڑی تھی
گئی آں۔

توں جوان کدوں ایوں ؛
کیہ میں کدے بی جوان نہ تھی گئی ایوں۔
توں تاں دھرک مار کے بالڑی توں بدھڑی تھی
گئی ایوں — میں بی ایسے طرح کندھاں پٹیاں ایوں۔
کیہ ہور بی لوکی اساں ہار.....

ہا..... ہور بی کچھ اساں ہار دھرک ماری بیٹھے ایوں۔
بھلا، منج تاں بندہ لگا تھی وینا ایوے۔
ہا..... سُنیا ایوے کہ رُکھ بی کلا نہ ہودے۔
کلا رُکھ نی تے چھاں بی نہیں ہونی۔
کلا رُکھ آں سکینیاں تے ڈھل بی نہیں لگنا۔
بندہ بی تے ہنچے ہار مک وینا ایوے۔ توں تے
میں اسیں دوویں بی تے مکے وئے ایواں۔

ہور کیہ ؛ جُتے تے بہوں چہر پچھوں مٹی تھینے ایوں
بھلا روح تے دل بہوں ترکھی مک وینے ایوں

جاتکی

چھوہر

جاتکی

چھوہر

جاتکی

چھوہر

جاتکی

چھوہر

جاتکی

چھوہر

جاتکی

چھوہر

تدھان پتا ایوے ناں کہ مویا بندہ کسے بی کم نا
نہیں ہونا - ہنچے ہار مویا دل تے روح بی کسے
آں کجھ نہیں دینے -

جاتکی

لوکاں دوجے بندیاں نی موت نا پتا بی نہیں لگنا
ہونا ہے ناں کیجھی گل - توں تے جتنے نی موت نا
آکھنا پیاں کہ روح نی موت نی گل کرینا ایویں -
موت تے کیس شے نی ہوسکئی ایوے - اڈیک نی
نصیب نی تے

چھوہر

جاتکی

بس، بس بہوں گلاں نہ کیتی کر - ہن میکوں
تینڈی گلاں کولوں ڈر آدن لگ پیا ایوے - توں
ہن کوئی بی گل نہ کریں، توں بہوں ڈونگھیاں گلاں
کرینا ایویں نہ سمجھ ترح آدن دایاں گلاں -

چھوہر

تدھان نہیں پتا ہر گل ڈونگھی ہونی ایوے - ہر سوکھی
جہی گل اصلوں بہوں اوکھی ہونی ایوے - مینڈی
گل آں توں چوکاں نی گنڈھ نال بنھ کے رکھیں،
ایہہ چیتا نہ دوسری -

جاتکی

میکوں بہوں چیتے ایون میں تاں ہن بھلنا چاہندی
ایواں - بہوں ڈھیر چیتے ہودن تاں اپنا چیتا دوسر
دینا ایوے -

چھوہر

تیکوں تے بہوں پرائیاں گلاں چیتے آدنیاں ایون
تے تدھان بس ہن نیاں گلاں نا چیتا نہیں رہنا -
ایہہ کیہ گل ایوے ؟

جاتکی

میکوں بی ایس گل نی سمجھ نہیں آدن -

تیکوں تاں بہوں گلاں نی کجھ سمجھ نہیں آدن ہن -
ہن کھرا توں گھٹ سوال جواب کرینی ایویں -
تدھان پہلوں میں بہوں کجھ آکھئی ایوں تے ہن
میں اپنے آپ آں آکھئی ایواں یاں لوکاں توں
پچھئی ایواں -

چھوہر

جاتکی

توں کدے مونہوں تے کجھ بی نہیں آکھئی -
اکھاں بولنا سکھ وخن تاں جیہہ نی لوڑ نہیں رہی -
..... توں سچ آکھئی ایویں - بھلا ایہہ زبان تاں
کیس کیس آں سینی ایوے -

چھوہر

جاتکی

چھوہر

جاتکی

ہر بندے آں میں کیوں سناواں ؟ مانہہ کسے آں
کجھ بی سناون نی لوڑ نہیں -
توں تاں مینڈی بہوں گلاں من گھینی ایویں - ہک
گل آکھئی چاہنا واں بھلا تینڈے غے نا سوتج کے
ہر واری چپ تھی دیناں -

چھوہر

جاتکی

توں ایہہ گل تے نہ آکھ میکوں پتا ایوے - میں
تاں تینڈی ہر آکھی تے نہ آکھی وئی گل جانی ایواں -
میں میناں جے پاں کہ تدھ توں ودھ میکوں کسے
نہیں سیہاتا - توں بندے بہوں ترکھی پچھان گھینی
ایویں ہتراتے میکوں مینڈے جمن آلیاں نہیں
پچھاتا، ہترتا توں میکوں جانی ایویں -

چھوہر

جاتکی

چھوہر

جاتکی

کسے آں بی جانن نال کیہ تھینا ایوے ؟
بہوں کجھ تھینا ایوے تے کجھ بی نہیں تھینا -
ہی کیہ آکھنا پیاں -

پھوہر: ہا میں تدھاں مندا نہیں آکھنا پیاں
 جاتکی: کیہ تدھاں پتا ایوے جے توں کیہ آکھنا پیاں -
 پھوہر: ہا میں اوہ آکھیا جو میں آکھنا ایا - توں کتھے مینڈی
 گل نا غلط مطلب تے نہیں گھدا - تدھاں پتا بی ایوے
 کہ میں ہیس ویلے بہوں پریشان ایواں -
 جاتکی: توں ہن نوکری کن شہر جانا چاہندا ایویں ؟
 پھوہر: توں میکوں دس نا میں کیہ کراں ؟
 جاتکی: اتھا میں زمین واڑی کر چا -
 پھوہر: ایس زمین چوں کیہ بھسی ؟
 جاتکی: سبھے کچھ ایہہ زمین تے ایوے -
 پھوہر: بھلیے زمین کچھ دیونا نہیں گھنٹا جاندی ایوے - انساناں
 نے جتنے گھین کے بی نہیں تھکنی - ایہہ بھکھی زمین
 ایوے - ایس نی بھکھ کدے نہ لہسی - اس نی
 ترہہ کدے نہ مکسی - بھکھی ترہیہ زمین -
 جاتکی: بندے وی تاں بھکھے ترہیہ ہونے ایوں -
 پھوہر: ہا بندیاں ہا زمین وی بھکھی ترہیہ - کدے
 نہ رچی - کدائیں نہ رجیسی - ایساں بددعا لے -
 جاتکی: زمین آں کور بددعا دے سکنا ایوے -
 پھوہر: زمین تے کھن دا لے پھاڑ تے پیرتے پانی ،
 تے بہوں کچھ -
 جاتکی: زمین بی کسے آں بددعا دینی ہوسی -
 پھوہر: ہا - رت آں !
 جاتکی: رت آں کور بددعا دے گنا ایوے - ہجھی گل نہ

کیتی کر -
 پھوہر: کیوں نہ کراں ؟
 جاتکی: تدھاں رت کولوں ڈر نہیں لگنا -
 پھوہر: رت تے ہن آپ اپنے بنائے انساناں کولوں
 ڈرنا ایوے -
 جاتکی: نہ - نہ ، ہنج نہیں اکھینا - اوہ کوئی بے دس
 تے نہیں اساں ہا -
 پھوہر: کیہ پتا اوہ بی کسے اگے جے دس ہوئے -
 جاتکی: رت نہ کرے -
 پھوہر: رت نہ کرے -
 جاتکی: ہا رت نہ کرے جے آں اگے منگن آلی
 دعاواں بی پوریان نہ ہوں وت آسیں ہتھ
 کنج چکاں گے -
 پھوہر: توں کیہ سمجھینی آسیں ہتھ چک کے کھلتے ایواں -
 جاتکی: ہا
 پھوہر: آسیں تلی ٹٹے ہتھاں ، ڈھٹے ہتھاں ، بنھے ہتھاں ،
 وڈے ہتھاں نال کھلتے ایواں -
 جاتکی: میں تاں کدے بی ایہہ گل نہیں سوچی -
 پھوہر: ایہہ گل سوچن نی نہیں منن نی گل ایوے -
 جاتکی: منن نی گل - ؟
 پھوہر: ہا منن نی گل تے چکین نی گل تے روون نی گل !
 جاتکی: ہتھریاں گلاں ؟
 پھوہر: ہا ہس کولوں بی ودھیریاں گلاں - بہوں ڈھیر

دھیر گلاں -

ہن سبھ گلاں نی پنڈ بنا کے ہتی تے سٹ دیواں
تے رُج کے خوش تھیواں -

توں تاں بی خوش نہ تھی سگنی - کوئی ہو ر گل
تینڈی راہ و تہ آ ویسی -

تینڈے توں وڈی تاں کوئی گل بی نہیں جھڑی
راہ ڈک گھنے -

میکوں توں کنڈا سمجھنی کہ پتھر !
اوہ پانی نی چھل جھڑی سمندر چون نکل کے کنڈے
نے پیر چمن لئی آئی ایوے تے پیر ہمیش لئی

او تھے کھلو دیئے ایون -

کیہ پتا تینڈے پیر ہمیش لئی ناں کھلتے ہوون یاں میں
ہمیش تینڈے پیر نہ چھاں - کچھ بی تاں ہو سگنا ایوے -

ہیجا کچھ تے کدے بی نہ ہوئے بھاویں کچھ ہو ر ہو و بچے
بھلا ایہہ ظلم نہ تھیوے -

ہو ر ظلم تھینے رہون -
نہ کدے بی کوئی ظلم نہ تھیوے - کچھ بھیرا نہ

ہوئے - کچھ کو جھانہ ہووے -
ہا... کسے آں کوئی دکھ نہ ملے -

تیکوں کوئی دکھ نہ ملے - تڈھاں کدے بی کچھ نہ
تھیے - نہیں تاں میں مروسیاں - مروسیاں -

جاتکی :

چھوہر :

جاتکی :

چھوہر :

جاتکی :

چھوہر :

جاتکی :

چھوہر :

جاتکی :

چھوہر :

جاتکی :

کھلوتے پیر

(جاتکی گاؤن گیننی ایوے)

پانی پتلے وانے نیں
و تہ پردیساں نے دیوں چر کے لانے نیں

جدوں پردیساں چون دیساں تہ آ و بچے تاں ہن
گاؤن نہیں گوینے -

(حیرانی ناں آساں تیکینی ایوے) توں - توں کدں
آیا ایویں -

بس تھنے لاری توں لٹھاں تے سبھ توں پہلاں
تڈھاں ڈٹھا ایوے -

توں ول ٹکا رھاں -
ہتتا چرتاں اکا دل نہ ایوں بھلا ہن ول ایواں -

کیہ تھیا !
مینڈا چت راضی نہیں ہونا ایا تے میکوں گرائیں
ول کوئی شے چھکٹی آہی - تھتے تاں میں شدائی

بن کے رہنا رہیاں تے گرائیں تہ
.....

چھوہر :

جاتکی :

چھوہر :

جاتکی :

چھوہر :

جاتکی :

چھوہر :

چینا مینڈی روح نیاں جڑھاں شہرے تہ نہیں
گراں تہ اہیاں تے میکوں اپنی زمین اپنے
دیں چھکنی اہی -

کیہ ہکا زمین تڈھاں اپنے دین چھکنی اہی -
ہور کوئی شے نہیں ؟

نہیں زمین نے نال نال بُت بی لے -

کیجے بُت ؟ کیس نے بُت ؟

ہکا بُت تونڈا بُت -

کیہ - مینڈا بُت - تڈھاں مینڈا چیتا بی آڈا ایا -

چینا تے بھلن والیاں نا کرینا ایوے - توں

تاں بھلن والی نہیں - کوئی ہک واری تیکے تے

ساری جاتی نہ بھلے - میں تاں تڈھاں بہوں

جاننا ایواں -

کیہ کوئی انسان دوجے آں جان گھنا ایوے -

ہا

میں نہ میننی !

کیوں نہ میننی ؟

انسان تاں اپنے جُتے نے اندر نی جان آں نہ

سمجھ سکنا تے دوجے آں کیہ جائے گا - اکیں

تاں اپنے آپ آں بی جانے ہویاں نہ جانے

تے دوجے آں کیہ جئیاں -

ہا ایہہ تاں ایوے - ہن گلاں چھوڑ ہی

دس ول ٹہکی رہیں ؟

جاتکی !

چھوہر !

جاتکی !

چھوہر !

جاتکی !

چھوہر !

جاتکی !

چھوہر !

جاتکی !

چھوہر !

جاتکی !

چھوہر !

ول ہوئے کہ نہ ہوئے کیہ فرق پونڈا ایوے ؟

(کچھ چہر چپ رہی ایوے - دت گھنئی لے)

توں میکوں کسراں سیہان گھدا ؟ مینڈی تاں تونڈے

ول کئڈا اہی تے توں میکوں بہوں چہراں تچھوں ڈٹھا

ایوے - دت کسراں تچھانیا ایوے ؟

تڈھاں نہیں پتا ہر بندے نی اپنی خشبو ہوئی ایوے

تے میں بی تونڈی خشبوئی نال تڈھاں سیہانیا ایوے -

میں تاں اکھنی ایواں جے ایتھے تاں کسے نی بی

کوئی اپنی خشبو نہیں ہوئی - بندے نی خشبوئی بی

نہیں ہوئی تے گڑی نی بی خشبوئی نہیں ہوئی - اساں

زاناں نی خشبوئی نی تھاں تے یاں ڈنگراں نی

یاں بھوں نی یا ڈھنگریاں نی یاں فصلاں نی یاں

کنکی باجرے نی یاں سلونے نی خشبوئی ہوئی ایوے

تھے زاناں ہن خشبوئی تہ لہڑیاں وٹیاں ہونیاں

ایوں - پتا نہیں اساں نی اپنی خشبوئی ایوے بی کہ نہیں -

تونڈی تے ایوے سبھ کولوں وکھری ہر شے نی

خشبوئی ہووے پتی بھلا تینڈی اپنی خشبوئی نہیں

مکئی -

بس گل آں چھوڑ چا تونڈا کم کار کیجا میکوں

دس ناں -

کیاں نا کیہ کم کار - بس ہر کیس نی جھڑکاں ،

گالھیاں تے ہر کیس آں جی آ - جی آ - آکھنا

پونڈا ایوے - بھلا ایتھے گرائیں تہ لوکی سمجھنے

جاتکی !

چھوہر !

جاتکی !

چھوہر !

جاتکی !

چھوہر !

ایون - جیویں میں کوئی دڈا افسر لگاواں ایہناں
آں کیہ خبر ہووے کہ ہر افسر نے اُتے کئی ہوو
افسر ہونے ایون جیہناں جواب دینے پونے ایون
تے جیہناں نے سوال بی پورے کرنے پورے نیں
تندھاں کیہ — توں ایہہ گلاں نہ سمجھ سگئی — میں
توندے نال بی گل نہ کراں تے کیہ کراں — توں
ای تے مینڈی گل سنٹی ایویں ہوو تاں کوئی
بی ایجھا نہیں جس نال گل کراں — اپنی گلاں چ
توندھاں تے پچھا نہیں — ہی دس گرائیں چ
تاں سمجھ ول ٹکے رہے ایون —

ول ای ہوسن — میکوں کیہ پتا ؟

کیہ توں گرائیں چ نہیں رہنی ؟

ہا مینڈا بت تے اکتھائیں ایوے بھلا رُح
کیٹھائیں ہوو ایوے — کسے ہک جاو تے نہیں
بہوں جاو تے کھلری وتی — بہوں تھان تے
ہلاک پئی تھیتی تے تھیتی رہسی — ہی گل
مینڈے وس وچ نہیں — میں بی تاں آماں
ہا بے وستی ایواں — بے وستی !

توندی آماں نا کیہ حال ایوے ؟

آماں نا کیہ پچھنا ایویں — بس منجی مل کے پئی رہنی
کدے گالھی کڈھینی تے کدے چبیکاں مریخی —
بہوں چیکنی ایوے — اُساں تے بہوں پہلوں
چیکنا چا ہینا ہا — بھلا صبراں والی جے ایوے ہن

جاتکی :

چھوہر :

جاتکی :

چھوہر :

جاتکی :

آچیکی اے — بھلا چیکن نی نوڑ کیہ وے ؟
کوئی سننن والا بی تے ہووے —

توں نہ سنٹی ؟

میکوں اپنی چیکاں سنینیاں ایون — ہوو راں نی
واج میکوں نہیں آوٹی —

بھلا اوہ کوئی ہوو تے نہیں توندی ماں ایوے —
ماوٹی واج تے سنیں ہا —

میں اُس نی وار ہس ویلے سنٹی ایون جدوں اوہ
بی مینڈی واج سنٹی ایہی بھلا ہن اسان نے راہ
چ توں کھلو دینا ایویں تے مینڈی ماوٹی راہ چ
مینڈی مخوش جوانی — گل نہیں ہو سگئی —

جوانی نی گل تے لوکاں — بہوں ترکھی سنٹی ایوے —

سوچاں مینڈی ماوٹی ویلے توں بہوں پہلاں بڈھڑیا

کہ چھڈا ایوے — اُس آں تے نہ میں نظری آوٹی

ایواں تے نہ ای مینڈی جوانی — نظری کنج

آوے — اُس آں تے نہ کوئی واج سنٹی

ایوے ، نہ کجھ ڈٹھا دینا ایوے تے نہ ای ہس

نے پیر ہس نے جتے نے نال مرنے ایون —

انساناں نے پیرے اوہناں نے جتیاں نال ای

ٹرنے ایون — بھجنے ایون —

کجھ لوکاں نے پیر کھتھائیں راہ وچ کھلو دینے

ایون — کھلو تے پیراں کوئی ہوو نہیں ٹرا سگنا —

بس اوہ ٹرا سگنا ایوے جس پیراں کھل وخن نا

چھوہر :

جاتکی :

چھوہر :

جاتکی :

چھوہر :

جاتکی :

چھوہر :

جاتکی :

اشارہ کیتا ہودے -

وَت ہُن اودہ تے نہیں آ سگنا -

ہا... ہسے کن تے آکھنی ایواں جے ہن اودہ نہیں
ٹرس گئی ایوے تے میں بی بی... میں بی کھلوتی ایواں

کیہ میں ساری جاتی ماؤ ہار کھلوتی رہساں.....

مینڈے پیر کدے نہ ٹرسن - کیہ میں بی بی.....؟

نہیں توں ہمیش ہنچے ہار نہ کھلوتی رہیں..... توں

بی تے ٹرنا ایوے جے.....

تدھاں مینڈے ٹرنے نی حاجت ہوسی تے میں ضرور

ٹراں گی.... بھلا ہُن نہیں تے پنج نہیں.....

پہلوں تدھاں مینڈے پیراں پرے فٹے کدے

کدھنے پوسن - وَت توں زخاں تے ملھم لاکیں

وَت کتھائیں مینڈے ایہہ کھلوتے پیر ٹرن تے

راضی تھیں - وَت بی تھیں کہ نہیں مانہہ کوٹی

پتا نہیں -

ہلا - میں اودہ کر لیاں جو توں آکھیں -

میں تاں کجھ بی نہ آکھ گئی.....

کیوں؟ کجھ تاں آکھ ناں.....

میں کجھ بی نہ آکھ گئی مینڈی جیجھ جے ٹکی دی ایوے۔

کوئی گل نہیں توں ٹکی وئی جیجھ ناں ای میکوں

کجھ آکھیں چا..... میں آپ بی تے ٹکا دیا

بندہ واں -

کیہ - توں ٹکا دیا بندہ؟

ہا..... ٹکا دیا بندہ تے ٹکی دی جیجھ -!

ٹکا دیا بندہ تے ٹکی دی جیجھ تے ٹکی دی

نناناں تے ٹکی دی جیات تے ٹکی دی

موت.....!

چھوہر:
جاتکی:

چھوہر:
جاتکی:

چھوہر:
جاتکی:

چھوہر:
جاتکی:

چھوہر:
جاتکی:

چھوہر:

جاتکی:

قبراں جیوندیاں لہن

ہن لوکی آکھنے ایون بے میں دن راتیں قبراں تے اچھی رہنی ایواں تے ہن لوکی اُکا نہیں جانے بے میکوں بی سیالا گنا ایوے تے ہکا سیالا ای نہیں میکوں تے ہر موسم بہوں گنا ایوے — سیالا موت تے گستان — مینڈی جیاتی تہ کوئی ہور شے نہیں ایوے ۔

میکوں گستان تہ پہلی واری اوہ گھن کے آیا ایوا۔ اوہ جھڑا ہر ویلے مینڈے آسے پاسے دھال پانا رہنا ایوے نے ہک ہور بی ایوے جس نیاں دھال تہ چیکاں نکل دینیاں ایواں تے میں کسے نا بی ناں تساں کو نہ وسیہی ۔

ہک ہور زنانی اہی ۔ اوہ بس ہکا دار میکوں ملی آئی دت کھٹا میں گواہ گئی تے میں اُساں ڈھونڈنی وتی آں ۔ بھلا اوہ لہجی کوئی نہ ۔

میں تے اوہ اسیں دوویں ہک ویلے ہسپتالاں تہ ایواں ۔ اوس ویلے بی سیالا آیا تے سیالے مینڈا بچڑا مینڈے کولوں کھس گھدا ایوا ۔ تے سیالے اوس زنانی آں بہوں سوہنا جاتک دتا ایوا ۔ اوہ تاں اُکا مکا جھٹی اہی ۔ جھٹی اہی

ہس کن تاں اوس اپنا جاتک ہسپتالاں نے باہر سٹ دتا ایوا ۔ اوس جاتک آں تکن یاں گھن کوئی بی نہیں آیا تے اوہ آپ بی کتھے لگی گئی اہی ۔

میکوں لوکی جھٹی آکھنے ایون — اوہ آپ بے جھٹے ایون ہن بہوں شوہرے جھلیاں وتہ مینڈا نڈھا بی ایوا ۔ اوہ میکوں گھن کے قبراں تے لے آیا تے اوس مانہ دسیا بے ہی قبر مینڈے موئے جاتک نی ایوے ۔۔۔۔۔۔ اوس دیہارے توں میں بی موئی وئی ایواں ۔

میں کوڑ نہ مریخی — ، بچ جینا بے مینڈا جاتک ہسپتالاں تہ کتھے رہ گیا ایوے ۔ میکوں ہی بی گنا ایوے بے ہسپتالاں نے باہر سٹا دیا جاتک بی مینڈا ای ایوے ۔ تے ہن سارے جاتک تے چھوہریاں مینڈیاں ایون ۔ کوئی بی ہناں آں مینڈے کولوں نہیں کھس سگتا ۔ بھلا ہن جھٹے لوکاں کور سمجھاوے — ہن مینے بے نہیں ۔

ہتھوں تاں سویلے سکولے و بچن آلے تے دوپہراں تہ مرن آلے جاتک بی میکوں نظری آونے ایون — اوہ خبرے کس گلوں جھکنے ایون ۔ مینڈے کول بی نہیں آنے ایون ۔ دت میں آپ ای جاتک بن دینی ایواں ۔ مینڈے کول ہور راہ بے نہیں ۔ میں کیہ کراں ؟

میں گستان تہ ای رہنی ایواں ۔ بے کچھ بھد دبنے تاں کھا کھینی ایواں ، بے نہ بھدے تاں جھٹکی رہنی ایواں ۔ میں تاں ہمیش توں جھٹکی ایواں ۔

ہا۔۔۔۔۔ میں تساں کو گستانے باسے دسنی پٹی ایواں ۔ ہتھے

میں بہوں ڈھیر قبریں ڈھکیاں — جنازے تکے ایون — بہوں
سوہنے بوٹے بی تکے نہیں تے موت بی تیکی ایوے۔ موت
نال میں گوڑھا پیار پاگھدا ایوے پہلوں تاں میں ڈرنی ایون
وت میکوں سمجھ آگئی۔

میں ہن قبریں نے اندر باہر ایواں تے ہن لوکی اکھیا یون
جے میں قبریں نے باہر دسئی ایواں — ہن لوکاں کول تے اکھیں
بی نہیں وت ہی کنج تک سگنے ایواں — کہہ ہن لوکاں مینڈے
جاکھ آں ویکھیا ایوے جے میکوں ویکھسن — ہن اچھے
لوکاں نے شہراں ترح رہون توں چنگا لے جے بندہ دیکھن
سٹن تے سمجھن آیاں قبریں نے کول ایٹھے۔

بھلا ہن تاں سارے ڈورے ایون — ایہناں کیہ پتا
جے قبریں ترح لوک دسدے ایون تے گتاتے توں بچھا شہر
ساری دُنیا تے نہیں۔

دسدے شہر ڈسے پونے ایون، بھلا قبریں دسدیاں رہندیاں
ایون جے تساں کو مینڈی گل کوڑ لگے تاں ہکلی آں تکو تے
ہرنکے وڈے گتاتے ترح جھاتی پاؤ — قبریں جیوندیاں
رہن۔ قبریں جیوندیاں رہن — بندے مروجن !

سیالائے گستان

پتا نہیں ایہہ سیالا کیوں آ دینا ایوے۔ ابے کہ سیالے
ترح روح کنبی پتی ہونی ایوے جے دوجا سیالا آ دینا۔ میکوں تاں
بہوں سی لگنا ایوے۔ مینڈی تے ہڈیاں چوں سیال لنگھنا ایوے۔
پر تساں کیہ پتا۔ تسیں کدے سیالا تکا ہووے تاں پتا بی لگے ہا۔
تسیں تے بس سُنیا ہووے۔ تسیں ہا تسیں لوکی تاں گرم
کمریاں ترح رہنے ایوے تے مینڈے کول تاں اچھن واسطے بی جاء
کوئی نہ۔ مینڈا تے کوئی بی کرا نہیں جس ترح ہیٹرنی گرمی راتیں
سیالے نے سی توں میکوں بچاؤے تے دیہاراں ترح دھپاں نا
سیک مینڈے جتھے آں ٹکور دیوے۔ مینڈی تاں ہک گٹھ بی کوئی
نہ ہک کندھ بی نہ جس نال ڈھولا کے اچھی رہواں — مینڈا تے
کوئی گھار بی نہ جس نے بوسے ترح بہہ کے میں کسے نی راہ تکاں۔
تسیں ہیا سمجھ پئی مینڈا کجھ بی نہ۔ میں تاں اپنی زمین تے
پردیسیاں تے اوپریاں نی طرح رہنی ایواں، تسیں اکھینے ہووے
جے پیراں تلے زمیں نہ ہووے تے موٹہ نے بھار ڈگینا۔ میں تاں
ہن ڈگ دھکھ کے بی تھک پئی ایواں۔ ہن میکوں ڈھونڈی بی
عادت پوگئی۔ عادتیں تے بہوں ساریاں پٹیاں دُسیاں ایون بھلا

سیالائے گستان

اوہ بندہ میگوں پچھنا ایوے جے میں کترے سالوں فی ایواں۔
میگوں تاں آپ بی پتا نہیں۔ بس ہیتری ک ایواں جے ددوں تے نیٹروں
لنگھنے نڈے میگوں اکھیاں کھولھ کے تکیئے ایون۔ میں تاں جانی ایواں
جے ہن نڈھیاں فی اکھاں کدے بی نہ ٹھڈیاں تھیسین۔ ایہہ شوہے
تے جھکھے پیاسے ہی رہسں۔ ایہناں فی جھکھ بی نہ مکسی تے ایہناں
فی ترہیم بی رہنے ہار ترہیم رہی۔

وَت اوہ بندہ پچھنا ایوے جے کیہ میں منگتی ایواں۔ منگتی.....؟
جھکے لوک نہ ہودن تاں میں تاں کدے بی کسے کولوں کجھ نہ منگیا۔
نہ میں اپنی ماؤ کولوں اپنے پیو ناں گھدا ایا۔ نہ جتا کجھ آسٹے
کوئی چیرا منگا ایا تے نہ ای ددھ نا پہلا گھٹ۔ میں بی تے
جھکھی ترہیم ایواں، بھلا کسے کولوں کجھ نہ منگتی۔ لوکی تاں آپ
ای میگوں کجھ نہ کجھ دے دینے ایون۔ دیون آں تے بہوں
مرداں میگوں زہر دتا۔ زہر تے زہر ای رہنا ایوے اوہ امرت
کدے نہیں تھینا۔ ہن تاں مینڈے جٹے تے ہڈاں بی زہر فی
عادت پے گئی لے۔ آون و بجن آے لوکی آپ ای میگوں زہر
دے دینے ایون۔

توں ہن لوکاں ورگا جے نہیں اسے کن تے میں تینڈے نال
گل پٹی کرینی ایواں۔ توں میگوں کدے بی زہر نہیں دتا تے
توں اوہناں ورگا بی نہیں۔ تینڈی اکھ جھکھ بی نہیں تے تینڈے
جٹے تے ترہیم بی کوئی نہ۔ توں تاں ایس شہر نا نہیں۔ کتھاؤں
ہوؤں آیا ایوے جے، ہیٹوں نا ہووے ہاتے توں بی مینڈے جٹے
تے پیر دھریا ہووے ہا۔ بھلا توں تاں کدے میگوں ہتھ بی
نہیں لایا۔ تینڈے ساہنے میگوں، منج دسینا جیویں میں کجھ وئی
ہوداں۔ میں تاں ننگی ایواں۔ بہوں ننگی زمانی — ہتھی کر میگوں
ویکھ کے کڑیاں اپنے سراں تے بھوچھن گھنن لگ پونیاں۔ میگوں
ویکھ کے اوہ نظراں کسے ہووے پاسے کر گھنیاں ایون تے
اوہناں نے ہتھ کن نہیں لگ پونے ایون۔ توں کیجا بندہ ایوے۔
ہناں توں وکھرا بندہ اپنا بندہ — تینڈے نال میں ہر گل کر
گھینی ایواں۔ تودھاں سبھے کجھ دسینی چاواں — سبھے کجھ —
تینڈے کولوں تے میگوں کجھ بی لکاوٹ فی لوڑ نہیں تے تودھاں
ہک گل دسائیں۔

مینڈے آسے پاسے ہر تھائیں ٹرٹے وے کھڈے چیکنے
ایون تے مینڈے اندراں چوں موے جاتکاں نیاں چیکاں
سُئینیاں ایون۔ بھلا کوئی ہووے سُنا جے نہیں۔
پہلوں تاں میگوں بی ہن واجاں نہ سُئینیاں ایاں تے
ہن میں بہوں واجاں سُئینیاں ایواں — ہسٹیاں تے روناں
واجاں — سپیاں تے کوڑیاں واجاں۔ چپ تے چیکشیاں
واجاں — بہوں ساریاں واجاں۔

ہواؤنی واج بی آنی پٹی تے لکڑاں فی، دھوں فی آگ فی

واج — بند بویاں نی واج تے بند کمریاں نی واج تے
ڈھیر لوکاں نے گلاں نی واج تے واجاں نی واج تے

چپ
چپ
چپ

سیالائے گستان^۳

ہن لوکی مرن آئے بندیاں کولوں ڈرنے ایون تے اپنے
ڈرے آں لکاؤن کن ہی لوکاں ڈک دینے ایون۔ میں بی تے ہس
ویلے موت نی کوٹھڑی پج ڈکی دئی ایواں۔ میں تاں موت کولوں
کدے بی نہ ڈری — ہن بھیڑے لوکی ڈرنے ایون۔
ہس کوٹھڑی تے اُکا چانن کوئی نہ — ہوں خیرا ایوے
تے جندریاں تال بنی دئی کندھاں تے لوہے نی سنگلاں پج مینڈی
واج تے مینڈا ساہ گھٹیا ایوے۔ میکوں تے لگنا ایوے جے
ہس دُنیا پج لوکاں آں موت توں پہلاں مارن لئی انساناں بہوں شیواں
بنائیاں چاؤن تے مینڈا روح کرینا ایوے جے میں ہتھوں بھیج
ونجاں — یاں ہن کندھاں ڈھا دیواں یاں سنگل ٹرٹ ونبج۔
بھلا ہتھن دیہاڑے ہتی گئے نیں کچھ بی نہیں تھیا۔ نہ کوئی کندھ
ڈھٹھی نہ سنگل ٹرٹے تے نہ ای جندریاں کسے کھولیا ایوے۔
کھلن واسطے ہور بہوں کچھ ایوے — جیہڑے پج زبان، اکھیں
تے ہتھ تے سزاواں نیں، بوہے ایون۔ افسر ایون جیہڑے
کچھ کہوں تے کرن کوئی ایہناں نہیں پچھنا ایوے — رُپ
دی نہیں

سُٹنے میں بہک وردی والے کولوں پچھیا ایوے جے میں اتھوں
 کدوں ویساں تے میں کھتے ایواں — کیوں ایواں — وت سوالاں
 نی چیکاں خیرے تہ دھال پاویناں ایون تے جینا ریالا مینڈے
 اندر وڑ گیا ایوے تے سیالے اُس نی جیجھ وی دندان تلے لے
 دتی ایوے - ادھ کئی وئی جیجھ نال گل نہیں کر سکنا تے میں تے
 گل کر سکئی ایواں - اچیاں کندھاں نال گلاں کرینی ایواں تے
 مینڈی ہی بات پرت کے مینڈے متھے تے آوجنی ایوے ،
 تے میکوں پنج گنا ایوے جے مینڈا متھا پاٹ گیا ایوے تے
 لہو دگنا پا - ہر پاسے لہو دگنا پا مینڈے - اندر بی تے مینڈے باہر
 بی تے ہر تھاں —

خون — خون — لہو ... لہو ... ہن آکھنے ایون جے میں
 خون نے الزام تہ پنی گئی ایون وت میکوں جیل تہ گھن آئے
 تے سزا — بھلا میں کسے نا لہو کیہ کرنا ایاتے میں تاں پہلوں
 بی جیل تہ ایون — ادھ تے ایس توں بی وڈی جیل ایہی ،
 جیہڑی تہ میں پہلوں ایون تے ادھ ایس توں بی وڈی سزا ایہی
 جیہڑی میں کٹ آئی آں - تے میکوں دسویں کس نا خون کیتا ؟
 ایہم آکھنے ایون جے میں بہوں سارے بندے مارے ایون - بندہ
 تے ادھ ہکا ایا جس میکوں پیار نال مار دتا ایہا — اوں نے
 سوانے سارے ای ٹھوٹے جہناں نے ڈنگ مارن توں ہن میں
 تھک گئی آں — تے سب ہون کہ ٹھوٹے اینہاں کو تے
 مارنا چنگی گل ایوے — دوجے تے ڈنگے توں پنج ولین -
 بھلا ہن لوکی مینڈی گل نہ سمجھینے — کدے کجھ آکھنے ایون
 تے کدے کجھ - میکوں تاں ایہم بی پتا نہیں کہ سچی گل کیہڑی

ایوے تے کوڑی گل کیہڑی ؟ میکوں تاں کسے گل نی بی سمجھ نہیں آئی
 پئی — سمجھ تے ایناں کو بی نہیں آئی بھلا ایہم مہینے نہیں ایون -
 ہی منن توں جھکنے ایون تے میں تاں کسے بی گل توں نہ جھکنی -
 اُکا نہ جھکنی تے میکوں اینہاں نے کجھ بی آکھن نال کیہ فرق پونا -
 کجھ وی نہیں — کجھ وی نہیں — !

سیالائے گستان

ہی بندہ اکھنا ہے ادہ میوں چھڈا کھڑیسی۔ ہے میں ادس
نے دو جیاں سنگیاں بچا گھنیں۔ بھلا میں کسے آں کسراں بچا
سکئی ایواں، میں تاں کوڑا اکا نہ مرینی۔
اُسا نہ کیہ پتا ہووے ہے ایناں مینڈے کھڈونے بی
تروڑے ہے تے مینڈے جاتک بی گوائے ہے تے میوں
زہری دتا ایا میں ادہناں زہر بنا دتا۔ کسے آں کیہ پتا ہے
بی مینڈے اندر موئے جاتک چکینے ایون تے میں روئی روئی ہس
پوئی ایواں وت مینڈی چیک چیکنا بھل دینی ایوے تے..... مینڈا
بجٹا موئے وئے جاکتاں نا ہک دڈا گستان ایوے تے ایتھے
مینڈی اندراں تے مینڈے ساہواں توں وی بہوں زیادہ قبراں
ایون تے وت سیالا مینڈے ہڈاں چوں لنگھنا ایوے تے میں
کنبندی ایواں۔ میں سرگی ویلے توں ادھی راتیں تاں میں کنبی رہی
ایواں۔ میوں تاں بہوں سی لگنا پاتے ادہ زمیں نے بجٹے تے
مینڈی قبراں کھٹن نا سوچنے پئے ایون۔ میں کوڑا اکا نہ مرینی مینڈا
بجٹا تے روح زخاں نے رنگ رح رنگا گاتے میں رتی نیلی
تھی وئی آں۔ ادہ لال پیلے تھینے ایون تے زمین تے نہیں بی

مینڈا بجٹا لہجئے لہجئے بھلی تھی گئی۔
کیہ ادہناں کیں نہیں دسیا ہے سرگی ویلے پھانسی نہیں دوینی۔
بے گناہ انسان فی دُعا عرشاں تے ترکھی پہنچ دینی ایوے تے کوئی
بی فیصلہ آخری فیصلہ نہیں ہونا۔ کوئی بی موسم آخری موسم نہیں ہونا
تے بہن وت سیالے ترکھ کیتی۔
کیہ پتا بہن کس نے بجٹے چوں سیالا لنگھسی۔ اندر باہر
بہوں سی ایوے۔ کوئی اگ بالو۔ اگ بالو۔ !

جواب

ایہہ چاء دی پیالی ممکن تے نہیں آ رہی سی۔ ایہہ آج توں پہلاں وی کئی وار ہو یا سی یا شائد فیر ہر وار ای ہوندا سی۔ کدے چاء دی پیالی تے کدے پانی دا گلاس تے کدے روٹی دی اک بُرکی۔ اکو بُرکی لکھ واری ڈھے جاندی لے تے کدے اوہ بُرکی ودھ کے پوری روٹی بن جاندی لے۔ کدے نہ ممکن والی روٹی۔ پر گل تے چاء دی پیالی توں شروع ہوئی سی تے ہر گل ای روٹی ول آپو آپ ٹر پیندی لے۔ روٹی جیہڑی دو جیاں دی روٹی کھوہون ول ہتھ ودھاندی لے تے فیر — ایہہ ہتھ ودھدے ودھدے ہر بندے دی گردن پھڑ لیندا لے تے فیر جندے رُح — سوچاں تے سکھنے کھولیندا لے۔ تے ہر اوہ شے جیہڑی نہ دی کھوہون والی ہووے اوہ ویلے دے ظالم ہتھوں کھوہی جاندی لے —

جُتے تے وجیاں نہونداں دے نشان تیکے جا سکدے نیں پر رُوح دے جُتے تے وجیاں سٹاں نہ تے کوئی تک سکدا لے تے نہ ای تکائیاں جا سکدیاں نیں جس طرح نوران دے کالجے ول اک نہیں کئی ہتھ — جے

سچ پچھو تے گل نوران دے کالجے دی نہیں اوہدی ڈھل دی جوانی تے سوہنے جُتے دی لے۔ جسدے دل لکھ اکھیاں تے کردٹ ہتھ نسدے نیں۔

نوران وی تے چاء دی اک پیالی دی طرح سی جیہنوں ارسلان نے پیون دی گوشش کیتی سی۔ نہیں اوہ گوشش کر رہیا سی تے ارسلان ای نہیں ہر مرد عورت نوں چاء دی پیالی دی طرح پین دی گوشش کردا لے۔ کدے ہولے ہولے تے کدے پھیتی پھیتی وڈے وڈے گھٹ بھر کے، کجھ پیالیاں ماری عمر پیون تے وی ختم نہیں ہوندیاں۔ نوران وی تے ایہی پیالی سی۔ کدی نہ ممکن والی پیالی.....

نوران دا اصل ناں تے کجھ ہووے ای سی پر ارسلان ہمیش اوہنوں نوران کہندا سی۔

نوران — دُلا بھٹی دی نوران ؟

ارسلان نوں نوران نال پیار وی سی تے نفرت وی۔ اوہدے دئی نوران سمجھ کجھ وی سی تے کجھ وی نہیں سی۔ کیوں جے کدی کدی ارسلان بہت کلا ہو جاندا سی پر اوہنوں تکدیاں ای اک نگھ اک عجیب احساس نال اوہدی روح بھر جاندی سی۔ پر فیر وی اوہدا اکلاپا اوہنوں اندروں چیر دیندا سی۔ ارسلان نوں گدا سی کہ اوہ دُنیا دا سمجھ توں کلا بندہ لے۔

پر نوران دا خیال — ؟ اوہ تے خیال ای سی نا۔ نوران آپ

تے نہیں سی — !

اک دن راہ تہج لنگھدی ہوئی نوران نوں دیکھ کے اوہنوں انج جا پیا جیویں ایہہ نوران نہیں جا رہی اوہدا ساہ اوہدے توں کھس

ارسلان نوں گلداسی کہ شہر ودھدے ودھدے دُنیا ہو گیا لے
تے اوہدے سوا سارے بندے ای نوران دا گھٹ بھر بیٹھے نیں۔
ایہ سوچ سوچ کے ارسلان دا سر پیٹر کرن لگ پیا تے اک
دن ساریاں دواٹیاں ای بے اثر ہو گئیاں۔ ارسلان کئی مہینیاں
توں سون دی کوشش کردا پیا سی تے اوہنوں نیندر نہیں سی
آندی، اوہ اجے ایندیاں دے پھٹ ہو جاتی تھیں سی
جر سکدا تے فیر اوہنے ماں نوں پنڈ توں بلایا۔

ماں..... ماں ای ہوندی لے۔ اوہ پتر دا درد اپنی چھاتی
تے جھٹن لگ پئی تے اک دن بارہ کے اوہنوں نوران دے گھر
رشتے دی گل کرن لئی جانا پیا۔

پتر دی جیاتی دی لوڑ اوہنوں اپنی جیاتی توں ودھ جاپدی سی
تے اوہ اوہنوں کس طرح ایس حال تھ ویکھ سکدی سی۔
ماں دے لکھ پھیریاں توں بعد کتے مہنگی نوران سستی ہون
لئی اوہدے ویہڑے تھ آگئی۔

ارسلان جیڑا نوران نوں منداسی چاہندا سی۔ آج اوہ نوے
کیہڑے ویلے دا بدلہ لین دا سوچی بیٹھا سی۔ کئی پائیاں لکھ
گلاں دی گڈھ تے آج کھلنی سی۔

آج تے بہت کجھ کھنڈا سی۔ آج دی رات تے کھلن تے
ڈھلن دی رات سی فیر آج کس طرح اپنے جتھے تے سوچ دی
اگ دا سیک اوہ نوران تیکر نہ پہچاندا۔

ارسلان نے نوران دا گھنڈ دی چکیا تے گھنڈ چکائی دی
نشانی ہیرے دی مندری دی نوران دی انگل تھ پائی۔ اوہنے
نوران نوں رنج تیکیا دی تے چکیا دی — پر نوران دے

گھٹ بھر دیاں جھڑا وار ارسلان نے کیتا سی اوہنے نوران دا تہرا
کڈھ لیا۔ اوہ نوران دے جذباں تے سوچاں دی موت سی۔
”نوران سچو سچ دس — توں کتے لوکاں تھ اپنا آپ ونڈ
بیٹھی ایں؟“

نوران دے مونہ نوں تے جنڈا لگ گیا۔ ارسلان نے فیر
پچھیا —

”چپ کیوں کر گئی ایں — بولدی کیوں نہیں؟“

نوران بولی تے، ودھی واج تھ ہنجواں دا سمجھ دی سی۔

”نہیں چپ نہیں۔ اوہ بندے انگلاں تے نہیں گئے جا
سکدے توں سویرے مینوں وڈی ساری کاپی لیا دیویں میں لکھ
دیواں گی۔“

سویر ہون توں پہلاں ای نوران نے اوہدی جیاتی دی کاپی
تے اپنی خودکشی نال اوہدے سوال دا جواب لکھیا سی۔ ایہ
جواب تے اوہ دے رنگاں تھ رنگیا سی تے ہوکے ہاداں نال
بھریا سی۔ ہنجواں درگے نہ مٹن والے نشان کاپی تے رہ
گئے سن۔

کیہ ہر زمانہ جیڑی گھروں باہر نکل کے کوئی وی کم کردی
لے اوہ بندیاں دے سوالاں دے جواب تھ ایسے طرح موت
نوں گل لاوے گی۔؟

ایسے طرح بندے نظراں تھ اوہدا گھٹ بھر دے رہن گے
چپیڑ، گاھی یا غوشی دے جواب تھ رات لنگھا دن تے کھپیاں
سون دیاں خبراں شانڈے رہن گے۔ کیہ ہر نوران دے لیکھ
تھ ایسے طرح بدنامی لکھی گئی لے تے اوہ نہ کیتے گناہواں

دی سنرا بھگتدی رہوے گی۔
ارسلان نے لوکاں دیاں گلاں باتاں دی گنڈھ دل ترح نکلائی
سی تے آج اسیں اوہے تے وقت دے ساہنے سوالاں دی
گنڈھ رکھنے آں۔

کیہ ایہہ گنڈھ کوئی کھول سکے گا؟
کیہڑا لے جیہڑا ہر کم کرن آلی عورت نوں فاحشہ تے محبوبہ سمجھن
یا منن توں انکاری لے۔

کیہڑا لے جیہڑا نیندر ترح تے جاگدی اکھیاں ترح زنانی نوں چیرن
وڈن، کٹن تے چٹکیاں نال کھاؤن پیون دا سٹنا لے کے
نہیں جھیا۔

کیہڑا لے جیہڑا اوہی سبھی جوانی دا گھٹ بھڑا نہیں چاہندا۔
کیہڑا لے جیہڑا زنانی نوں سمجھ توں پہلاں ورتن تے ہنڈان
دی خواہش نہیں کردا۔

کیہڑا لے جیہڑا عورت نوں چاء دی پیالی سمجھ کے نہیں پیندا؟
ایہہ دکھری گل لے کہ کوئی چاء ٹھنڈی کر کے پیندا لے تے
کوئی اُبلدی ہوئی گرم چاء چلے توں لاء کے پیندا لے۔

کوئی چھتی ترح چاء چھلکا دیندا لے تے کوئی چاء نوں فضول
سمجھ کے ڈولھ دیندا لے۔

کوئی ساری عمر چاء ڈگاں تے پیالی توڑن دی کوشش کردا
رہندا لے۔

پر ایہہ سچ لے کہ چاء دی پیالی دا اک گھٹ ہر کوئی
لیندا لے۔

ادھی پیالی

میں دو بے شہر ترح ٹیلیوژن دے کسے پروگرام دی ریکارڈنگ
کر رہی ساں۔ اجے پہلی ریکارڈنگ ممکی ای سی کہ بھاء منصور میری
بانہہ پھڑکے اپنے کمرے ترح لے گئے تے کہن لگے۔
”کڑیے توں اگلی ریکارڈنگ توں پہلاں پہلاں اک بندے نال گل
کرے۔“

”کیہڑا بندہ؟“
بس ہے اک تیرا خوش عاشق۔ کئی ورہیاں توں تینوں بھہ رہیا
لے تے جدوں وی اوہ رابطہ کرن دی کوشش کردا لے توں اپنے
شہر واپس ٹرجاندی آیں۔ آج توں ضرور اوہے نال گل کرنی لے۔
اوتھناں نے نمبر ملایا تے رسیپور میسجھ ترح پھڑا دتا۔

”میں حیرانی نال اوتھناں ول تکیا کہ میں کیہہ گل کراں گی؟“
”تیری واج سن کے تیرے پیریں پے جاوے گا۔“ بھاء جی نے
میری گل سمجھیاں ہوئیاں جواب دتا۔

کسے نے فون دی پہلی گھنٹی تے بے صبری نال فون چکیتے جی کہیا
اجے میں ہیلو ای کہیا سی کہ آواز آئی۔

”کیہہ حال لے تہاڈا؟“

”جی ٹھیک آں۔“

”جے ایس واری دی تہاڑی اواز نہ سُندا تے بھاء منصور نوں تے سارے شہر نوں کدے وی معاف نہ کردا۔ ایہہ دسوا ایچھے کتے دن ہور رہو گے؟“

”بس جی کل ای واپسی لے۔“

”اوک ہور احسان کرد میرے تے تئیں کل دی بجائے پرسوں ٹر جاؤ۔ میں تہانوں ملنا چاہنداں۔ آج ای مل لیندا پر تہاڑی مصروفیت بائے جاننداں۔ تئیں تے شاید ادھی رات تاہیں فارغ ہوو گے۔ ایہہ ریکارڈنگ ترح بڑی دیر لگ جاندی لے تے تہاڑے بھجے کامپیر نوں تے ادھ اک دی تھان چھ پردگرام کر کے ای گھلن گے نا۔“ تئیں کل سویرے اپنے کم کار توں فارغ ہو کے مینوں دس دینا کہ تہانوں کیتھے تے کیتھے ویلے اڈیکان۔“

دراصل مینوں اک منسٹری ترح کم لے فیراک صحافی نوں انٹرویو دینا لے۔ میرا خیال لے میں دس دے تاہیں سارے کم مکاواں گے تئیں کہوتے فیر تہاڑے دفتر آجاواں گی، مینوں پتا سمجھا دیو۔“

”نہیں تہانوں ملنا میری مجبوری لے ایس کر کے میں آپ تہاڑے کول آواں گا۔ تئیں جدوں کم توں ویہلے ہو جاؤ مینوں دفتر نوں کر لینا، میں آجاواں گا۔“

”چنگا۔“

”تئیں میرا فون نمبر لکھ لو۔“

میں کاغذ تے فون نمبر تے ناں لکھیا تے ایس بندے بائے سوچن لگ پئی۔ ادھری کابل تے ادھرا مان ؟

اگلے دن مینوں کم مکاواں ترح دیر ہو گئی تے میں ساڑھے گیارہ

وے ادھنوں فون کیتا۔ ایس واری دی فون پہلی گھنٹی تے چکپا گیا تے اوے طرح جی کہیا گیا۔ میں دسیا کہ میں فلانی تھان تے ہیگی آں تئیں آجاؤ۔

میں پنج منٹاں ترح تہاڑے کول پہنچ جاداں گا تئیں دفتر چوں نکل کے باہر بوجے تیکر آجاؤ۔

تے فیر واقعی پنجاں منٹاں ترح ای اک گورے نیلے رنگ دی کار دا اگلا بوا میرے لٹی اک بندہ کھول رہیا سی۔

میں ڈردیاں ڈردیاں جھک کے ناں پچھیا تے جواب ملیا جی آ جاؤ۔ میں حیرانی نال پچھیا کہ تئیں مینوں کس طرح پچھان لیا ؟

تہانوں پچھانا کیتھرا مشکل لے ؟ میری پسندیدہ عورت دیاں ساریاں خویاں تہاڑے ترح ہیگیاں نیں۔ کپڑیاں دے رنگ روائتی کالی چاندی دے زیور پادن دالی۔ چنگی بولی بولن والی عورت۔ میں تہاڑے بائے ترح ایٹا کجھ سُن بیٹھاں کہ سُن کوئی وی گل بات نویں یاں ادھری نہیں لگدی، تئیں میرے لٹی نویں نہیں ادھریں تہانوں بہت زیادہ جاننداں۔ بہت چنگی طرح سیاتنا داں۔

”تئیں تے اک مٹے پر مٹے کہانی کار اد۔ تئیں ایہہ کیہ کہانی پا بیٹھے او۔“

ایہہ سوال کردیاں ہڑیاں مینوں انج لگیا جیویں کہانی کار نے اک نویں کہانی لکھی ہووے تے میں اپنے لٹی آپ اک نویں عورت دے روپ ترح سامنے آ رہی آں۔ فیر میں ادھناں دے دفتر ترح بہہ کے ہزاراں واری ادھناں دیاں گلاں سُندی رہی۔ بہت ساریاں گلاں کردی رہی۔ تے اک دن ایہناں گلاں چوں اک نویں بات نکلی۔ اوس دن ادھناں دیاں گلاں ہنجواں نال بھجیاں

تے تمکویں نال اکیاں ہوئیاں سن - اوہناں آکھیا -

”تیں مینوں سانجھ سکدے او - میرا درد جان سکدے او
تے مینوں اوہناں دا درد اپنی چھاتی تہ اک پیڑ دا گلوں محسوس
ہوئیا تے میں گھار کے اوہناں دا ہتھ پھڑ لیا -

فیر میں وی ٹیلیوژن تے کم کر دی رہی کدی کدی کچھ لکھدی ہی
تے ادہ کہاں لکھدے دے تے لکھدیاں لکھدیاں خورے کیہڑے
دیٹے اسیں جیاتی تہ اک دوبے دے ناں دا سرناواں لکھ بیٹھے -
ادہ مرد بیہڑا کسے زماناں نوں کچھ نہیں سمجھدا سی او ہنرے میر
اگے ہار من لئی تے میں آپ وی کبھی کبھی ہو گئی -

فیر ساڈیاں انگلاں نوں ملاقاتاں بھل گیاں میں جدوں وی
اوس شہر جاندی سمجھ توں پہلاں اوہناں نوں فون کر دی - پتا نہیں
ایہہ شہرتاں سب کیوں بن جاندیاں نیں - اسیں کسے وی شہر تہ
اک دوبے نوں نہیں ساں مل سکدے تے میں جہنے تعلق وی
اسیں سویٹر نوں اُن دا وعدہ کیتا سی - کدے کدے میری لہی
انگلیاں توں اپنا اُنیا ہوئیا سویٹر اُدھڑ جاند سی - کدی اُن دا
دھاگا گنجھل بن جاند سی تے میں کئی گندھاں نہیں وی کھول
سکدی ساں - کئی گندھیاں تے لوکاں پاٹیاں تے کئی گندھاں
آپ ای پے گیاں سن -

اوہنوں اپنی عورت تے اپنے بچے کسے ہور دے لگدے سن
تے میں اپنی نہ ہونڈیاں وی اوہناں لئی بہت اپنی سی - پر
بھیڑے لوکاں نے ایس اپنے پن نوں اپنا نہیں سی رہن دتا -
اوہناں دی تے میری مصروفیت کچھ گھڑیاں دا ملاپ وی نہیں سہم
سکدی سی - اسیں بہت چاہندے ہوئیاں وی کچھ پل لئی مل سکدے

ساں ، ساڈا سارا وقت تے لوک لے جاندے سن -

اج کیتے ای ورہیاں بعد میں فیر ادسے شہر تہ آئی آں
تے ادہ اسیں شہر تہ نہیں - پر خبہو اج دی ہتھ چوں پٹی
آوندی لے تے اوہناں دے سگریٹ دا دھو اے دی میرے
آسے پاسے کھلریا لے -

اوہناں دے گرم ہونٹھاں دی آگ آج وی مینوں میرے اندر
دی عورت نوں جیاتی دے رٹی لے - میں بلدی لکڑی وانگ بھکھ
رٹی آں پر ادہ ایٹھ نہیں تے میں اوہناں توں وکھ ہو کے
کئی کئی ، کئی آداس آں - جی کردا لے رتھ کے چیکاں ، دین
پاداں — اسیں طرح تے کدی وی نہیں سی ہویا تے آج -
آج مینوں پتہ لگا لے کہ میں اوہناں دی عادت پا بیٹھی آں
یاں فیر بہت ساریاں عادتاں — ادسے برانڈ دے سگریٹ
دی عادت -

ادسے طرح چاء دا ادھا کپ چھڈ دیون دی عادت - لکھنا
لکھ کے کٹ دینا یاں سٹ دینا تے انج گدا لے میں وی
ادہ کاغذ آں جہنوں اوہناں ہتھاں نے لکھیا ، لکھ کے کٹیا
یا سٹ دتا -

ادہ ای ہتھ جیہڑے میرا حوصلہ ودھاندے سن - اج ادہ ای
مینوں وڈھ رہے نیں - میں پُرزے پُرزے ہو کے ہواواں تہ
کھلر گئی آں -

آج ادہی ہتھ میرا ماس چکدے نیں — پر فیر وی میں
ادہی ہتھ پٹی لہجھتی آں - ادہی ہتھ !
جیہناں نے میرے تے کہانیاں لکھیاں - جیہناں نے مینوں

فون کیتے - چھٹی پائی — اکو چھٹی - تے ادھی ہتھ جیہناں نے
 مینوں بھیا سی - اُج اوہ ہتھ کھتے نیں - چاء دی پیالی تھ اوہ
 چہرہ نظر آندا لے - تے میں روپیدی آں - میں تے ادھے
 وانگ ادھی پیالی چھڑی سی - پر پیالی بھر گئی لے - ادھی پیالی
 چاء تے ادھی پیالی ہنچھو !
 تے ادھی پیالی وانگوں میں !

گنجھل

اوہ اک سرکاری محکمے تھ چنگا بھلا افسر سی - پہلی وار جدوں
 اوہ مینوں ملن آیا - اوہوں اک اچھا بندہ اوہوں لے کے آیا
 سی جہدے بارے تھ میری رائے چنگی نہیں سی - پر دُنیا داری
 لئی مینوں جی آیاں نوں آکھنا پیا -
 دوجی واری مینوں اوہیاں گھلیاں ہوئیاں کتاباں دا اک پارسل
 ملیا تے تیجی واری اوہ اک دوست دے دفتر تھ مینوں بل پیا -
 ادھنے میرے بھرا دا اک کم دی کر دایا سی ایسے لئی میں اوہی
 تھوڑی جیہی احسان مند دی ساں - فیر اک بہت عزیز دوست دے
 کول ملاقات ہوئی تے مینوں ادھی چاء دی دعوت قبول کرنا پئی -
 چاء دے مگروں اوہ مینوں گھر چھڈن لئی گیا تے راہ تھ اوہدا
 اک ہور روپ میں دیکھیا — اوہ اک مرد دا روپ سی - ادھنے
 پہلوں تے میرا ہتھ پھڑپھڑا تے فیر..... شاید اوہ جذباتی ہو رہیا سی
 یا ادھنے مینوں غلط سمجھیا سی پر کوئی نہ کوئی گڑبڑ ضرور سی -
 فیر اوہ پتا نہیں کھتے گواچ گیا - بڑے چہرے پتھوں پتا لگا کہ ادھنے
 میری اک جان پہچان دی گڑی دی کتاب چھاپی لے - ادھے
 بارے تھ میں اک عجیب جیہی اوکڑ تھ پے گئی سمجھ نہیں آندی

سی کہ ادہنوں دی دوجے مرداں وانگ شکاری سمجھاں کہ نہ —
 فیر میں نویں نوکری ترح ہر شے بھل گئی۔ ادہا دی چیتا نہ رہیا۔
 کئی وہ ہیاں بعد ادہ مینوں اک کانفرنس ترح ملیا۔ ادہنے
 اپنا فون نمبر تے پتا دی دتا تے ملن دی دعوت دی دتی پر میں
 نہ گئی۔ تے ہن مینوں عباس نے جدوں دسیا کہ ایہہ جان
 کے کہ عباس میرے نال پیار کہدا لے تے میرے نال ویاہ کہ
 رہیا لے۔ ادہنے عباس اگے میری بڑی تعریف کیتی تے عباس
 نوں اپنے دفتروں مینوں فون کرن دی دعوت دی دتی تے عباس
 دے ہتھ ترح اک لاہور۔ کراچی دا RETURN TICKET دی
 دتا۔ تے کہیا جا ادہنوں مل آ — ادہ اُداس ہووے گی۔ میں
 عجیب مُشکلاں ترح پے گئی آں۔ میری سمجھ ترح نہیں آوندا کہ ادہا
 کیہڑا رُوپ سچا لے؟ چاء دی ادہ دعوت مینوں ارج نہیں
 بھلی۔ میں پتا نہیں کیوں ادہے تے اپنے دچکار اک لیک لا
 بیجھی آں۔ جیٹری مڈی نہیں تے میں ادہے بارے ترح کچھ
 نہیں جان سکی۔ ادہے ترح کیہڑا سچ لے؟ کیہ جھوٹ؟
 پر عباس توں سن کے ادہنوں سلام کرن فون جی کردا لے
 تے ملن لئی میں ادہنوں چاء دی دعوت دتی لے؟ پتا نہیں
 ایہہ چاء دی دعوت کس طرح دی ہووے گی؟

میں ادہے بارے ترح کچھ ہور جان سکاں گی کہ ایسے طرح
 گنجھلاں ترح پئی رہواں گی — ادہ کئی عجیب طرح دا بندہ
 لے مینوں تے ادہی کچھ سمجھ نہیں آوندی — پر ہن دل
 کردا لے کہ ادہے بارے ترح کھوج کراں تے ادہا اصل
 بجھاں — شاید کسے چاء دی پیالی دے ساہمنے ادہ اپنا

آپ کھول کے دس دے — تے کوئی تے ادہا وی دردی
 ہووے — کوئی تے ادہنوں سمجھے — پر میں ادہے بارے
 ترح اینا کیوں سوچنی آں۔ مینوں چاہیدا لے کہ عباس دے ساہمنے
 ادہنوں ملاں تے اسیں رُل کے بیجھیے — چاء دے اک
 پیالے دے بہانے ای کھٹے ہو جائیے — تے میرے
 سوالاں نوں کوئی جواب مل جاوے — !

مجبوری

اوہ بہت پہلاں ٹیلیوژن دے ڈرامے تہ اداکاری کرداسی۔
میں اوہدی پرستار ساں، فیر پتا نہیں کیوں اک دوست دی معرفت
ادبے نال فن تے گل بات ہوئی۔

میں دوسرے شہر تہ اک کانفرنس تے گئی ساں کہ ٹیلیفون تے
میرے دوست نے کہیا جس دن دی فرصت ملے فوراً دسو۔ ظہور
ملنا چاہندا اے تے اسیں آداں گے۔

میرا دوست نہیں جاندا سی کہ میں ظہور نوں بطور اداکار دے
پسند کرنی آں۔ ادبے توں پتا لگیا کہ ظہور میری کتاباں پڑھ
کے مینوں ملنا چاہندا اے۔ چلو اک گل تے چنگی ہوئی کہ اوہ
میری شخصیت نوں نہیں من رہیا۔ اوہ مینوں محض عورت نہیں
سمجھ رہیا۔ اک ذہن جاندے ہوئے مل رہیا اے۔ دو دن بعد
میں دسیا کہ آج میں نارغ آں تے تیں لوکی سارے ہوٹل
ای آجاؤ۔ خوب گلاں باتاں کراں گے تے آرام نال بیٹھاں
گے۔

دس وجے میں اپنی اک ہور دوست نوں وی ملنا سی۔
ادہنوں ہوٹل دے بُوے تے چھڈ کے میں مٹری ساں کہ احساس

ہو یا کہ کسے دیاں نظراں میرے جُٹے نوں تک رہیاں سن۔ میں
مُڑ کے دیکھیا تے اک درمیانی عمر دا بندہ تھکدا پیاسی۔ پر
دُوبے ای پُل اوہ کانفرنس تہ آئی اک ہور لکھاری نال گل بات
کر رہیا سی۔ میں ادہنوں تھکدیاں سوچیا اوہو میرا بندہ ہو سکدا
اے۔ تے فیر میں اپنے خیال تے سوچ نوں پراہنہ بٹاندی
ہوئی ہوٹل دی دُوجی منزل دے کمرہ نمبر ۲۰۲ تہ آگئی۔ آکے
میں رُوم سروس نوں کافی دا آرڈر دتا تے اپنی نویں کتاب
دا مسودہ لے کے بہہ گئی۔ ابے میں دو ای ورے پڑے
ہوئے گے کہ ٹیلیفون دی گھنٹی وجی —

”ہیلو جی!“

”میں ظہور آں۔ تہانوں ملنا چاہندا واں۔ بے اجازت ہوئے
تے حاضر ہو جاواں یا تیں لابی تہ آنا چاہو گے۔“
مینوں کسے گل توں کوئی فرق نہیں بیندا۔ تیں آنا چاہو
تے ضرور آؤ پر اوہ دونویں کہتے نیں۔“
”بس آوندے ای ہونے نیں۔“ فیر اجازت۔“
”آہو۔۔۔ ضرور آؤ۔“

فیر میں دوبارہ روم سروس نوں فون کر کے اک دی تھان تے
کافی دے دوکپ دا آرڈر دتا۔ ابے میں فون تے گل کر ای
رہی ساں تے بُوہا کھٹکیا۔

میں دروازہ کھولیا۔ تے ظہور نوں دیکھ کے حیران رہ گئی
ایہہ تاں اوہی بندہ سی۔ جہنوں میں اپنا بندہ کہیا سی۔ پر
میرے نہن تہ ۱۰ سالہ پرانا ظہور سی تے آج اوہ اک پُختہ
عمر دا آدمی سی۔ پہلے ورگا مُنڈا نہیں۔ میری حیرانگی اپنی سی

کہ میں بوجھوں کے آپ راہ چھو گئی ساں تے ظہور نوں کرے دے اندر
آون نوں وی نہیں کہیا۔ کیہ ساڈی ملاقات ایسے طرح دروانے چھو تے ای
ہووے گی۔ تے ظہور دے چھن توں میں شرمندہ جی ہو کے پاسے ہو گئی۔

عجیب جیہی کیفیت سی۔ پر اوہوں مٹان لئی میں ایویں
ای کہیا۔
”تسیں بڑے ویلے سر آئے ہو میں ہننے ای کافی لئی کہیا

اے۔۔۔“
”ایہہ تاں تسیں بڑا چنگا کہتا اے۔“
کھانا اوہناں دوداں دے آون تے کھاواں گے۔ فی الحال
کافی پیٹی پوے گی۔“
”ضرور پیاں گے، پہلاں تے اک گلاس پانی پیاؤ۔“
”حوصلے لئی۔“

”آہو حوصلے تے صبر لئی۔ کیہ میں واقعی آج تہاؤں بل
رہیا واں؟ نالے ہوو وی کئی گلاں نیں۔ جیہڑی بعد چ دساں
گا۔“

میں پانی دا گلاس دتا تے اک پل نوں ظہور دے ہتھ
نے میرے ہتھ نوں چھوٹیا تے فیر۔!

اسیں بڑی دیر تک گلاں کر دے رہے۔ ظہور وی لکھا
سی، پر اوہ سندھی چ لکھا سی جیہڑی میں پڑھ نہیں سکدی
ساں۔ میں آپ ای پڑھن دی کوشش نہیں کیتی، کیوں جے
بوتہا پڑھن نال عذاب دودھ دے نیں تے میں پہلاں ای
عذاباں توں تھکی ہوئی ساں۔

ظہور نوں میرا پنجابی چ لکھنا چنگا گلا سی تے اوہوں میری

گلاں، میریاں نظماں، کہانیاں چ اپنی شکل دسدی سی۔ ایسے
کر کے اوہ میرے کول آیا سی۔ اوہ دودیاں تے آئے تے
ساہنوں وقت دا احساس وی نہیں ہویا۔ اک داری ظہور
نے کہیا۔

”اک گل کہواں، منو گے۔“
میں دل چ گھا بر گئی۔ کیہ پتا کیہ منگے، پر جدوں اوہنے
چاء دی منگ کیتی تے میں ہس پئی۔
”ایہہ خواہش پوری ہو سکدی اے۔“

پنج وجے دے قریب اوہ دودیاں آگئے تے اپنی کسے الجھن
بارے دسنگ لگ پئے پر اسیں کچھ وی سنن نوں تیار نہیں
ساں۔ ساہنوں ڈاھڑی جھکھ لگی سی تے اسیں اوس ویلے
ہوٹل توں کتھے باہر کھانا کھان لئی نکلن دا ارادہ کر رہے ساں
تے میں ظہور نوں کہہ رہی ساں۔

”ایہہ کیہڑا وقت اے نہ دوپہر دی روٹی تے نہ رات دے
کھانے دا ویلا۔ کوئی دیکھے گا تے کیہ کہوے گا؟
”دیکھن والیاں نوں بھل جاؤ، ایس ویلے تے بڑی جھکھ
لگی اے۔“

”پہلے روٹی کھاواں گے فیر کچھ سوچاں گے۔“
اوہناں دے آون نال اسیں چار بندے ہو گئے۔ میں
پہلاں چیزاں سانجھیاں کہ مینوں راتیں دس وجے دی فلاٹ
توں واپس دی جانا سی۔ سوچیا کہ بس سامان چکناں گی تے
ایئر پورٹ ٹر جاناں گی۔
اسیں کھانا کھا ہڈا تے فیر سڑک تے اسیں کچھ دیر سیر

کرن دا سوچیا۔ اسیں سیر کر رہے ساں تے راہ وچ اک نرگس
دے پھل وچن والا لنگھیا۔ ظہور نے پھلاں دا گلدستہ لیا۔ مینوں
دتا۔ فیر اک منگرتوں ۵۵۵ دے سگریٹ دا پکیٹ لیا۔ اک
سگریٹ سلگا کے میرے ہتھ پھڑایا تے میں حیران ہو گئی۔
ایہہ کیہ؟ میرے سگریٹ پیون دا پتا اوہنوں کیوں لگاتے
اوہنے کس طرح جانیا کہ ایں ویلے میں سگریٹ پونا چاہندی آں
خیر میں سگریٹ پیتا۔ اسیں گلاں کر دے رہے۔ کتاباں والی دکان
تکی۔ اوہے وچ جا کے میں کتاباں ویکھن لگ پئی تے کجھ کتاباں
لے کے اسیں پرت آئے۔

ہوٹل آئے۔ کجھ دیر بیٹھے۔ کافی پیتی۔ ایٹھ وچ فون
آگیا کہ تہانوں ایئر پورٹ چھڈن لئی گڈی تیار لے تیں آ جاؤ۔
میں چیزاں ویکھیاں، میری عادت لے کہ اکثر اپنی چیزاں میز
تے یا تکیے ہیٹھ رکھ دیتی آں۔ میں احتیاط تکیا۔ تکیے ہیٹھ
میرے کتاں دے جھکے پئے سن تے میز تے اک کارڈ۔ میں
سوچیا شاید کسے کارڈ دتا ہووے تے میں بھل گئی ہوواں۔
ویکھیا۔ لکھیا سی۔

SHE! THIS IS FOR YOU.

بوہت خوبصورت کارڈ جیہدے وچ اک چنگے دوست نوں
ملن دی خوشی دا اظہار سی تے ایہہ کارڈ ظہور ولوں سی۔
پتا لگیا کہ جدوں میں کتاباں تک رہی ساں اوس ویلے ظہور
نے ایہہ کارڈ فریدیا سی۔
اسیں ساریاں میں اک دوجے نوں الوداع کیتا تے دوبارہ
ملن دا وعدہ کیتا۔ میں اپنے شہر واپس آ گئی۔

دوجے دن ظہور دا فون آیا کہ دوبارہ کدوں آؤ گے، زیادہ
دناں لئی۔ میں کہیا ویکھو۔
جواب ملیا۔ چھیتی آؤ۔ تہانوں ویکھن نوں جی کر دالے۔
فیر شاید ظہور دا جذبہ سچا سی کہ میں جھینے بعد فیر کسے کم
دے سلسلے وچ اوہے شہر وچ ساں۔ اسیں ملے۔ احساس
ہویا جیویں بوہت زیادہ پھر وچھڑے رہے آں۔ فیر اوہی والیسی۔
ظہور دے جذباں دا اظہار تحفیاں دا ہیں ہوندا رہیا تے
میں سوچدی رہی ایہنوں میری پسند میری خواہش، میری ضرورت
دا کس طرح پتا لگدا لے۔

فیر اوہ ۲۵ دسمبر دا دن سی۔ میں بڑی بیمار ساں۔ ۲۴ نوں
فون آیا تے ظہور نے کہیا۔ میں صرف تیرے لئی آ رہیا واں۔
میں منع کیتا پر۔ ۲۵ دی سویر نوں فون آیا۔ میں آگیا
واں۔ بس کجھ دیر وچ تیرے کول آ رہیا واں۔
ظہور آیا تے پتا نہیں کیوں میں منجی توں اٹھ بیٹھی۔ اوہ
سارا دن رہیا تے رات نوں واپس مڑ گیا۔ جدوں اوہ آیا سی
اودوں بڑی بارش سی جدوں اوہ گیا اودوں وی مینہ وربدا
پیا سی۔

اسیں بلدے رہے۔ وچھڑدے رہے۔
میں دوداری اوہے شہر جا کے وی اوہنوں نہ مل سکی۔
وجہ مصروفیت سی۔ پر اوہنے بوہت برا منایا تے ناراضگی
دسن لئی لفافے وچ خالی کاغذ بھیج دتا۔

میں اوہی سالگرہ دے دن اوے شہر وچ ہوندیاں وی
اوہنوں نہیں مل سکی تے اوہنے مینوں ایں گل تے کدی معاف

نہیں کیتا۔ میں بوسہ چاہندی ساں کہ اوہنوں ملاں پر کچھ
ایسا ہو جاندا سی کہ میں نہ بل سکدی ساں۔ اسیں تے کچھ چہر مل
بیٹھ کے چاء دی پیالی وی نہ پی سکدے سی۔
اسیں اک دوجے نال کوئی وعدہ وی نہیں سی کیتا تے نہ
ای جھوٹیاں قساں کھا ہدیاں سن۔ پر اسیں اک دوجے نوں
جاننے ساں سمجھدے ساں۔ اک دوجے وی ضرورت جاننے
ساں۔ اک دوجے توں وکھ نہیں ہونا چاہندے ساں پر وقت
دی مجبوری جاننے ہوئیاں جھجیاں اکھیاں نال وکھ ہو جانے
ساں۔

ظہور نال میری پہلی ملاقات تہج کافی اتے چاء دی پیالی بڑی
اہم ہو گئی تے میں سوچیا اوہدے نال بہر کے چاہ پیتی جاسکدی
اے۔ گل کیتی جاسکدی اے۔
میںوں جیہڑا بندہ چنگا نہ لگے اوہدے نال میں اک پل وی
نہیں لنگھا سکدی فیر چاہ کیوں پی سکدی آں۔
لیجئے۔

لیجئے۔
لیجئے۔
لیجئے۔
لیجئے۔
لیجئے۔
لیجئے۔
لیجئے۔
لیجئے۔
لیجئے۔
لیجئے۔

سوال

ایہ میری اپنی کہانی اے۔ میں چہڑی اور ہیاں اتوں ریڈیو
نوں آواز تے ٹیلیوژن نوں اپنی شکل و سچ ایسی آں۔ چہڑی
نظم تے کہانی ورگی نا جائز اولاد جمی آں تے اپنے ہون تے
مان کر دی آں۔

میرا نان شہناز اے۔
میں اک نظر آدن والی اک تہج سٹر کے سواہ ہو ہی آں۔
میں دس وہیاں توں اپنے گھر والیاں دی جھکھ مٹا رہی آں۔
تے اپنی جھکھ دی گل میں بھلی بیٹھی آں۔
میں پہلی نظم "اکلایا" لکھی سی تے میری پہلی کہانی "فیصلہ"
سی۔ میں ریڈیو تے آواز دے رہیں ڈرائے کر دی رہی تے
ریڈیو توں باہر نکل کے اپنے توں وی وڈے ڈرائے جھکدی
رہی۔

میں کئی تنظیمیں وی دی رکن آں۔ اک تاں عورتاں دی تنظیم
اے جیہدا کم صرف رولا پانا اے ہور کچھ نہیں۔ اک تنظیم ذہنی مریضیاں
دی بہود دی اے۔ تے اک تنظیم تھیر دی اے۔ ایس تنظیم
داناں اسیں سنگھ رکھیا اے۔ ساڈا کم پرانی روایت نوں زندہ

دکھنا تے نوں تجربے کرنا لے۔ اصل ترح میں تہانوں جیہڑی گل
دستی چاہندی آں اوہ ایسے بارے ترح لے۔

اسیں ساریاں رُل کے چاء دی اک پیالی تے اکھیاں کم
کرن دا معاہدہ کیتا۔ ایہہ معاہدہ کسے کاغذ تے نہیں ہویا ساڈے
دلاں ترح ہویا لے۔

اسیں شہر ترح کافی پوسٹری پاٹی لے تے لوکی سانوں لہجے
پھر دے نیں۔ میرا کم تے تنظیم دے دوجے لوکاں دی مدد کرنا
اے۔ میں اوہناں لٹی نوں سکریٹ لکھنی آں تے پروڈکشن ویلے
مشورے دینی آں۔ ایس تنظیم ترح بوہتے منڈے نیں بلکہ منڈے
کھنڈے۔ اینہاں دا جذبہ تے لگن اینہاں نوں کم کرن تے مجبور
کردے نیں۔

اسیں ہین تیک ۲۴ ڈرامے کر چکے آں تے ۲۵ ویں ڈرامے
ترح سمجھ دے کہن تے میں وی اک کردار کردی آں۔ دراصل
سمجھ داتے بہانہ لے میں اپنے کہن تے اے کردار کردی آں۔
میں وی کیہ کہہ رہی آں۔ میں ایہہ کردار کردی ساں — ہین
نہیں کردی۔

میری ماں جیہڑی معاشرے دا اک عکس لے۔ اوہنے سمجھ دے
ساہتے مینوں اجازت تے دے دتی تے ایہہ وی کہیا کہ کیوں
نہیں ایہہ ضرور تہاڈے نال کم کرے گی — پر گھر آکے اوہنے
مینوں آکھیا کہ توں کم نہیں کرنا۔ اینہاں نوں کسے طرح ایہہ سمجھا
دیوں۔ نال دیوں۔

تے میں جنہیں اک چاء دی پیالی تے کردار کرن دا معاہدہ
کیتا سی۔ چاء دی دوجی پیالی تے اوہ معاہدہ توڑ دتا۔

کیوں جے مینوں ایسے گھر ترح رہنا لے۔ اینہاں لوکاں ترح
میں دی جھوٹ بولنا اے، منافقت کرنی لے کیوں جے میں
جیونا لے۔ تے نالے تھیڑ تے کٹ منٹ دا معاوضہ دولت ترح
نہیں ملدا۔ عزت تے اطمینان ترح ملدا لے۔ تے اوہدی نہ مینوں
لوڑ لے نہ میرے گھر آلیاں نوں — جیہڑے لوکاں لٹی سوہنے
تے چنگے نیں تے میرے لئے — ؟

میلی چدر

پہلوں تے روٹی میرے دفتری آدمی سی۔ پر آج ساڈی ملاقات دفتری کسے پارک دی تھاں اک قریبی ریسٹورنٹ وچ ہو رہی سی۔ روٹی مینوں ابویں ای بل گئی سی۔ میں اپنے دوست انور نوں فن کر رہیا ساں کہ اک وانگ نمبر مل گیا۔ ایس نمبر تے بولن والی گڑی روٹی سی۔ روٹی اک کالچ وچ پڑھدی سی۔ فیر ساڈی دوستی ہو گئی پر روٹی دو جیاں گڑیاں ورگی نہیں سی۔ ادہ تے مینوں اگے ودھن دا موقع ای نہیں دے رہی سی تے پس پچھو تے میں ہور اگے ودھن دے موقعے لبھنا ساں تے فیر۔ دراصل گڑیاں نوں جتنا میرا شوق سی تے کسے گڑی نوں جتنا ایسا اسان نہیں بے ہوندا جتنا کہ ایہہ لوکی سمجھدے نیں۔ پر میں اک منیا ہویا کھڑی ساں ایسے لٹی مینوں جتن لٹی بوہتی محنت نہیں سی کرنی پیندی۔ میں بہت گھٹ دناں وچ ای اجہا جال سُدا کہ گڑی آپ تڑندی ہوئی میری مٹھ وچ آ جاندی سی۔ میرے جال وچ ہن تک کنیاں گڑیاں کسے مچھتی وانگ آئیاں سن۔ ایہہ میں دس نہیں سکدا کیوں بے میں گنتی بھل بیٹھا واں۔ دراصل عورت نوں جتن

دا سمجھ توں وڈا ہتھیار اے مظلومیت۔ بے مرد مظلومیت دی تصویر بن جائے تے عورت ترس کھا کے اوہنوں بوہت کجھ دے دیندی اے۔ مینوں ترس کھانا بہت بھیڑا لگدا اے۔ پر میں ایسے ہتھیار نال عورت تے وار کرنا واں تے اخیر چت میری ہوندی اے۔

روٹی وی اجہی گڑی سی جیہڑی آزاد ہون دی کوشش کر رہی سی تے میں ادہے پر کٹن دی تیاری کر رہیا ساں۔ آج نہیں تے کل روٹی دی ہوراں دی طرح میرے بستر دی میلی چدر وانگ میرے پیراں وچ پٹی ہووے گی ایہہ مینوں پتا سی میں ادہے تے اپنی شرافت دا اجہا عکس پایا کہ ادہ میری مرید ہو گئی۔ ہن میں مظلوم بن دی اداکاری کر رہیا ساں تے ایس توں بعد ادہ مینوں سکھ دیوں لٹی آپ دکھاں دے دس پے جاوے گی۔

مرد عورت دے جسم لٹی بڑا مکینہ گھٹیا تے خود غرض بن جاندا اے ادہ بھل جاندا اے کہ کوئی ہور مرد وی ادہی اپنی بھین نوں وی ایسے طرح فریب دے سکدا اے۔ پر اپنی بھین تے اپنی عزت ہوندی اے۔ ادہے بارے ایہہ سوچیا وی نہیں جا سکدا۔

ایہہ میرا ای نہیں میرے ورگے کئی مرداں دا فلسفہ حیات اے۔ جھکھ بڑی ظالم شے اے ایہہ بھاویں روٹی دی ہووے تے بھاویں انسانی بوٹی دی۔ تے جیہڑا بندہ سمجھ کجھ ہونڈیاں کھانڈیاں پینڈیاں ہمیش جھکھتا رہوے ادہا کیہ کیتا جاوے میں وی بڑا جھکھتا ساں پر پہلوں پہلوں اپنی جھکھ نوں اپنے

اندر نکا کے رکھنا ساں فیر جدوں لوڑ ہوندی میری اکھیاں ترح

بھکھ دی لالی بھکھن گگ پندی تے میں عورت

نوں کھادن بیون لٹی پاگل ہو جاندا ویسے لوک مینوں بڑا مہذب
تے شریف سمجھدے سن۔ میں سمجھ نوں اپنا ایہو ای روپ
تکلیا سی۔ کیوں بے میں بڑا ہشیار تے چالاک بندہ آں۔ میرا
اصل کوئی نہیں جاندا۔ کوئی نہیں جان سکدا۔ میں اپنے
تے اپنے پرے پائے ہوئے نیں کہ اصل کوئی تک
ای نہیں سکدا۔ میں کہیا ناں میں بڑا چالاک تے ہشیار آں
تے ایسے چالاک تے میں کڑیاں توں بخت سکنا واں۔ ایسے
چالاک تے میں روٹی نوں آج ریسٹورنٹ ترح بلایا سی تے
فیر ہوٹل۔ ہوٹل دا کمرہ۔ اودہ تے میں۔ تے اودہ
ہوٹل دی طرح اک دن بستر دی میلی چدر وانگوں میرے
پیراں ہیٹھ پٹی ہووے گی۔ پر اودہ ابے آئی کیوں نہیں
ہن تے سوا پنج ہو گئے نیں تے میں ادھوں پنج بے آدن
نوں کہیا سی۔ ایویں ای میں ایدھر اُدھر تکن گگ پیا۔

کچھ دور مینر تے اک کٹی گڑی بیٹھی سی۔ حیرانگی دی گل
اے اودہ کٹی سی۔ یاں ایہہ بوہتی حیرانگی دی گل سی کہ اودہ
کٹی گڑی سی تے ابے میرے تیک نہیں پہنچی سی۔ دل
کہتا کہ اودہ وی اک دن میرے بستر دی میلی چدر بنے۔
اودہ گڑی نہیں سی اودہ تے نری اک سی۔ بھنڈی اک۔

مینوں جس روٹی دا انتظار سی میں ادھوں نہیں میں تے شاید
ایہوں اڈیک رہیا ساں۔ پر اودہ کہنوں اڈیک رہی اے؟

سوال دی اک گنڈھ میرے اندر پے گئی تے میں ایویں ای اودہ
بارے سوچن لگ پیا۔ میں پتا نہیں کہنی دیر ایہیں گنڈھ
نوں کھولن دی گشتش کردا رہیا۔ سوچاں ترح ڈبیا رہیا پر
فیر روٹی آگئی۔

اوس وقت روٹی دا آدنا مینوں زہر لگیا۔ جدکہ میں اودہ
لٹی ایس ریسٹورنٹ ترح آیا ساں۔ روٹی نال گلاں کردیاں ہوشیاں
دی میرا دھیان اوس کٹی گڑی دل سی۔ میں ایناں دور بہہ
کے وی اوس اک دے سیک نوں محسوس کر رہیا ساں۔ اجیہی
اک جہدے بارے ورح میں کچھ وی نہیں جاندا ساں اودہ
کھتوں آئی تے کتھے جاوے گی۔ مینوں کچھ دی نہیں پتا سی۔
ایس ریسٹورنٹ ورح ڈیڑھ گنڈھ بیٹھے رہے پر اودہ گھنٹے بعد
ای اٹھ کے خورے کتھے چلی گئی۔ میں اودہ پچھا وی نہیں کر
سکدا ساں کہ اودہ پتا چل سکدا۔ میں بڑا پریشان ہویا تے
گھر نوں پرت آیا۔ پر کسے کم ورح دل نہ لگیا۔ کئی دنوں
تیکہ میں اوسے ریسٹورنٹ ورح اوس ویلے جاندا رہیا پر
اودہ نہ ملی۔ تے اک دن جدوں میں ایہہ فیصلہ کر کے آیا
ساں کہ بس آج آخری دن ہووے گا فیر میں ایٹھے نہیں آداں
گا۔ ایویں بھیاں دی طرح اک اجیہی گڑی نوں اڈیکنا واں
جیہڑی کدی نہ آوے گی۔

پر اوسے دن اودہ آگئی اودہ اوسے طرح کٹی بہہ کے
چاء دے گھٹ بھر دی پٹی سی کہ میں اودہ کول گیا
تے نیڑے بہہ جان دی اجازت منگی۔ اودہ آپ تے کچھ نہ
بولی پر اودہیاں اکھیاں نے مینوں اجازت دے دتی۔

چپ چپیتی جیہی ادس کڑی دی اکھیاں بولدیاں سن۔ مینوں
اوسنوں تک کے خانم چیتے آئی۔ خانم یونیورسٹی ترح میری کلاس
فیلو سی۔ گل کر دے ہو یاں اوہرے توں پہلاں اوہدیاں اکھیاں
ہس پیندیاں سن باں کوس پیندیاں سن۔ میں اپنی کہندیاں ہوئیاں
اکھیاں ہورکتے نہ ویکھیاں سن۔ تے ہن ایس اک ورگی کڑی
دیاں اکھیاں کہانیاں کہہ رہیاں سن۔ میں اوہداناں پکھیا۔

اوہداناں گل سی تے اوہ اک دفتر ترح کم کردی سی۔ جدوں
بڑی اداس ہوندی سی اوہدوں اوہ ایس ریٹورنٹ ترح آکے چاء
پیندی سی۔ چاء دے تلخ گھٹ ورح اوہ اپنے دکھ درد تے
جیاتی دی تلخی نوں بھلان دے جتن کردی سی۔ یا چاء نال اپنے
اکلاپے نوں ونڈ دی سی۔ اوہدی گل سن کے میں کہیا۔

”گل ہر بندہ اکلا ہوندا لے کجھ دا اکلا پا نظر آ جاندا لے کجھ دا
نہیں نظر آوندا۔“

”پرکس تے کتے نہیں۔ اک دن تہاڈے نال میں اک کڑی
نوں ویکھیا سی۔“

”آہو! اوہ رڈی سی۔ پر اوہ دی اک چھل فریب سی۔“

جیون لئی کوئی نہ کوئی بہانہ تے چاہیدا لے نال۔

”تیس سارے مرد عورت نوں چھل فریب۔ بہانے ترح
توں دکھ کجھ نہیں سمجھدے کیوں؟“

”بوہت ساریاں عورتاں تے بہانہ دی نہیں ہوندیاں۔ کجھ
آس ہوندیاں نیں، کجھ خواب تے کجھ ضرورت۔“

”اوہ کیہڑی سی؟“

”اوہ تے اک بہانہ ای سی۔ تے توں؟“

”میرا کیہ ذکر لے؟“

”تیرا ذکر نہیں۔ تیری ضرورت دی لے۔“

”پر ایہہ تہاڈی میری پہلی ملاقات لے نا؟“

”ضروری نہیں کہ ہر پہلی ملاقات پہلی ای ہووے۔“

”کیہ چاہندے او؟“

”توں سمجھدی ایں؟“

”میں کجھ دی سمجھنا نہیں چاہندی۔“

”کیہ توں حقیقت توں ڈرنی ایں؟“

”نہیں حقیقت توں نہیں جھوٹے توں۔“

”توں مینوں جھوٹے سمجھنی ایں۔“

”جھوٹے بندہ نہیں بندے دی گل بات ہوندی لے۔“

”توں ایہہ کیہ لفظاں دی کھینڈ مینوں کھڈا رہی ایں؟“

”ایہہ ترے لفظ ای نہیں۔“

”میں دی ترے لفظ نہیں کہے ایہہ سچ لے۔“

ایہہ کہہ کے میں اوہدا ہتھ پھڑپھڑاتے اک لہر جیہی مینوں اندر
پھیر گئی۔ اوہ واقعی اک سی۔ اک۔

اوہنے میرے ہتھ توں اپنا ہتھ چھڈایا تے چپ کر گئی۔

”توں مینوں بوہت کھری بوہت چنگی تے اپنی گل ایں۔ ایسے

لئی میں..... توں تے بڑی زندہ عورت ایں.....“

میں..... تے زندہ عورت؟ میں تے اک مردہ عورت آں۔

برف دی بیل درگی.....“

”جو دی کہندا لے اوہ غلط کہندا لے۔“

”میں غلط نہیں کہندی تے ایہو جیہیاں گلاں تے جڑاتاں مینوں

پسند نہیں۔
 ”توں بھوٹ کہہ رہی ایں۔ میں تیرا ہتھ پھڑپھڑاتے تیرے چہرے
 دارنگ بدل گیا سی تے ہن دیکھ۔“

ہن ؟
 ”میں اودا ہتھ پھڑکے چڑیا۔ اے کنا سرور آیا اے۔ کرتا
 نشہ اے۔“

ہونہ۔ سرور۔ نشہ
 ”کیہ تینوں کچھ محسوس نہیں ہو یا ؟
 ”نہیں بالکل نہیں۔“
 ”توں اپنی تے بے حس نہیں۔“
 ”میں تھادی سوچ توں زیادہ بے حس اں۔“
 ”نہیں میں نہیں من سکدا۔“
 ”تسین نہ متو۔ پر ایہو پیچ اے۔“
 ”میں تینوں فیمل سکاں گا ؟“
 ”پتا نہیں۔“

”دل کردا اے تینوں کوئی تحفہ دلیاں، کیہ لویں گی ؟
 ”میں تحفے لین دی عادی نہیں۔ ایس لٹی کچھ نہیں۔“
 ”توں تے بڑی اوکھی کڑی ایں۔ کوئی تیرے کول آؤں دی
 جرات نہیں کر سکدا۔“
 ”تے میں تیرے اپنے نیڑے آ گیا واں۔ میں تینوں چت
 لیا اے نا۔“

”نہیں تسین مینوں جتیا نہیں۔ کسے دی عورت دا ہتھ
 پھڑ لینا چم لینا یا اوہوں گل نال لالین دا ایہ مطلب نہیں کہ

تسین جت گئے اوتے اودہ ہار گئی اے۔“
 ”فیر توں مینوں ایہ اجازت کیوں دتی ؟“
 ”میں کسے نوں دی ایہ اجازت نہیں دتی۔“
 ”میں زبردستی تے نہیں کیتی۔“

”میں اجازت تے نہیں دتی۔ جدوں دی کوئی مینوں صرف
 عورت سمجھن لگ پیندا اے میں اودے توں بوہت دور چلی جانی آں۔
 پتہ میں تے تیرے قریب آیا واں تے تینوں میرا مطلب اے۔ پیار۔“
 ”پیار۔ میں کسے پیار نوں نہیں جاندی نہیں مندی۔“
 ”پر ایس حرکت دا مطلب اے پیار۔“
 ”ایہدا اودہ مطلب نہیں جو تسین سمجھیا اے۔ ایہدا کچھ دی مطلب
 نہیں۔۔۔۔۔“

”کچھ تے ہووے گا مینوں سمجھا دے۔“
 ”میں آپ ای کچھ نہیں سمجھی تہاںوں کیہ سمجھاواں ؟“
 ”کیہ توں ادس گھڑی توں انکار کرنی ایں ؟“
 ”میں انکار نہیں کر دی۔ میں ایہ بحث نہیں کرنا چاہندی۔“
 ”کمال اے مینوں جگا کے توں آپ سو جانا چاہندی ایں۔“
 ”میں تہاںوں یاں کسے نوں نہیں جگایا۔“
 ”فیر کسے مردے اپنے قریب آؤں دا ہووے کہ مطلب
 اے۔ ہووے کہ ظاہر ہو ندا اے۔“

”تسین غلط سمجھ رہے او۔ میں اوں ڈیلے کتھے دی نہیں ساں۔
 ”پر تیرے بدن دی آگ تے ایٹھے ای سی توں کتھے ہووے
 کس طرح ہو سکدی ایں ؟ کس طرح ؟
 ایہ دی ہو سکدا اے۔ سمجھ کچھ ہو سکدا اے۔ تسین مرد

تے اوہ تھچھے چالھی دریاں توں ایس دن موم بٹی بالدی سی تے بچھا
دیندی سی۔ جیویں کسے دی سالگرہ ہووے، پر ایہہ سالگرہ کبھی
سی۔ کوئی نہ جاندا سی۔ اوہدے بال تھچھے تے اوہ کبھدی بس پتر
میری اپنی ای سمجھو۔ پر تہانوں تے اپنی تاریخ یاد ای نہیں
فیر تہاڈی کس طرح سمجھیے؟ اوہو گل اوہ کبھدی تے اوہو جواب
اوہ دیندے۔

اوہ کسے نوں کس طرح دس دی کہ ایہہ اوس بندے دی تاریخ
پیدائش لے جیہنوں اوس توں وچھڑیاں وی زلمے ہو گئے نیں۔
تے جیہدے نال اوہنے کدی وی اوہدی سالگرہ دا دن نہیں سی
منایا پر اوہ تاریخ اوہدے دل تے لکھی گئی سی اوہ کسراں بھل
سکدی سی۔؟ اوہ کیویں بھل جاندی۔؟ اوہ اپنا آپ بھل سکدی
سی پر اوہ تاریخ نہیں بھل سکدی سی۔

اوسنوں پتا سی کہ اوہ ایسے تاریخ نوں جیہا سی تے کدی اوسنوں
انج لگدا جیویں اوسنوں اوہ آپ جم آئی لے تے اوہدے بٹے چوں
پیڑاں نکلدیاں۔ اوہ ایسے طرح چیکاں مار دی جیویں اوہنے اپنے
بالاں دے جمن تے ماریاں سن تے کدی اوہ اوس ماں دا سوچدی
جیہدی گلہ دا اوہ جایا سی۔ اوہ سوچاں سوچدی سوچدی جھٹی ہو جاندی
تے فیر آپے آپے ہاسے ہسدی۔ ساریاں نوں پتا سی کہ ایس تاریخ
نوں اوہ سویر ای بوسے نوں جنڈا مار کے اندر کرے تہ بہہ جائے
گی تے فیر رنگ برنگیاں دا جاں شام تیکر کئی پین گیاں۔ تے
شام توں بعد اوہ بولہ کھول کے آپے باہر آ جاوے گی تے کہوے
گی۔ تیں شیرینی نہیں ونڈی۔ ایہہ تاں خوشی دا ویلا لے
آہو۔ پخو۔ گیت گاؤ۔ جھومر پاؤ۔

جدوں اوہ گراں تہ رنہدی سی۔ اوہدوں اوہ گڑ والے چاول
پکاندی تے انگیسھی تے دیوا بالدی۔

”ہن اوہ شہر تہ سی۔ تے اوس دن اوہ بازاروں کیک
لیاوندی تے موم بٹی بالدی۔ فرق سی تے صرف چیزاں دا۔ اوہدا
جذبہ اوہی سی۔ اوہدی پیڑوی اوہی تے اوہدی سیک وی اوہی۔
اوہدے پتر تے دھیاں ماں نوں ایس حال و تہ ویکھن لے
عادی ہو گئے سن۔ ہن اوہ سوال نہ کرے۔ ہن کوئی وی سوال
نہ کرداتے اوہ کرے و تہ کئی بہہ کے کندھاں تے باریاں نال گلاں
کر دی۔ کبھدی میں تاں اٹاں نال ویاہی گئی۔ کسے نہ بھیت جانیہ۔
کسے خبر نہ ہوئی کہ میں اٹاں توں پہلاں بوسے نال ویاہی گئی
ساں فیر بوسے تے جنڈا پے گیا تے مینوں جنڈے دی طرح رنگ
لگ گیا تے میری گنجی گواتج گئی تے فیر اوہ گاؤن لگدی۔“

گنجی گھڑواں کہ مر جاداں دس لے طیبیا

کس دل جاناں کس نوں حال سناواں

ایسے تاریخ نوں جیویں اوسنوں کوئی دورہ جیہا پیندا۔ پہلوں
سائے نکر کرے سن۔ فیر ذکر کرے سن تے ہن نہ فکر نہ ذکر۔
جیویں اوہ کچھ وی نہیں سی۔ کھتے وی نہیں سی۔ اوہدا اپنا کون
سی؟ کوئی وی نہیں۔ اولاد سی پر اوہ وی اوہدی اپنی نہیں
سی اوہدے خاوند دی سی۔ بس اوہ آپ ای اپنی سی یا فیر اوہ
تاریخ۔ پوئے سال دے تن سو پیسٹھ دناں وچوں اک دن بس
اک دن اوہدا اپنا سی۔ باقی سائے دن تے ساریاں راتاں لوکاں
دیاں سن۔ پر اوہ دن اوہدے توں کوئی نہ کھو سکدا سی۔ کوئی نہ
لے سکدا سی۔ اوہ پہلی واری توں ای اوس دن لٹی لٹ پٹی سی۔

”توں گھروں باہر نہ نکلیا کر۔ ایہہ میلی اکھ والے تیرے جیہی صاف سُتھری گڑی نوں وی میلا کر دین گے تے ایہہ میں دیکھ نہیں سکدا۔“

”پر کیوں؟.... توں کون ایں؟“
 ”میں تیرا کوئی نہیں، میں کسے دا کوئی نہیں۔ میرا تے کسے نال کوئی رشتہ وی نہیں۔ میں تے ایس پنڈتج نواں آیا واں۔“
 ”کیہ کرنا ایں؟“

”فوج تہ لوکری۔“
 ”اچھا۔ فیر تے توں بوہت ساریاں چیزاں لیا یا ہوویں گا۔“
 ”میرا کون لے جیہدے واسطے لیا واں۔؟.....“
 ”بس اپنے لئی کجھ لیا یا واں۔“

”کیہ؟“
 ”کیہ کجھ دساں۔۔۔۔۔۔“
 توں ادھی گل چھڈ کے ٹر گیوں۔ میرے اندر تیرے لئی اک دیوا جگیا تے میں ہر گل تیرے باسے ای سوچدی تے تیرے ای نال کر دی۔ میرا دی ہوہ کون سی؟

اک دن میں ترنجن دا بہانہ کر کے تیرے بوسے جا پہنچی، توں حیران پریشان ہو گیا سیں۔ میں آپ ای بوسے توں اندر لنگھ آئی۔ چلے دے کول میلے بھانڈے سن تے چاء دی ادھی پیالی۔ میں تیری جھوٹھی پیالی پیتی تے کجھ کہے سنے بغیر ای پرت آئی۔ میں نہ ایس توں پہلاں کدے چاء پیتی سی نہ بعد وچ۔ میری جیہہ تے ہن وی اوس چاء دا ذائقہ جیوندا لے۔ سبھ جاندے نیں کہ میں چاء نہیں پیندی پر ادھہ ادھی پیالی اوس بارے تہ

کوئی نہیں جاندا۔

میں بوا کھولنی آں۔ باورچی خانے تہ جا کے خانسائے نوں ادھی پیالی چاء بٹان نوں کھندی آں۔ اپنے کمرے وچ آدنی آں۔ کجھ دیر بعد خانساں چاء لیاؤندا لے پر ایہہ تے بھری ہوئی لے۔ میں تے ادھی پیالی منگی سی۔
 میں غصے تہ چاء دا کپ ڈولھ دینی آں تے کھندی آں۔ توں کدے ادھی پیالی نہیں پیتی۔ تینوں کیہ پتا ایہہ سواد کیہ ہوندا لے۔ ادھی پیالی کیہ ہوندی لے۔ فیر میں چیکن لگ پیندی آں۔ سارے میرے آسے پاسے اکٹھے ہو جاندے نیں تے جدوں ادھناں نوں غصے دی وجہ پتا لگدی لے تے ادھہ حیران ہو جاندے نیں۔

میں ادھناں نوں حیران چھڈ کے باورچی خانے تہ جاندی آں پھری لے کے اوس نویں رُوح نوں ٹوٹیاں وچ ونددی آں تے کھندی آں۔

”اوہی تاریخ فیر کسے جاتی وچ نہیں آوے گی۔ کوئی ہوہ نہیں مرے گی۔ تے اک دن دی آس تے نہیں جیوے گی۔ میرے درگی کوئی ہوہ نہ ہووے۔ کتھ نہ ہووے۔ کدے نہ ہووے۔ ساری عمر ادھی پیالی چاء تے اک تاریخ مُٹھ تہ لے کے بیٹھی رہوے گی۔ ایہہ نہیں ہووے گا۔ کدے نہیں ہووے گا۔“
 تے فیر اوس تاریخ نوں زندگی جوں مٹادن والے ہتھ ادھی پیالی توڑن والے ہتھ۔ آہو ادھی ہتھ آج میری رُوح دی کجھی گھر دیندے نیں۔

اوہی پھری لے تے اوہی کمرہ۔ اوہی تاریخ۔ اوہی

یہ تے فیر میرے ہتھ مینوں وی ادے چھری نال مار دے
 نیں —
 تے گھر وچ ادھی تارنخ جیوندی لے۔ ادھی تارنخ میرے
 مرن دی تارنخ — تارنخ دے مرن دی تارنخ لے۔
 ایسے تارنخ نوں دُور کھتوں گیت گاؤن دی آواز آوندی
 لے ...

دس وے طبیب!
 گنجی گھڑاواں کہ مر جاواں
 گنجی گھڑاواں کہ مر جاواں!

بھجی عورت

مینہ وچ میرا اپنا آپ میرے وس وچ نہیں رہندا۔ میرے پیر
 گلیاں سڑکاں تے ٹرن نوں کر دے نیں۔ میرا جی بھجی نوں کر دالے۔
 گلیاں سڑکاں نال میرا کوئی بڑا گھڑا رشتہ جا پدا لے۔ گدا لے گلیاں
 سڑکاں تے میرے پیر نہیں تڑ دے۔ بلکہ کوئی میرے دل تے پیر دھرا
 ہووے — تے میں ایس واز نوں سُنن لئی گھروں باہر سڑکاں وچ
 ٹر پینی آں۔ اہو گل سی پئی آج میں ورحدے مینہ وچ گھروں ٹری
 ساں۔ راہ وچ دو چار کم کیتے تے فیر میں ریاض دے دفتر تیک
 اُپر گئی۔

اوہ بوہت حیران سی پئی ایس بھجے ہوئے بے اعتبارے موسم
 وچ میں کدھر۔ میں اوہناں کول ہو کے وی دُور بہہ کے اوہناں نال
 بڑی دیر تک گلاں باتاں کیتیاں تے چاء دی اک پیالی پیتی۔ دوجی پیالی
 میں آپ اڑی منگی سی۔ کیوں جے میرے اندر دی ترہیہ تے جھکھ مینہ وچ
 ودھ جاندی لے۔ تے میں اپنا آپ لکا وی نہیں سکدی۔ مینہ وچ چاء
 دی پیالی چوں اُٹھدی سیک تے دھواں مینوں بڑا سوہنا گدا لے کیوں جے
 اہدے وچ کنیاں بھلیاں گلاں چیتے آوندیاں نیں تے کئے خواب
 جاگدیاں اکھیاں وچ دیوایاں وانگ جگ پیندے نیں۔ ایس لئی وی اپنا

آپ بھنٹی لٹی اک دی تھاں دو چاء دیاں پیا لیاں پیتیاں تے فیرا چن چیت
میں کہیا۔

لو۔ میں ہن چلی۔

سبھاں دیاں اکھاں ٹڈیاں دیاں ٹڈیاں رہ گیاں، سبھناں دے ساہ
اُتے دے اُتے رہ گئے۔

”ورعدے مینہ وچ۔“

کول بیٹھے جمیل نے کہیا۔ ”دھیان نال گڑیئے۔“ کتھے بعد وچ تینوں
کوئی کہانی بھی گڑی بارے ای نہ لکھنی پوے۔
”میں تے ہمیش ای بھی گڑیاں تے بھجے بندیاں دی کہانیاں لکھتی آں۔ میں
آپ جو بھی رہندی آں۔“

ایہ کہہ کے میں دفتروں باہر نکل آئی تے گلیاں سڑکاں تے ٹرن لگ
پئی۔ ہن میں کسے ہو نال نہیں اپنے آپ نال گلاں کر رہی ساں۔ ایہہ
لوکی تے میرے بارے وچ کچھ وی نہیں جانے۔ ایہناں نوں کیہ پتہ میں
کتنے ورہیاں نوں جیاتی دے کوڑے گھٹ کئے صبر نال پی رہی آں جدوں
راتاں نوں مینہ دی واڑ آوندی اے تے جی کر دالے۔ باہر جا کے نیھرے
وچ و سدا مینہ وچ کھلو جاداں تے میرا باہر وی بھج جاوے۔ اندروں
تے میں بھی رہندی آں۔ میں دکھاں درداں تے اذیتاں وچ بھی عورت
آں۔ میری ہر کہانی داکر دار میں آپ ای آں تے ہر پیڑ میرے ہی سینے
توں اُٹھدی اے۔ ہر خواب میرا ہی ادھارہ جاندا اے تے ہر اکھ وچ
میرے ای آنجو ہوندے نیں۔ میں جیہڑی ہر پل سفر وچ رہندی آں۔
دھپاں وچ سڑدی آں تے مینہ وچ بلدی آں۔ میں تے بھنٹی رہندی
آں۔ مینوں اچھی جیاتی نہیں بھئی جیہڑی سکھ پیا لے پیوندی ہووے۔
میں تے درد وچوڑے تے جکھ تہہ لے کے جیاتی نوں جردی رہی آں۔

ایہہ لوک کہندے نیں مینہ وچ تسیں کتے ای جا رہے او۔ بھج جاؤ
گے۔ آؤ ساڈے نال گڈی تے بہ جاؤ۔

تے میں روندی روندی ہس پیندی آں۔ ایہہ کیہ جانن۔ میں تے ہمیش
ای کٹی رہندی آں۔ میں تے ہمیش ای کٹی رہواں گی کسے دے نال بے
ٹردی پواں تے کٹی۔ کسے دی گڈی وچ بہہ وی جانواں تے فیردی کٹی۔
مینوں تے کسے داسا تھ سا تھ ای نہیں لگدا۔ مینوں تے کوئی وی اپنے
ورگا نہیں لگدا۔ سارے ادھے لگدے نیں۔ ایہناں وچ کوئی وی پورا
نہیں۔

کوئی وی نہیں۔ کوئی وی نہیں جیہڑا گلیاں سڑکاں تے پیر دھردا ہووے
تے اوہنوں لگے اوہ اپنے ای جتنے تے پیر دھردا لے۔ کوئی وی نہیں
جیہنوں چاء دی پیالی وچ اپنا آپ دسا ہووے۔ کوئی وی نہیں جیہنوں
چاء دے سیک تے دھویں وچ وچھڑیاں تے نکھڑیاں دیاں شکلاں نظریں
آوے۔ کوئی وی نہیں جیہڑا میرا اصل پہچان سکے۔

مینوں بھارتاں پاوٹ والے دی مینوں نہیں بھج سکدے۔ میرے
نیٹے رہن والے وی مینوں دور ای رہندے نیں۔ تے پھر میرے
نیٹے کون اے؟

کہانی دی کہانی

اج ایہ میریاں کہانیاں دے سارے کردار اپنی اپنی چاء دی پیالی لے کے میرے ساہمنے آگئے نیں۔ ایہ کہندے نیں۔
سانوں کردار بناؤں ولے۔ توں تے کہانی کار کہاوندی ایں۔ اج سانوں کوئی اچھی کہانی دی سنا۔ جیہدا کردار توں آپ بنی ہوویں۔ اسیں تیرے موٹھوں تیری کہانی سنا چاہندے آں۔ آ۔ آ۔ اج اپنی کوئی کہانی سنا۔
اسانی تارے نیں

دلال دیاں کھول گنڈیاں
میں واند سن کے چاء دی پہلی پیالی دے کردار ارسلان ول تنگنی آں۔
ادھو ارسلان جتنے چکڑ رنگی نوریاں نوں اک سوال دے جواب لئی، موت دی شکل تنگنی تے مجبور کیتا سی۔ ادھدی اکھیاں وچ حیرانی دے اے تے دکھ دی۔ ایس ویلے تے ادھدا چہرہ وی نوریاں دی لاش ورگا چٹا ٹھیک پیا وسدا اے۔ ادھ موٹھوں کجھ نہیں کہندا پر ادھدی اکھیاں سوال دا جواب اڈیک رہیاں نیں۔ میں کجھ کہہ کے ادھدے وتوں دھیان ہشان دی گوشش کرنی آں۔

میرے اپنیو! میرے پیارو! —
اُنچ تے ہر کہانی میری اپنی کہانی اے۔ پر کجھ کہانیاں کرداراں دیاں

ہوندیاں نیں تے کجھ داکر دار کہانی کار۔ آپ ہوندا اے۔ ایس کہانی داکر دار کوئی ہور نہیں۔ میں آپ ای آں۔
اجے میری گل پوری نہیں ہوئی کہ چاء دی دوجی پیالی داکر دار کہانی کار میرے ول تک کے مسکرا ندا اے۔

تے مینوں اوس عورت دا خیال آوندا اے جیہنوں کہانی کار تے کسے نوں کہانی دی طرح بھیا سی تے ادھدے ساہمنے ادھدا اپنا آپ اک نوں عورت دے روپ وچ ظاہر ہو یا سی۔ کہانی کار دی زندگی وچ اک ادھدی اپنی عورت سی جیہڑی ادھنوں اپنی نہیں گدی سی تے ایہ پرانی عورت ادھنوں اپنی لگی سی تے فیر۔ وقت دی جدائی نے اوس عورت نوں دسیا کہ ادھ اپنی کہانی وچ کہانی کار دی عادت پا بیٹھی اے۔ پر ادھنوں ادھنوں چاء دی ادھی پیالی وانگوں چھڈ دتا سی۔

فیر مینوں وی اپنی راہ وچ چھڈی ہوئی گل چیتے آئی تے میں کہیا۔
آہو۔ میں دی کہانی لکھنی آں۔ کردار بناوندی آں تے کدی کدی آپ دی کردار بن جاندی آں تے کسے کردار دی طرح اداکاری کرن لگ پیندی آں۔

ہن فیر میں بھٹک جاندی آں تے میرا خیال تجھی چاء دی پیالی والے اداکار ظہور ول جاند اے۔ جینے میرے ہتھ وچ نرگس دے پھل تے سگریٹ دتا سی تے فیر دو خوشبوداں دل بل کے اک یک ہوئیاں سن۔ اسیں اک دوجے نوں جانے ساں۔ سمجھدے ساں تے ایہو ای شے لوڑی دی اے۔ ادھو شے زندہ رہندی اے۔ جیویں پہلی ملاقات دی چاء تے کافی دی پیالی دا ذائقہ زندہ رہ گیا تے پتہ لگیا ادھدے نال گفتگو ہو سکدی اے۔ چاء پیتی جا سکدی اے۔ جیاتی ورتی جا سکدی اے۔ ہڈ ورتی کہانی وانگ۔ کیوں جے ادھ اپنا سی — !

ایہ سارے وی تے میرے بوہت اپنے سن۔ چہڑے آج میرے
توں میری کہانی سن لئی میرے گرد گھیرا پا کے بیٹھے سن۔ تے میں
ایہناں اپنے کرداراں وچ اپنی گواہ گئی ساں کہ مینوں اپنا وی چیتا دوسر
گیاسی۔ ہن فیر میں اپنے ول آگئی ساں۔

دوستو!۔ میری ایہ کہانی مینہ وچ بھیجی اک کڑی دی کہانی لے۔
اوس دن میں ریاض دے دفتر وچ دسدے مینہ وچ ای ٹر گئی ساں،
تے جدوں مڑی اودوں وی مینہ پیا دسداسی۔ شاید سادوں دا مینہ
سی، پر کوئی وی مینہ ہووے جے مینہ سن دا سوچے تے فیرا وہ کسے دا
آکھا مندا نہیں۔ کسے دے موڑیاں مکدا نہیں۔ جس طرح میں کسے دا
آکھا منے بغیر ای گھروں نکل گئی ساں۔

پتہ نہیں کیہڑی اک بھادون لئی میں دسدے مینہ وچ نکل گئی ساں۔
تہن چار لوکاں نوں بلدیاں بلدیاں ای دوپہر ہو گئی سی۔ تے ہن ایس
مینہ بھری دوپہر وچ میں ایس دفتر وچ بہہ کے کئی ای دیر سبھ نال
گلاں باتاں کر دی رہی۔ چاء دیاں پیالیاں پیندی رہی۔ دراصل
مینہ وچ چاء دا سواد ای ہو رہا ہوتا ہے۔ مینوں چاء تے چاء توں
اٹھدی بھاپ تے خشبو دا سوتج کے ای بڑا چنگا لگدا ہے۔

تے فیر مینوں چاء دی اوس عورت دا خیال آیا جیہڑی میں قبول کیتی
سی تے ایس لئی کہ شاید مینوں اوس بندے بارے کچھ پتہ لگ سکے کہ
ادبدا اصل کیہ ہے۔

میں اودے تے اپنے وچکار اک لیک لا بیٹھی ساں تے سمجھ
نہیں آوندی سی کہ پہلی ملاقات پس سی یا ادبدا روپ جہدے بارے
وچ عباس نے مینوں دیاسی۔ گنجمل سوالاں دے جواب نوں لبھن
لئی میں ادبدا چاء دی دعوت قبول کیتی سی۔ آہو۔ تسیں پہچان

گئے او۔ ایہ چاء دی تیجی پیالی دا کردار لے چہڑا کہہ رہیا ہے۔
چاء وی تے پیو۔ تہاڈی پیالی تے اوسے طرحاں پٹی اے۔ پس
اک ادب گھٹ ای تسیں لیا ہووے گا۔
میں چاء دا اک گھٹ پیتا تے اپنی کہانی دا اک ساہ لیا۔

عورت وچاری وی تے سدھراں تے آساں دی اک پیالی دی طرح
ای اے تے ادبے جذبے بھاپ دی طرحاں ادبے بھٹے دچوں باہر
اُڈدے دکھالی دیندے نیں۔ ادبے لفظ کے خشبو دانگوں ادبے
آسے پاسے کھلے جاندے نیں۔

جیویں جن دا مالہ ہوندا لے ناں ایسے طرحاں عورت اپنے لفظاں
نال اپنے آسے پاسے اک مالہ بنا لیندی ہے۔ جہدے وچ کوئی داخل
نہیں ہو سکدا۔ ادہ اپنے گرد اک دائرہ کھچ لیندی اے جہدے وچ
کوئی ہو نہی آسکدا۔ کوئی ہو نہی جھاتی نہیں پاسکدا۔

ایہ گل سندیاں ای چاء دی ستویں پیالی والی گل بول پیندی ہے۔
آہو۔ توں پس کہندی ایں۔ مینوں اوہنے اک سمجھیا سی تے میں
برف دی سل نکلی۔ میں ادبے یا کسے ہو رہی بستر دی میلی چدر بن کے
نہیں جی سکدی ساں۔ جیونا نہیں چاہندی ساں۔ اوہنے سمجھیا اوہ مینوں
چت بیٹھا ہے۔ میں تے اوہنوں امتحان وچ پا کے ادبدا امتحان لے آئی
ساں تے اوہ مار گیا۔ ہمیش جتن والا ایہ کھید مار گیا۔

پر ایس توں آگے اوہنوں کسے نے کچھ وی کہن نہ دتا۔ سبھ کہانی
سنا چاندے سن۔

اچھا سناؤ آں۔ ہاں میں کیہ گل کر رہی ساں۔ آہو۔
گل ہو رہی سی۔ چم چم دسدے مینہ دی تے فیر چاء دی پیالی دی بلکہ
چاء دی اک نہیں کئی پیالیاں سن۔ شاید نو پیالیاں سن۔

آخری بیالی پی کے میں اٹھ گئی تے اوہناں نوں کہیا۔

لو — ہن میں جا رہی آں —

کول بیٹھے جمیل نے ایہہ گل سُن کے کہیا۔

کڑیئے ! دھیان نال — مینہ وِج بھج جایش گی تے فیر تینوں کوئی نوں کہانی کسے بھی ہوئی کڑی بارے لکھنی پوے گی۔

گل سُن کے میں چُپ کر گئی پر سوچن لگی۔ میں تے ہمیش ای بھی رہندی آں، پر کسے نوں پتہ نہیں لگدا۔ توکی میریاں لکھیاں کہانیاں ایسے لئی پڑھدے نیں کہ اوہ بھیجاں کہانیاں ہوندیاں نیں — کوئی وی تے نہیں جاندا کہ ہر کہانی لکھدے ویلے لکھن توں پہلاں تے بعد وِج میں بھی رہندی آں۔

کیہ توں مینوں لکھدے ہوئیاں وی بھی سیں ؟

میں سوال کرن والی دابے جیا چہرہ دیکھیا تے ادبے دل تکد پوٹے اوس بندے نوں دیکھیا جیہڑا ہر وقت فلسفہ بولداسی تے عادی مجرماں دی طرحاں عاشق سی — جیہڑا جھل بیٹھاسی کہ کسے دن اوہ ربّ تے ہتھوں پھڑیا گیا تے اوہدا کیہ حشر ہووے گا۔

میں دوداں دے جھوٹے رشتے ول تکیاتے ہس پٹی۔

چاہ دا اک گھٹ بھر کے میں گل اگے ٹوری۔

میں بھی ای رہندی آں — کدی جذبیاں دی تریل وِج۔ کدی سفلیاں دی چانچی وِج تے کدی اپنے کرداراں دے عذاب تے اذیتاں وِج۔ کدی روح دیاں پیٹراں وِج — کدی روندیاں اکھیاں وِج — میں بھی ای رہندی آں۔ ہر بندہ کدی نہ کدی تے ضرور بھجدا اے۔ جیاتی وِج کچھ پل لئی یا فیر جیاتی دے ہر پل لئی۔ ہر ساہ لئی بھجنا پیندا اے۔

تے میں فیر اپنے اک بھجے ہوئے کردار وِج ڈب جاندی آں۔ جیہڑا کردار ریڈیو تے ٹی وی تے کم کرن والی شہناہ دالے۔ جیہڑی اینہاں اداریاں وِج اپنا آپ ویچدی اے۔ اوہ اپنی روٹی دی جھکھ ایتھوں پوری کر دی اے تے رُوح دی جھکھ اوہنوں عقیدے دی دنیا وِج لے آوندی اے۔ جتھے ادب دی کٹ منٹ اے۔ پر اوہنوں وی دو جیاں دی طرح منافقت کرنی پیندی اے۔ سمجھو تے کرنا پیندا اے — کچھ کہن تے کچھ ہو کر کرن دے تضاد دا سامنا کرنا پیندا اے۔ معاشرے دی خاطر اوہ دل دی سدھر پوری نہیں کر سگدی۔ اوہنوں دی کاروباری ذہنیت دے مطابق چلنا پیندا اے تے اوہ کہندی اے —

تھیڑ تے کٹ منٹ ہے پر کٹ منٹ دا معاوضہ نہیں ملدا۔ سکون تے واہ واہ عزت نال ملدا اے۔ پر ادب دی لوڑ نہ اوہنوں اے نہ ادبے گھر آلیاں نوں — کیہ واقعی اوہنوں لوڑ نہیں ؟ ایتھے اوہ اپنے نال جھوٹ بول رہی اے — کیوں بے پیج بول نہیں سگدی۔ پیج بولن تے منن والے دی معاشرے وِج نہ کوئی تھاں اے تے نہ ای ادب دی ضرورت ہے۔

ایہدے نال ای میں ایس کردار چوں نکل کے اپنے اصل روپ وِج واپس آ جاندی آں — میں جیہڑی کہانی کار آں تے اپنے کرداراں دی خواہش تے اپنی کہانی اوہناں نوں سنارہی آں — میں پھر کہانی یاد کر دی آں تے گل اگے ودھاندی آں۔

فیر میں دفتر وں نکل کے وسدے مینہ وِج ٹر گئی۔ بڑی دور تیک تے بڑی دیر تک میں بھجدی رہی۔ مینوں راہ وِج کینے لوکاں نے روکیا۔ پر میں کسے دے روکیاں کدی رُکی آں۔ میں تے بس اپنے اندر دی وِج سندی آں۔ بے اندرون ٹرن دا حکم ملے

تے تڑدی آں، جے ٹھہرن دی واج آدے تے ٹھہر جاندی آں۔
ایہہ کہندیاں ہوئیاں خورے کیوں میرا دھیان ادس واج ول جاندا
اے۔ جیہڑی دوروں آ رہی اے — بڑے درد تے سوچ وچ
ڈبلی ہوئی واج اے۔ کوئی عورت پس کہہ رہی اے۔ کہہ رہی اے
آؤ۔ تیں وی میرے نال سنو!

کبھی کھڑاواں کہ مر جواں! کبھی گھڑاواں کہ مر جواں!

ایہہ نال ای اک موم بتی بلدی اے — چالھی ورہیاں توں
چُپ چاپ منائی جان والی ایہہ سالگرہ کھدی اے، ادس دن دی یاد
جدوں اک عورت نوں اک مرد نے دھوئی اکھ نال ویکھیا سی — تے
فیر — او سے مرد دے ویہڑے توں لنگھ کے اودھ چلے تیکر اپڑ
تے اودھدی بیٹی ہوئی ادھی جھوٹھی چاء دی پیالی ادس عورت نے مونہہ لا
لئی — اودھ جیہنوں ایس توں پہلاں، ایس توں بعد کدے چاء نہیں
سی بیٹی — فیر سالگرہ دی اودھ تارخ جدوں اودھدی نوہہ بال جمدی اے
تے اودھ چمیک پیندی اے — اک چھری نال ادس نوین دوج تے
ہرائی جاتی نوں مار سڈی اے۔ کوئی ہور ایسے تارخ نوں لے کے
دھدی طرحاں نہ بیٹھ جائے۔ پر گھر وچ اودھ تارخ مڑ کے جی پیٹی۔
وہدے مرن دی تارخ — تارخ دے مرن دی ایہہ تارخ ہمیش
یوندی رہی۔

فیر لوکی کہندے نیں میں بھی کہانیاں لکھدی آں — میں کئی ہور
عاداتاں دی طرحاں بھجن دی عادت پالئی اے۔ ہور عاداتاں دی
ایسے لئی پائیاں نیں کہ کوئی میرا راز نہ جان سکے۔ میرا سرانہ نہپ سکے
میں بے انت آں۔ میرا نہ کوئی اول ہے تے نہ آخر — میں توے
کس طرحاں شروع ہوئی تے کس طرحاں مکاں گی؟

میشہ وچ بھجن دی عادت میں اپنے آپ نوں مکاؤن لئی پائی اے۔
میںوں میشہ وچ بھجنا چنگا لگدا اے۔ میشہ وچ رگلیاں سرکاں تے
ٹرنا چنگا لگدا اے۔ میشہ وچ اُچا اُچا ہسناتے رونا چنگا لگدا اے۔
میشہ وچ چاء دی پیالی — میںوں کئے ای جھلے ہوئے لوک
نے جھلے ہوئے پل یاد دواندے ہے۔ پس آکھاں تے میںوں کجھ وی
بھلدا نہیں تے جے بھل جانی آں تے جیتا رکھدیاں ہوئیاں — میںوں
چاء دی پیالی وچ دوستان دے دشمنیاں دیاں شکلاں نظر آوندیاں
نیں — بھاپ وچ ادھناں دیاں گلاں جی پیندیاں نیں جے کجھ مرد
اے تے اودھ میرے اندر ہر پل ہر گھڑی بس میں آپ ای مر جانی آں۔
یا میرے ورگی کوئی عورت مر جاندی اے — میں جیہڑی لکھدیاں
لکھدیاں کہانی بن جاندی آں — کسے ایسے کہانی وانگ بھل جاندی آں۔
تے کدی چیتے دی آ جاندی آں — فیر پتہ نہیں کیہ ہوندا اے۔ ہر
ورقہ یا غیر میرا ای ورقہ پاٹ جاندا اے۔ تے میں مٹ جاندی آں۔
میرے حرفاں دی شنائی چھکی پے جاندی اے — میں گلیاں وچ رُل
جاندی آں — لوکاں دے پیاراں بیٹھ آ جاندی آں — میشہ وچ
بھج جاندی آں — میری ضرورت تے حیثیت ختم ہو جاندی اے۔
میں شائد ہر پل مر جاندی آں یا ہر نوں گھڑی جی پیندی آں —
تے فیر میشہ — میں میشہ وچ بھج جاندی آں — تے فیر میں بھجے ورے
تے بھی ہوئی کہانی توں بھی عورت بن جاندی آں — پتہ نہیں میں کس
طرحاں بھی عورت بن جاندی آں۔ اپنے سوال دا جواب لکھن لئی
میں چاء دی پیالی تے ہتھ رکھ دیندی آں۔ پر بھاپ نہیں اُڈدی۔
خشبہ نہیں آوندی کوئی شکل نہیں لکھدی — ٹھنڈی چاء تے ٹھنڈے ہتھ
توں گھاہر کے میں آ سے پا سے دیکھنی آں — کوئی وی نہیں۔

کہانیاں، افسانے، ڈرامے

کہانیاں

۱۔ اکبر کہانیاں - اکبر لہوی	۲۰/-
۲۔ چرخے دی موت - حنیف بادا	۱۵/-
۳۔ قصہ کہانی - مرزا حامد بیگ	۱۵/-
۴۔ چنے دے او بلے - فرخندہ لودھی	۱۵/-
۵۔ ڈونگھیاں شاماں - نواز	۱۵/-
۶۔ سیتیاں اکھاں والے - ناصر بلوچ	۱۰/-
۷۔ مٹی اُتے لیک - راشد جاوید احمد	۱۰/-
۸۔ بگراں دے بھل - سید نصیر شاہ	۱۲/-
۹۔ چونویں کہانی - سجاد حیدر	۳۰/-
۱۰۔ شہر تے سفنے - حسین شاد	۲۰/-

ڈرامے

۱۔ قصہ دو بھراواں وا - منیر نیازی	۱۰/-
۲۔ بول مٹی دیا بادیا - سجاد حیدر	۱۸/-
۳۔ جزیرہ - منو بھانی	۱۸/-
۴۔ شام رنگی کڑی - نواز	۱۵/-
۵۔ بوہ دن - تر شفق	۲۰/-
۶۔ لہو سہاگ - لورکا / سقت	۳۰/-

ناول

۱۔ جٹ دی کرتوت - منہاس آصف	۴/۵۰
۲۔ پہاچ - ظفر شارق	۲۵/-
۳۔ چکر رنگی مورتی - بکاش ملک	۱۵/-
۴۔ تانی - فرزند علی	۱۵/-
۵۔ جڈ دے اگیار - فرخندہ لودھی	۱۸/-

پاکستان پنجابی ادبی بورڈ - ۵۸ لارنس روڈ لاہور